

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thronus Dei Maria Deipara

Spinelli, Pietro Antonio

Coloniæ Agrippinæ, 1696

Gratiæ immensitas Virginis Deipara, quam in sua ab Angelo Annunciatione, cum filium Dei concepit, est consecuta: multiplex etiam gaudendi ratio ab eodem Angelo voce illa Ave ei significata, varii ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46853](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46853)

cetera verò rosa mox educta aruerunt, atque pri-
stinam pulchritudinem amiserunt. Episcopus verò
suscepit corpus ante summum altare, quod in
honorem beatae Mariae fuerat consecratum, hono-

re debito sepeliuit; ubi ad declarandam clemē-
tiam Virginis, & deuoti ministri eius meritum o-
stendendum, plura postmodum miracula conti-
gerunt. haec in speculo exemplorum.

**GRATIÆ IMMENSITAS, QVAM VIR-
go Deipara in sua ab Angelo Annunciatione cum Filium Dei concepit est conse-
cuta: multiplex etiam gaudendi ratio ab eodem Angelo voce illa AVE, ei
significata, varij quoque typi, ac nomina, quibus eiusdem Deiparae,
qua Dei Mater est, dignitas exprimitur.**

C A P V T V.

S V M M A R I V M.

- Deiparam omnium Dominam, ac Reginam esse. nu. 5.
- Vocem AVE in saluione Angelica idem esse, quod gaudē. nu. 11.
- Parti typi, ac symboli Deiparae qua mater Dei est, sunt autem quae sequuntur. nu. 22.
- Paradisus voluptatis. nu. 23.
- Civitas Dei. nu. 25.
- Domus Sapientiae. nu. 26.
- Aula Dei. nu. 28.
- Thalamus Sponsi. nu. 29.
- Liber grandis, nouus, & ob signatus. nu. 29.
- Ferculum Salomonis. nu. 30.
- Mors Dei. nu. 31.
- Medium terra. nu. 32.
- Fons hortorum, & puteus aquarum viuentium. nu. 33.
- Fons lucis. nu. 37.
- Caelum Domini. nu. 37.
- Sanctuarium Dei. nu. 37.
- Tabernaculum sui creaturis. nu. 37.
- Tabernaculum fœderis. nu. 37.
- Templum Domini. nu. 38.
- Sacrarium Spiritus sancti. nu. 38.
- Sanctissima Trinitas nobis Triclinium. nu. 38.
- Mensa panum propositionis. nu. 40.
- Vrta aurea. nu. 41.
- Arca Testimony. nu. 42.
- Eximia Deiparae tum corporis anima pulchritudo. nu. 52.

quam in sua Conceptione ei tributam dixi-
mus; verum etiam præter illam, prærogatiuam
quandam eximiam, & immensum gratiæ au-
gmentum in hac filii Dei Conceptione illi con-
latum intelligemus. In primis sanctus Tho-
mas 1. part. quæst. 25. art. 6. agens, num Deus
possit meliora facere ea, quae faciit, in solutione ad
4. docet, B. Virginē ex hoc, quod est Mater Dei
habere quandam dignitatē infinitā, ex bono infi-
nito, quod est Deus, & ex hac parte non posse ali-
quid fieri melius ea, sicut non potest aliquid melius
esse Deo hęc D. Thomas Albertus Magnus a-
pud sanctū Antoninum 4. part. tit. 15. c. 20 §. 9.
Nō potest, inquit, intelligi maior gratia participā-
ri creaturæ, quam esse Mater Dei. Idē habet Bo-
nauentura in 1. sentent. dist. 44. in expos. text.
in fine: Virginē, inquit, quo ad conceptiōnē prolis,
& quia fuit Mater Dei, quo nihil nobilius cogita-
ri potest, sic tantam habuisse bonitatis dignitatē
quod nulla mulier amplius capere potuit: si enim o-
mnes creaturae, quācumque ascenderent in gra-
dibus nobilitatis, essent præsentēs, omnes deberent
reuerentiā Matri Dei, sic Bonauent. qui in hoc
sensu in speculo B. Virg. c. 5. Ipsa, inquit, est, quæ
maiorē Deus facere non posset, maiorē minam
facere posset Deus, maiorē cælum posset facere Deus,
maiorē matrē, quā Matrem Dei, non posset facere
Deus. Ita Bonauent. & verò quam incompre-
hensibilis à nobis sit tanta Dei genitricis digni-
tas, mox pluribus ostendemus. Hinc oritur
ratio, quare Virginis excellentiam nec oratio-
ne explicare, nec mente omnino consequi pos-
simus: etenim vocabula, quæ in sacris litteris
ex rebus nobis notis ad eius dignitatem me-
taphoricè declarandam adhibentur, per par-
tes Virginis præstantiam utrunque signifi-
cant: atque ita per Nardum odoriferam eius
humilitatem; per Altare thymiamatis, oratio-
nis sublimitatem, atque fragrantiam; per
Candelabrum aureum, charitatis feruentissi-
mæ pretium inestimabile; per virgulā sumi ex-

S. Thom.
Materni-
tas Dei est
quandam
dignitas
infinita.
Alb. Mag.
S. Anton.

Bonauent.

Quod si de gratia in Annunciatione Virgi-
ni Deiparae collata loquamur, quando ve-
ra Dei genitrix est effecta, & ratione materni-
tatis habet actu singularem conjunctionem
cum filio gratiæ auctore, tantamque gratiæ
plenitudinem obtinuit, ut verbis utar sancti
Thomæ 3. part. quæst. 27. art. 5. in corp. & ad 1.
ut eum, qui est plenus omni gratia in se recep-
it, eumque patiēdo, quodammodo gratiam
in omnes detrauit; facile ex hoc non solum e-
ius supra omnes puras creaturas præstantiam

Luc. 1.
Gratiæ B.
Virginis in
Annun-
tiatione
collata,
S. Thom.

universis aromatis, virtutum omnium plenitudinem, cum imitanda boni odoris sanctitate coniunctam; & sic per alia symbola alias Virginitatis prerogativas exprimeret conamur; i-
Cant. 6. deo Soli, Lunæ, stellis, Auroræ, Cætrorum aciei ordinatæ, & sexcentis aliis in farris litteris assimilatur propterea dicitur. *Quasi cedrus exaltata sum in libano, Quasi cyressus in montibus Sion;* & similia quæ in plurima, quorum tamè nullum per se, neque omnia simul Virginitatis excellentiam exequant. Quod pulchre animaduertit S. Bernardinus Sensis tom. 3. serm. 1. de nomine Virginitatis: *Sicut Deum ipsum, inquit, non uno tantum nomine nominamus, sed multis, ut sic eius incomprehensibilitatem enunciamus; sic gloriosam Virginitatem multis nominibus designamus; & non se lucem, nunc solem, & huiusmodi nominare solemus, ut si ad sublimitatem eius cognoscendam aliquantulum perstringamus.* ita ille.
 2. Vnum est, quod Virginitatis dignitatem præcipue commendat, & est magnum illud nomen, **TREOTOCOS**, hoc est **DEIPARA**, quod tanto studio Sacrum Concilium Ephesinum contra Nestorij impietatem defendit. Sed ut hoc perfecte à nobis cognoscatur. Deus ipse, cuius Mater est, comprehendendus esset. At verò quia Deus clarè quidem videtur per lumen gloriæ, ab ipsomet tributum, potest; comprehendit tamen, ut docent Theologi cum S. Augustino epist. 109. & cum S. Thoma 1. par. q. 12. art. 7. ne à Beatissimam potest, nisi à se solo: idèò Deiparæ excellentia plenè à nobis cognosci nequit. Hinc S. Bernardinus Sensis tom. 2. serm. 5. 1. art. 3. c. 1. de B. Virg. *Tanta, inquit, fuit perfectio eius, ut soli Deo cognoscenda referretur, iuxta illud Eccles. 1. Ipse creauit illam in Spiritu sancto vidit, dinumerauit, & mensus est; scilicet, ipse Deus solus.* ita ille. Idem tom. 3. serm. 12. art. 2. cap. 2. loquens de Virginitatis assumptione: *Porro, inquit, soli B. Virgini, & filio suo nota sunt in plenitudine delicta, amplexuum mutuum, quod eundem habet filium, & sponsum.* hæc S. Bernardinus: propterea à Damasceno orat. 2. de dorm. Virg. dicitur vitæ thesaurus, abyssus gratiæ, quasi nobis veluti abyssus impenetrabilis, & non comprehensibilis. & Andreas Cretensis orat. 1. de dorm. B. Virg. *Quam, inquit, Deo tantum est laudare pro dignitate, qui quas nouit rationibus in ea fecit miracula.* idem Andreas. *Si quid, inquit, quod nos superat in ea diuina operata est gratia, nemo mi-*

retur intruens ad nouum, & inestimabile, quod in ea per actum est mysterium ab omni infirmitate infinitus exemplum. Augustinus super Magnificat tom. 9. cum de hoc mysterio ageret: *Dubium, inquit, non est celestium gaudiorum, & æterna dulcedinis quàm miram, atque incredibilem suauitatem Virgo ipsa concepit, quâdo illud æternum lumen cum toto maiestatis sua fulgore in eam descendit, & quem non capit mundus totum se intra viscera Virginitatis collocavit: audacter pronuncio quod nec ipsa plenè explicare potuit, quod capere potuit; sed Spiritu sancto uocante didicerat, sic sua per humilitatem tegere.* hæc Augustinus. **Rupertus** lib. 3. in Cant. 4. Rupertus verba illa: *Quam pulchra es amica mea, oculi tui columbarum, ab; q; eo que à spiritibus latet, Virginitatis pulchritudini soli Deo plenè cognita, quæ nos latet, sic accomodat: Igitur, inquit, oculi tui columbarum; & hæc uera pulchritudo est absque eo quod intrinsece latet, quod solus in te Deus; nobis autem quia inexpectatum, idcirco ineffabile, imò incogitabile est: si enim Apostolus raptus ad tertium cælum audiuit arcana uerba, quæ non licet hominibus loqui; quâto magis tu, Regina cælorum, per sepe celestibus intersuisti: quippe quam circumsteterunt obstricticum uice gloriam Deo concinentes Angeli, & inter hæc didicisti, vel assequuta es aliquis, quod latet, & latere nos debet.* hæc Rupertus. Anselmus de excell. Virg. cap. 2. *Hoc solum, inquit, de sancta Virgine prædicari, quæ Dei mater est, excedit omnem alitudinem, quæ post Deum dicitur, uel cogitari potest; & altissimum quid habet ad contemplandum, & rummandum mens humana.* ita Anselmus. Bernardus nomil. 4. super missus est: *Quid est, inquit, & uirtus Altissimi obumbrati tibi? qui potest capere capiat: quis enim, exceptâ fortassis illâ, quæ hoc sola in se felicissimè merui experiri, intellectu capere, ratione discernere possit, qualiter splendor illa inaccessibilis uirginitatis, esse uisceribus infunderit, & uilita, inaccessibilem accedere ad se ferre potuisset, de portuncula eiusdem corporis, cui se animæ contempserat, reliqua massa umbraculum fecerit; & fortasse propter hoc maximè dictum est obumbrabit tibi; quia te, nimirum in sacramento erat, & quod sola per se Trinitas in sola, & cum sola Virgine uoluit operari, soli datum est nosse, cui soli datum est experiri.* hæc Bernardus. Idem habet S. Bernardinus Sensis tom. 1. conc. 6. S. Bernardus art. 2. cap. 22. cuius uerba infra afferam.

3. Ex hac dignitate maternitatis Dei deducitur,

Virginitatis maxima dignitas Deiparæ nom. ne significatur

Augustin. D. Thom. Maternitas Dei dignitas à nobis incomprehensibilis. S. Bernardinus. Eccles. 1.

Damasc.

Anr. Cret.

Augu.

Rupert.

Luc.

Anselm.

Bernard.

Luc.

Gratia

nitudo Vir- gini ex ma- ternitate
 Dicitur, quod sicut ratione unionis hypostaticæ debetur humanitati Christi summa gratia, & gloria; ita ratione maternitatis Dei multa suo modo, & secundum ordinem diuine sapientie Virgini debentur, præsertim magna quædam gratiæ plenitudo, & ita S. Thom. 3. part. quæst. 27. art. 5. in corp. *Beata*, inquit, *Virgo Maria* propinquissima Christo fuit secundum humanitatem, quia ex ea accepit humanam naturam, & ideo præ ceteris maiorem debuit à Christo gratia plenitudinem obtinere, & quæst. 7. art. 10. explicat plenitudinem gratiæ Virginis fuisse, quia scilicet, habebat gratiam sufficientem ad illum statum, ad quem erat eleuata à Deo. ut esset Mater unigeniti eius. Quare Cyprian. ferm. de Natiuit. Christi: *Vi matri*, inquit, *plenitudo gratia*, ut *Virgini* abundantior gratia debebatur. & Epiphanius ferm. de laud. Deiparæ: *Quomodo*, inquit, *Virgo* inuenitur esse cælestis sponsa, & mater, quæ donorum ante nuptialium nomine Spiritum sanctum accepit, dotis uero gratia Cælum una cum Paradiso. Et Augustinus lib. de natura, & gratia c. 36. inde inferit plus gratiæ Virgini collatum ad omne peccatum vincendum, quia nimirum concipere, & parere meruit Christum. Idem initio libri de Assumptione Virginis: *Huius*, inquit, *dignitas, & gratia effectum nec cor concipere, nec lingua ualeat exprimere*: & mox: *Ineffabilis sanctificationis gratia quantum in corpore ualuerit Virginis, illi soli notissimum, qui de ipsius naturæ naturam suscepit, quam conasit*: & mox. *De tanta, inquit, sanctitate loqui totum ut est, impossibile est omni lingua humana.* hæc Augustinus Similiter & D. Thomas 3. par. q. 27. art. 4. imp. cabilitatem B. Virginis. & art. 5. plenitudinem gratiarum in eadem; & art. 6. sanctificationem eius in utero inde deducit, quia futura erat Mater Dei. atque ita Anselmus de Concept. Virg. cap. 18 *Decens erat, ut ea puritate, quæ maior sub Deo nequit intelligi, Virgo illa niteret, cui Deus Pater unicum filium suum, quem de corde suo aequalem sibi genitum, tanquam se ipsum diligebat, ita dare disponebat, ut naturaliter esset unus, idemque communis Dei Patris, & Virginis filius; & quam ipse filius substantialiter facere sibi Matrem diligebat, & de qua Spiritus sanctus uolebat, & operaturus erat, ut conciperetur, & nasceretur ille, de quo procedebat.* hæc Anselmus, cui consonat Bernardus epistol. 174 *Decuit, inquit, Reginam Virginum singularis priuilegio sanctitatis absque omni peccato ducere*

uitam, quædam peccati mortisque pareret per empriorem, natus uita, & iustitia omnibus obtineres. Idem ferm. de Aqua ductu: *Ne steteris inquit, uel inter Angelos Virgo sancta, sublimius aliquid tuo sibi ministerio propinandum terra sitionis prestola:ur. Paululum cum pertraxeris eos, inuenies quem diligit anima tua. Panbulum, inquam, non quia non incomparabiliter supereminet, sed quod inter eum, & ipso: medium n hil inuenias, & ista Intuere quomodo usque ad Angelos plenitudine gratia, super Angelos autem superueniente Spiritu sancto Maria peruenit: & mox, *Magnum est Angelus ut minister sit Domini: sed Maria sublimius quædam meruit, ut sis Mater, tantoq; excellentior facta munere singulare, quando differens præ ministris nomen accepit.* ita Bernardus. Idem sermone signum magnum: *Iam in eo, inquit, quod tam reuerenter, atque officiosissime ab Archangelo salutata est, ut jam in regali solo supra omnes cælestium ordines legionum exultatam cernere uideretur, & paulo minis adoraturus feminam, qui solebat ab hominibus hætenus æquanimiter adorari, excellentissimum nobis Virginis nostra meritum, & singularis gratia commendantur.* Idem homil. 4 super missus est: *Si iuxta Salomonem, inquit filius sapientia gloria est Patris, quando magis gloriosum est, matrem ipsius esse sapientia.* ita Bernardus. B. Laurentius Iustinianus sermone de Assumpt. B. Lau. Iu. *Tandem, inquit, dignitate ceteris est effecta excellen- tin. tior, quando propinquior erat Verbo, S. Bernardi S Bernar- nus tom. 3. conc. 61. ait. 2 c. 4. Mater Domini dinus. nostri Iesu gloriosa Maria tanto melior est Angelis effecta, quanto præ omnibus creaturis hereditauit, ut obtineret dignissima matris nomen. un- Psalm. 8. de Propheta ait: *Eleuata est magnificentia tua super caelos Deus, magnificentia enim Dei dicta est Virgo Maria.* hæc S. Bernardus. Damasc. Damasc. *cenus orat i. de dorm. cuius uerba præcedenti capite etiam citauimus. Omnium, inquit, bonorum initium, & medium, & finis, securitas item, ac uera confirmatio in illa seminis experte conceptione, in illa diuina in habitatione, in illo denique à labe omni remotio partu posita fuit ita Basil. Sele. Damascenus: & Basilius Selencie Episcopus oratio. de Annunciat. Si Petrus, inquit, ob id beatus appellatur, Regniq; caelorum clauis sortitus est, quod Christum Dei filium palam confessus esset, quomodo ea super omnes beata prædicanda non est, quæ illum parere promeruit, quem ille confessus fuerat. Si Paulus electionis uas cognominatus est, propterea quod uenerabile Chri- si***

Can. 3.

Prouer. 10

B. Lau. Iu.

Psalm. 8.

Damasc.

Basil. Sele.

Properea quod venerabile Christi nomen ubique terrarum circumferret, & promulgaret; quale nam vas censenda est Deipara Virgo, qua non manna, ut urna illa aurea, sed caelestem panem, qui fidelibus in cibum, & potum exhibetur, utro complexa est? hæc ille.

Nulli gratia donum pura creatura concessum est, quod Virgini non fuerit collatum. Ex hac Dei maternitate deducitur etiam illud, apud omnes Theologos receptissimum; Nollum gratiæ donum alicui puræ creaturæ esse concessum, quod simili, vel perfectiori modo non fuerit Virgini collatum, nisi sexui repugnet; quare gratiæ omnes virtutes, & privilegia in sanctis divisa, in una Virgine congregata inveniuntur. Hinc Bernardus epist. 174. Quod itaque vel paucis mortalium constat fuisse collatum, fas certe non est suspicari tanta Virgini esse negatum, per quam omnis mortalitas

Eccles. 24. emerfit ad vitam. Idem super illud (In plenitudine sanctorum decore mea) omnium ordinum sanctorum charismata singulatim esse affert in Deipara, cuius verba capite sequenti afferemus. Idem serm. 4. super Salve Regina, explicans de Virgine illud Cant. 4. Mille clypei

Cant. 4. pendunt ex ea, omnis armatura fortium: Non est dubium, inquit, te benedictam, intellectam, & affectam, & actum super omnes mortales Decalogum habuisse; & observasse; unde pro suis mille clypei ex te pendere dicuntur; decalogus enim sex cognitionis in affectum delatetur, quasi denarius quadratur, & parit centenarium, sed denarius solidus in operationem deductus millenarius est, & non solum clypei pendunt ex ea, sed & omnis armatura fortium: Nihil est enim virtutum, quod ex te non resplendeat; & quicquid singuli habuerunt Sancti, in sola possedisti. Lectulus

Cant. 3. Es Salomonis, de quo in Cantico, in lectulum Salomonis, sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi. sic ille. Et Bonavent. in speculo B. Virg. c. 3. & 7. idem eleganter, & optime probat, & c. 3. Maria, inquit, dicitur mare propter affluentiam, & copiam gratiarum; unde scriptum est Eccles. 1. Omnia flumina intrans in mare, dum omnia charismata sanctorum intrans in Mariam, flumen gratiæ Angelorum, Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, & Virginum intrans in Mariam, quid mirum si omnis gratia in Mariam confluit, per quam tanta gratia ad omnes defluxit: unde

Eccles. 24. ipsa optime dicere potest illud Eccles. 24. in me omnis gratia via, & veritas, in me omnis spes via, & virtus. ita Bonaventura, Ipsa enim Mater est eius, qui est via, veritas, & vita. Bernardus serm. Vginum magnum, ducit cum prerogativas gratiarum quibus singulariter Maria adornatur; de quibus dixerat: Dignum plane stellis coronari caput, quod & ipsi longe clarius micans ornet eas potius, quam ornentur ab eis. hæc Bernardus. Albertus Magnus super missus est: Congregationes, inquit, aquarum vocavit Deus Maria, locus autem omnium gratiarum vocatur MARIA: sic Albertus, ad quod ipsum ante Albertum illustrasse videtur Petrus Chyrollogus serm. 140. cuius verba cap. 27. afferemus. idem Albertus in lib. de B. Maria Virg. cap. 69. 70. & 71. dicit, principium ex terminis per se notum esse, Virgini perfectius collatas esse omnium Sanctorum gratias. quod refert, & probat S. Antoninus 4. par. tit. 15. cap. 16. §. 2. & Franciscus Suarez 3. par. tom. 2. disputat. 1. sect. 2. hoc intelligit ex terminis Matris, & Filij, qui sit Deus, & principium omnis gratiæ, quod pulchre Methodius orat in hypapanthem explicat: Euge, euge, inquit, qua debitorum illum habes, qui omnibus mutuatur, Deo enim uniuersi debemus, tibi autem etiam ille debet, proinde qui dixit. Honora Patrem tuum & matrem tuam, ut is decretum à se promulgatum obseruaret & alios excederet, omnem matri & gratiam, & honorem impendit. sic Methodius. Petrus Damianus serm. de Natiuit. B. Virg. ei accommodat, ut diximus cap. 2. Thronum Salomonis eburneum, qui 3. Reg. 10. dicitur fuisse grandis: Quis grandis, inquit Damianus, Virgine Maria, qua magnitudinem summa diuinitatis intra sui ventris conelust arcum? Attende Seraphim, & in illius superioris natura inferuola dignitatem, & videbis quicquid maius est, minus Virgine, solumq; opificem opus illud supergredi.

nim Mater est eius, qui est via, veritas, & vita. Bernardus serm. Vginum magnum, ducit cum prerogativas gratiarum quibus singulariter Maria adornatur; de quibus dixerat: Dignum plane stellis coronari caput, quod & ipsi longe clarius micans ornet eas potius, quam ornentur ab eis. hæc Bernardus. Albertus Magnus super missus est: Congregationes, inquit, aquarum vocavit Deus Maria, locus autem omnium gratiarum vocatur MARIA: sic Albertus, ad quod ipsum ante Albertum illustrasse videtur Petrus Chyrollogus serm. 140. cuius verba cap. 27. afferemus. idem Albertus in lib. de B. Maria Virg. cap. 69. 70. & 71. dicit, principium ex terminis per se notum esse, Virgini perfectius collatas esse omnium Sanctorum gratias. quod refert, & probat S. Antoninus 4. par. tit. 15. cap. 16. §. 2. & Franciscus Suarez 3. par. tom. 2. disputat. 1. sect. 2. hoc intelligit ex terminis Matris, & Filij, qui sit Deus, & principium omnis gratiæ, quod pulchre Methodius orat in hypapanthem explicat: Euge, euge, inquit, qua debitorum illum habes, qui omnibus mutuatur, Deo enim uniuersi debemus, tibi autem etiam ille debet, proinde qui dixit. Honora Patrem tuum & matrem tuam, ut is decretum à se promulgatum obseruaret & alios excederet, omnem matri & gratiam, & honorem impendit. sic Methodius. Petrus Damianus serm. de Natiuit. B. Virg. ei accommodat, ut diximus cap. 2. Thronum Salomonis eburneum, qui 3. Reg. 10. dicitur fuisse grandis: Quis grandis, inquit Damianus, Virgine Maria, qua magnitudinem summa diuinitatis intra sui ventris conelust arcum? Attende Seraphim, & in illius superioris natura inferuola dignitatem, & videbis quicquid maius est, minus Virgine, solumq; opificem opus illud supergredi.

5 Hæc etiam maternitas Dei, quæ est superna quedam coniunctio cum persona Verbi infinita, non est tantum coniunctio carnalis, ut bene animaduertit Suarez disput. 1. sect. 2. sed etiam spiritualis: Quia licet (ut ipse ait) media conceptione carnis facta; tamen ad Deum ipsum aliquo modo terminatur: quam coniunctionem Sanctus Thomas par. 2. quæst. 103. art. 4. ad 2. vocat affinitatem ad Deum, & propterea docet maximam reuerentiam (quæ appellatur hyperdulia) excellentiorem quidem quam aliis Sanctis deberi B. Virgini.

DEI.

Bernard.
Apostol.
Stella duo-
decim in
capite Vir-
ginis diuini-
cim pre-
rogatiua.
Al. Magn.
Pet. Chyrol-
log. Cap. 27.
S. Anton.
Suarez.
Method.
Pet. Dam.
Cap. 2.
3. Reg. 10.
S. Thom.
Virgo hyper-
dulia
adora nō

DEIPARAM OMNIVM DOMINAM, ac Reginam esse.

ANDRE ratione maternitatis ad bona filij, est omnium Dominus, eam habere singulare ius ex Athanasio, Damasceno, Anselmo, & alii; quos mox citabimus, ideoque esse Regnam, ac Dominam omnium: nam & David Psalm. 44. sic eam vocat, cum dicit: *Astitit Regna à dextris tuis in vestitu deaurato circumcincta varietate*: quæ verba de B. Virgine interpretantur Athanasius, & alij, quos capite sequenti citabimus: quod ipsum nomen Mariæ indicat, quæ significat Dominam, quem admodum ex Hieronymo de nominibus Hebraicis in Mathæo, & aliis superiori capite diximus; & præfigurata est in Sara, quæ antea vocabatur Sarai; quod idem sonat, quod Dominam, vel Princessem mea: sed postea à Domino mutata si est noem Genes. 17. & vocata est, Sacra id est Dominam, vel Princessem absolute absq; addito pronominis (Mei) quasi universaliter Dominam, & Princessem & propterea ab Ecclesia salatur: *O gloriosa Dominam uem; Salve Regina. Ave Regina Cælorum, & Dominam Angelorum*: Hinc est quod Cant. 3. in serculo Salomonis, quod, ut infra dicam, Deiparam adu- brabat, Ascensus erat purpureus, significat enim Virginem sanctissimam ad regiam dignitatem, & potestatem (*Cuius insigne*, inquit Ambrosius in Luc. 23. est purpura) censuram, ideo Basilus, & Chrysostomus in suis Liturgiis crebro eam Dominam nostram vocat. Methodius orat. in hypapantem docet sacrum Mariæ caput à Deo coronatum esse Ephraem orat. de B. Virgine: *Reginam omnium*; & iterum; *Dominam Principem, atque Reginam præstantissimam, & per quam benedictam dominarum Dominam purissimam, & mox: Reginam, ac Dominam cunctis sublimem*; & iterum; *Reginam supernorum Cœlium, & Dominam Angelorum eam appellat*. Athanasius serm. de B. Virg. *Quia ipse Christus, inquit, Rex est, & Dominus; Mater, quæ eum genuit, & Regina, & Dominam verè conjetur Nazianzenus in Tragedia de Christo patente, sic eam affatur.*

Regina, Dominam generis humani bonum.

Andr. 6 Andreas Cretensis omnium hominum Dominam vocat: quibus consonat Damascenus lib. 4. de fide cap. 15. *Itaque, inquit, gratia (nam hoc sonat Anna vocabulum) Dominam pari, hoc enim sarrana nom, ne significatis; verè*

enim rerum omnium conditarum Dominam esse: hæc est cum Creatoris mater existit. & infra: *Si propriè, ac verè Dei genitrix, & Dominam, quæ omnium creaturarum dominatrix, Ancilla, & mater omnium conditorum effecta*. Idem orat. 1. de Natiuit. ad Sanctos Ioachim, & Annam: *Vos Angel's superiorem, at nunc Angelie dominantem filiam in lucem extulistis, & orat. 2. de Assumpt. Oportebat Dei matrem, ea qua filij erant possidere, atque ab omnibus rebus conuictis, ut Dei matrem, & ancillam adorari*. Petrus Chrylologus sermo. 142. *Maria, inquit, hebrao sermone, latine Dominam nuncupatur: nasci, & vocari Dominam ipsa sua germinis, id est Christi filij fecit, & impetravit auctoritas, & sicut Epiphani hæc, 87. ait: Si Christus Leonis catulus, profecto etiam Genitricem eius leonam dixerim: Unde infert Virgini non contigisse secundum partum: ita si Christus est Rex, profecto mater eius est Regina*. Deiparam porro auctoritatem apud Christum esse maximam indicat Athanasius in sermo. de Deipara, ubi ait: *Eam esse Reginam secundum sexum femininum, quali dicat, teneri omnes eius reuerentiam exhibere, tanquam omnium rerum Reginæ, & potestatem impetrandi à filio maximam habere, qualem habet regina vxor, vel mater Regis, quod ex Athanasio animaduertit Suarez tom. 2. in 3. part. disput. 2. sect. 2. propterea Augustinus serm. 3. de sanctis: *Iustificere, inquit, debet notitia humana hanc verè fatens Reginam Cælorum pro eo quod regem peperit Angelorum*. & infra: *De te, inquit, quicquid dixerò muner laus est, quam dignitas tua meretur: & mox. Si Dominam Angelorum vocitem, per omnia te esse probabis*. Germanus orat. de oblat. Deip. introducit Zachariam excipientem Virginem Primam à parentibus Deo in templo oblatam, & spiritu prophetico futuram matris Dei in ea dignitatem agnoscentem, eique dicentem: *Ades dum Dominam omnium terræ genarum: ingredi in gaudium Domini tui, & infra, illud psalmi 82. contra eos, qui Virgini obloquebantur, sic accommodat: *Erubescant, inquit, & deficiant, & poreant, & cognoscant, quia nomen est tibi Domina*. Anselmus de excell. Virg. cap. 9. *Mariam iure materno, ait, cælo, terræq; cum filio suo esse præsentem, & capit. 7. *Scilicet, inquit, Virgo dælarso habentis vna spatio in latitudinem Regni cælestis n' conjura se que post filium omni creatura & cunctis, terre, & cælestium, & infernarum perennis;****

Maria est Regina
Psal. 44.
Maria po-
men idem
sonat quod
Dominam.
Hieronym.
Maria in
Sara figu-
ratur.
Genes. 17.
Offic. ec-
cles.
Cant. 3.
Basil.
Chrysost.
Method.
Ephraim.
Athanas.
Nazianz.
Andr.
Cret.
Damasc.

Chrysostog.
Epiphani.
Athanas.
Suarez.
August.
Germanus.
Anselm.

- Bernard.** iure dominaturam. Bernardus sermo. Signum magnum, agens de humilitate Virginis, & de eius exaltatione: Merito, inquit, facta est nobilissima prima, qua cum prima esset, omnium se se nobilissimam faciebat: merito facta est omnium Domina, qua omnium ex se exhibebat ancillam: merito den que super Angelos exaltata est, & c.
- Rabbi Haccados.** hæc S. Bernardus. Rabbi Haccados magno apud Iudæos opinionis ad petitiones Antoni Consulis Matrem Messie Dominam absoluit, ac rursus omnium prophetarum Dominam, & magistram fore docet. S. Thomas opusc. 8. de plenitudine gratie Virginis, quam dicit esse totius sanctissime Trinitatis nobile triclinium: & ideo, inquit, conuenienter Maria syriacè, Domina, interpretatur.
- Petr. Dam.** Petrus Damianus eum de Natiuit. Fecit, inquit, in te magna qui potens est, & data est tibi omnis potestas in celo, & in terra.
- Bonauent.** Bonauentura in speculo capit. 3. Virgo, inquit, reuera est Domina celestium, terrestrium, & infernorum: & illud Esther 15. quæ duas famulas secum habuit cum ad Assuerum adiuuit, eleganter exponit de natura Angelica, & humana, quæ Virgini famulantur. Idem in speculo capit. 8. explicat illud Ecclesiast. 24. In Ierusalem potestas mea, id est, in Ecclesia militante, inquit, & triumphante potestatem habet mater potentissimi Creatoris, Rupertus libro 3. in Cantic. 4. ad Deiparam tanquam ad præcipuam sponsam, & amicam pertinere vult illud: Coronaberis de cubilibus leonum, & de montibus pardorum: & subiicit: ita, inquit, coronaberis o Virgo, ut in celo Regina sanctorum: & in terra regina sis regnorum: item prædicabitur de te, quod sis mater Christi: ac proinde Regina Cælorum, totum iure possidens filij regnum. Ita Rupertus. sanctus Antoninus 4. par. titul. 15. cap. 22. §. 9. Maria propter Christum imperatrix, & monarcha est mundi, & cap. 20. §. 2. de Deipara interpretatur illud Ecclesiast. 24. Et in Ierusalem potestas mea, id est, in Ecclesia, quoniam luna, inquit, qua Ecclesiam significat Apoc. 12. sub pedibus est Virginis, non tantum sub eius patrocinio: verum etiam sub eius est dominatione, ac potestate. S. Bernardus Senensis tom. 1. concil. 61. artic. 1. capitul. 7. probat Dei genitricem hæreditario iure omnium, quæ sunt infra Deum, habere regale dominium, & inclitum obtinere principatum: quoniam Christus Dominus eius filius in primo, inquit, instanti sua conceptionis monarchiam totius promouit, &
- obtinuit vniversi, & tom. 2. concil. 3. artic. 3. capit. 1. probat B. Virginem esse Reginam, & Dominam Cæli, & capitul. 2. dominari etiam Dominis omnibus; omnium quoque factum esse patronam, & Aduocatam. Idem ait Idiota lib. 1. contempl. de Vig. ca. 1. ideo in coelis eam habere singularem aliquem splendorem, vel aliquid aliud, quod sit velut insigne regie dignitatis, & diadema regni in cap. seq. demonstrabimus.
- 8 Et quod miraculo non caret hanc Virginis excellentiam cum concepit Deum significasse videntur Druides apud Gallos sapientissimi, qui multis annis ante Christi Incarnationem Carnuti Vrbe Gallie Lugdunensis, aram posuerunt hoc titulo insignem. VIRGINI PARTURÆ, vbi nunc magnificentissima in Deiparæ honorem est extructa Basilica. Egyptij item ante Christi aduentum, Virginem in lecto, & infantem in præsepio collocare, & adorare soliti fuere, ex Ieremia Propheta, qui apud eos exulauit admonitione, quod tracta. de templ. Deip. vberius demonstrabimus. Imò, vt bene probat Suarez tom. 2. in 3. part. disput. 22. sect. 2. Deipara ab initio seculi tam in ecclesia triumphante, quam in militante aliquo modo adorata fuit; verisimile enim putat eam ab Angelis Beatis, in Verbo clarè cognitam, quoniam ad eorum statum pertinebat cum perpetuò futura esset Domina eorum, & Regina, & videtur colligi ex D. Thoma 3. part. q. 30. art. 2. ad 3. si solutio cum ratione expendatur. Certè S. Brigitta in suis reuelationibus in sermone angelico cap. 4. dicit Angelos diuinitus ab initio eam futuram cognouisse, eamq; dilexisse, ac de ea gauisos esse. S. Vincentius serm. 2. de Natiui. Virg. agens de eius conceptione ait: non creditis, inquit, quod fuerit sicut in nobis, qui in peccatis concipimur, nascimur, & nutri-mur: sed statim postquam corpus Virginis fuit formatum, & anima creata, tunc fuit sanctificata: ideo fit festum de eius conceptione, quia facta est lux sanctificationis in ea, & statim Angeli in Cælo fecerunt festum Conceptionis. hæc S. Vincentius, quoniam scilicet Virgo in eius Conceptione præuidebant eam Dei genitricem futuram.
- Ad hæc quando concepit filium singulare gratia augmentum gratiæ, & singularem perfectionem sanctificationis præter omne meritum à immenso Deo accepit propter præsentiam diuini Verbi ex ea carnem sumeatis, iuxta illud Angeli, consecutus Spiritu

Luc. 1. Spiritus sanctus superueniet in te: & de hoc augmento in conceptione filii nullus sine temeritate, ut ait Suarez disput. 18. sect. 4. dubitare potest: quare Beda hom. de Visitatione: Quis, inquit, dicere, quis asstimare sufficiat, qua tunc gratia spiritum Dei generis repleuit: cum tanta in matre praeclarioris lux domi caelestis emisit.

S. Bernardus. 9. S. Bernardinus Senensis tom. 1. concil. 61. art. 1. cap. 12. hoc ipsum eleganter sic explicat: Quod Deus, inquit, generet Deum, nulla requirebatur in Deo dispositio, cum et ex natura conueniret, ut per viam naturae intellectus produceret Verbum per omnia sibi aequale. Sed quod famina conciperet, & pareret Deum, est, & sui miraculum: oportuit enim, ut sic dicam, scem nam eleuari ad quandam aequalitatem diuinam per quandam quasi infinitatem perfectionis, & gratiarum: quam aequalitatem creatura nunquam experta est: unae (ut credo) ad illam abyssum imperscrutabilem omnium charismatum Spiritus sancti, qua in B. Virgine descendit in hora diuinae Conceptionis intellectus humanus, vel angelicus nunquam potuerunt attingere, & cum Virgo diceret: Quomodo fiet istud, &c. Angelus respondit se tantum mysterium ignorare, dicens: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: quasi dicat, quod à me quare ignoras aeterna sapientiae Doctor, qui sibi ipsum hoc Altissimum mysterium reseruauit, te per illuminatissimam experientiam edocebit. hanc d.

Offic. Eccl. Bernardinus. & ideo Ecclesia in quadam oratione, sic dicit: Omnipotens sempiternus Deus qui Gloriosa Virginis matris Mariae corpus, & animam, ut dignum filii tui habitaculum effici mereretur Spiritu sancto cooperante preparasti, &c.

Andr. Cret. Et Andreas Cretensis orat. 2. de dorm. respiciens ad praecelatissima dona, quibus Deipara ornata fuit, eius pulchritudinem tantam fuisse dicit, ut Deus illam desideraret: quod significatur Psalm. 44. Et concupiscet Rex decorem tuum: verba And. ad Deiparam haec sunt: Tu es terra, qua est verè desiderabilis, Rex enim desiderauit gloriam tua pulchritudinis, & amauit diuitias tuae virginitatis, & in te habitauit, & inter nos fixit tabernacula, & per te Deo, & patri nos reconciliauit, quare meritò Vincentius libr. de laud. Virg. ut refert Canisius libr. 5. de Deipara c. 30. citans ex Fulgentio de B. Virgine: Tali ergo, inquit, ac tanta persona, nihil tantum ad honorem cumulum accedere maius posse, quam ut Dei filium Virgo conciperet, & Virgo mater eideret. & S. Bernardi-

nus Senensis tom. 2. concionum sermo. 51. artic. 3. capit. 1. dicit, B. Virginem actu illo fidei, & obedientiae, quo Angelo Christi Incarnationem annuncianti assensit, & assentiendo se se condignè disposuit, ac de congruo meruit, ut esset Mater Dei, plus meruisse, quam meruerunt omnes Angeli, & Sancti in omnibus actibus suis, quia scilicet (ut explicat Suarez disput. 18. sectio. 4. eo actu meruit saltem de congruo eam dignitatem, cui excellentior gratia, & gloria quodammodo debebatur: verba S. Bernardini haec sunt: Si quis, inquit, considerat virginis consensus ad tantum mysterium finalem terminum, clare intelliget quod omnis dignitas, & perfectio inclusa in hoc, quod est esse matrem Dei, tam mente, quam carne comprehendatur in eo: quod quidem transcendit in merito in infinitum, quicquid aliud sub Deo homine cogitari, vel dici potest. Si igitur terminus tam ineffabilis suo merito proportionatus, oportet quod meritoria perfectio huius consensus fuerit perfectioni sui termini comproporcionata. Ex his igitur colligi potest Quamuis Virgine Beatam in conceptionis filii Dei con- ratione sensu plus meruisse, quam omnes creaturas, tam Virgo suo Angelos, quam homines in cunctis actibus, mori- consensu bus, ac cogitationibus suis: nempe omnes, qui me- in Annun- ruerunt, nihil aliud potuerunt mereri, nisi secun- ciatione plus me- nam: hac autem Virgo in illo admirando consensu ruerit meruit totalem fomitem eximiam, dominium, Angelis & primatum totius orbis, plenitudinem omnium omnibus, gratiarum, omnium virtutum, omnium donorum, & hominibus. omnium beatitudinum, omnium fructuum spiri- tus, cunctarum scientiarum interpretationes ser- monum, spiritus prophetia, discretionones spirituum, operationes virtutum: meruit fecunditatem in virginitate, maternitatem filii Dei: meruit quod sit stella maris, porta caeli, & super omnia, quod Regina misericordia nuncupetur, ac talis nominis consequatur effectum, unde meritò Prouer. ult. de Pròu. 31. ipsa B. Virgine Salomon ait: Mulier filia congregauerunt diuitias, ut supergressa es uniuersa: haec tenet S. Bernardinus.

10. Et S. Augustinus serm. 18. de Sanctis ad August. illa verba: Ecce ancilla Domini. O salix, inquit, obedientia, de qua dictum est: melior est obedientia, quam sacrificium. Haec est omni sacrificio gra- obedientia- tior, haec voluntas cunctis hostiis acceptior, propter Virginitate hanc beatam eam dicent omnes generationes. Ita Annunciatio Augustinus. Adde tot, tantaque diuinitus tione, in hac admiranda filii Dei conceptione eam 1. Reg. 16.

accepisse, vt Virgo humillima, Spiritu sancto
vigente, ne tot, tantisque beneficijs ingrata
videretur; Deum magnificans, in hæc verba
prioruperit: *Eccc enim ex hoc beatam me dicent
omnes generationes, quia fecit in me magna, qui
potens est; de quo Augustinus super Magnificat,
tō. 9. Fecit, inquit, mihi magna, magni fuit, vt
Virgo sine virili semine filium conciperet, & ma-
ter fieret sui plasmatoris fecit mihi: quod enim
in ea ad omnium salutem factum est, hoc privile-
gio dilectionis ad eius gloriam singulariter est
ordinatum, & ideo dixit, magna, quia myste-
rium incarnationis Verus super omnia constat
esse ineffabile.* hæc Augustinus.

S. Antonin. Hinc est quod S. Antoninus 4. par. tit. 15.
cap. 17 §. 1. Forid inquit, in ipso conceptu, vel
partu sibi datum est ad horam, ut videret myste-
rium huiusmodi, ut in patria, sicut Paulus vidit

B. Virgo in Deum in rapto, & pro illa hora fuisse fides, & vi-
toriam in so. ita S. Antoninus, qui citat Albertum hoc
hac vita colligentem ex verbis Bernardi homil. 4.
vidit Deū super missus est, vbi ait: illi solum datum est nos-
per essen- se, eius solum datum est experiri, & infra: quate-
niam: nus qui tantum Patri est notus, sit & illi. ita

Cyprian. Bernardus & confirmatur ex Cypria. serm. de
Natiuit. vbi de Virgine ait in hunc modum:
Virgo, inquit, carnis, & mentis integritate insi-
gnis: spiritus al. & corporali, intus, & extra Christi
prejensia fruebatur. sic Cyprianus: & centē p. e.
ac probabiliter affirmari potest, interdum
in hac vita Virginem eleuatam fuisse ad vi-
dendum clarē diuinam essentiam breui tem-
pore præsertim post diuini verbi in eius ve-
tero Conceptionem, quemadmodum colligi-
tur ex citatis auctoribus; & præterea
in CHRISTI gloriosa Resurrectione, post
illam Dominicæ Passionis procellam, &
solitudinem illius tridui, in quo eius ani-
ma doloris gladio est transfixa, quando ei
omnium primæ, vt capit. 11. ostendemus,

Cap. 11. CHRISTUS ab inferis rediuitus apparuit;
hoc enim dignitati, & statui B. Virginis erat
valde contentaneum. Neque enim privile-
gia Virginis omnia expressē ponuntur in sa-
cris litteris, sed satis fuit declarari Matrem
Dei, ex quo reliqua conijcere, & colligere
licet, præsertim cum plerique de Paulo, &
Moysē affument vidisse eos Deum per essen-
tiam, quod concedit S. Thomas 1. par. q. 22.
art. 11 & complures ex Patribus idem astu-
unt: ergo Virgini id non erat denegandum.

S. Thom. Hoc quoque de Virgine affirmat Ioannes
Randin.

Raulinus tom. 2. serm. de Sanctis serm. 46. & Raulin.
citatur Linconiensis lib. 4. Angelicæ hierar-
chie cap. 6. Idem docet Suarez in 3. par. tom. 4.
2. disput. 19. sect. 4. & citat Dionysium Car-
thulianum super Dionysium Arcopagitam
de cælesti hierarchia art. 8. & Gerlonem al-
phab. 15. tit. 8. & alphab. 88. tit. 9. & alios.
Kuperius 3. in Cant. in illa verba: *Oculi tui
columbarum, vult Virginem perfectius ad ter-
tium cælum raptam vidisse arcana, quam
Paulum & Bernar. serm. de B. Virgine, qui Bernar.
habetur tom. 2. fuorum operum: Credenatim
est, inquit, Christum frequenter matrem suam
ad montem myrrha, & ad collem thuris sublimasse,
in cellam vniuersam occultasse, sui prout nouit,
& voluit gloriam despicam, & super cælestem re-
uelasse no. etiam hæc eibi. Dionysius vero Car-
thulianus Virginis studiosissimus in 1. sen-
tent. distin. 16. q. 2. huic quæstioni sic respon-
det Dicendum est, quod præsertim Virgo
quamdiu vixit in corpore adhuc mortali, fuit
uictric, quamvis certissima credatur interdum
raptam in diuinas gloria Dei, usque ad summam
Trinitatis visionem, per speciem multo vtiq; cla-
rius: & (vt puti) multo frequentius, ac diuini-
us quam Moyses, aut Moyses: reducitur tamen ab
huic modo contemplatu, ambulabat per fidem,
& fuit uictric, ac promeruit, & profecit in ex-
ercitijs, adibusq; virtutum, & sic eruit in gra-
tia: & vti in sermone de Assump. iōne sanctus fa-
cietur Hieronymus, nouis quorsus cretabitur ar-
doribus, ad filij quoque sui clarissimum, & in-
sistentem inuicem affectuosissimè suspirauit, hæ-
ctenus Carthulianus.*

*Vocem Ave initio Saluationis Angelica idem
esse quod Gaudet multiplicem quoque in An-
nunciatione gaudens rationem
Deiparam habuisse.*

11 Sed, & præstantiam, quam in filii Con-
ceptione affecta est Virgo beatissima
non obscurè indicatam existimo in noua illa
saluatione: *Ave gratia plena, Dominus tecum,
benedicta tu in mulieres à S. Gabriele;*
Quam Irenæus lib. 5. contra hæreses capit.
25. vocat, *Archangelam Demurgi*, hoc est, om-
nium officijs) noua legatione officiosis-
simè et allata, & totius sanctissimæ Trinitatis
nomine pronuntiata, Diuinoque consilio
à S. Luca in sua Euangelica historia ad
Virginis præconia mortibus declaranda
litteris

Maxima
Dei para
excellens
in salu-
tione ang-
lica in-
ca. 11.
Irenæus.

Ambros. litteris consignata; eam enim Ambrosius lib. 1. in Lucam Benedictionis novam formulam appellat, eamque nunquam lectam, nusquam antea competam, soli Mariæ servatam fuisse tradit. Quod ipsum ex Ambrosio, Beda in comm. in Luc. & ante Ambrosium Origenes homil. 6. in Luc. observarunt. Quare de hac salutatione Sophronius in sermone de Assumptio *Non simplex*, inquit, *vel consueta fuit ista saluatio: sed omnia admiratione digna: siquidem venerationis fuit dolatio, oblatio muneris, famulus obsequij.* Idem habet Chrysologus sermone 140. Petrus verò Damianus sermo. 3. de Nativitate Virginis: *O novum*, inquit, *et inauditum Angelica salutationis obsequium: plenam appellat gratia, quia ipse ad eam descendebat, per quem omni mundo collata est gratia.* Et Ephraem in oratione de Deipara, hanc Angelicam salutationem præclara, & exquisitis epithetis celebrat in hunc modum: *Keple*, inquit, *os meum gratia dulcedinis tua o Domina, et illumina mihi mentem o gratia plena: move linguam meam, et labia ad laudes tibi alacriter, laetisq; animo decantandas, et præferam dulce illud melos Angelicum longe celebratissimum, quod Angelus Gabriel in Nazareth servula habitæ ad te Virginem, matremq; Dei mei integerrimam, clemens cecinit, salutationem (inquam) maxime congruentem, atque decentem, et dignissimam mundi salutem, cunctarumq; animarum medelam, atque tutelam: hæc ille. Bernardus homil. 2. super missus est. Iniungitur, inquit, *nova legatio Angelo Gabrieli, et novam virgo professa virtutem, novo salutationis honoratur obsequio: antiqua excluditur maledictio mulierum: novam nova mater accipit benedictionem.* hæc Bernardus, & B. Laurent. Iustinianus: *Merito*, inquit, *Angelus ad Virginem mittitur, ut novam gratiam novi partus, nova salutatione differeret.* Ex quibus omnibus cur Angelus Gabriel nova salutandi ratione in hac sua ad Virginem legatione sit usus, plures rationes cuilibet colligere non erit difficile.*

12. Et ut huius salutationis reliqua verba in præsentia omittam, cum ea alibi in locis huius operis fere expendantur; de primo tantum, quod est, *Ave*, aliquid mihi dicendum existimaui, & sanè vox illa, *Ave*, initio salutationis ab Angelo posita, veri, ac solidi gaudii causam Virgini adesse significavit; quod Angelus verbis, quæ subiecit, numero paucissimis; sensu tamen ingenium Deiparæ præ-

coniorum plenissimis, satis declaravit, cum eam gratia plenam, & cum qua Dominus singulari ratione esset, quam etiam inter mulieres benedictionis primas consecratam pronunciauit: quæ tamen enim Græca vox *Χαρη* apud Lucam, & *Salve* significet, & *Ave*; Latini tamen iam inde ab exordio nascentis Ecclesiæ non absque divino nutu vertere manserunt *Ave*; quod ex Festo de verborum significatione idem est, quod *Gaudere*: quo indicarent Angelum Gabrielem tantæ legationis nancium, Evangelii initia auspiciatum fuisse à voce lætitiæ, quæ tum sanctissimæ Virgini, tum etiam toti naturæ humanæ (cuius personam in Christi incarnatione Virginem gessisse auctori est sanctus Thomas 3. par. quæst. 30. art. 1. Jobventura erat nam & in Christi ortu Angelus hoc ipsum mysterium Pastoribus annuncians, eiusdem lætitiæ meminit illis verbis: *Ecco Evangelio vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: & Deipara de hoc eodem mysterio agens, ingenti lætitiæ perfusam testatur cum diceret: Et exultavi spiritus meus in Deo salutari meo.* Atque in hunc sensum complures Patres ex gratias, & latinis illud, *Ave*, accipiendum docuerunt. Basilius enim homilia de humana Christi generatione: *Maria*, inquit, *edocta, et iussa est ab Angelo GAUDERE: similiter, & Nyssenus in homil. de humana Christi generatione: huius annunciatum ab Angelo ad Virginem gaudii, eleganter meminit illi opponens dolorem denunciatum Euzæ: Tunc ad Virginem, inquit, missus est Gabriel, qui ei divinæ voluntatis arcanum aperiret, his autem sanctissimis verbis usus est, Ave gratia plena Dominus tecum: contraria hæc est oratio illis vocibus, quas prima mulier audivit, tunc enim illa doleribus propter peccatū damnata est, nunc autem in hac per GAUDIUM dolor expellitur: in illa molestia partum præcesserit, huic partum LÆTITIA præannunciat. hæc Nyssenus, & Euthymius in proœmium Lucæ: *Eva*, inquit, *iussa est habere maiorem, Maria autem Gaudium in æteri contrarium.* & Andreas Cretensis orat. de Annunc. Decuit, inquit, *lætiis ut præconijs Gabriel Reginam salutareret, qua et lætitiæ organum, et immensi Gaudii est Gematrix.* ipsum verò *Ave*, salutis consilium, & immensi Gaudii præconiū vocat. Iustinus martyr præclarissimus, & antiquissimus in colloquio cum Triphone iudæo. *Homo*, inquit,*

Luc. 1.

Festus.

S. Thom.

Luc. 2.

Luc. 3.

Basilius.

Nyssen.

Gen. 3.

Euthym.

Andr. Cret.

quit, natus de Virgine, ut per quam viam fraude serpentis subintravit inobedientia, per eandem sequeretur venia. Cum enim integra virgo esset Eva, conceptio verbo serpentis inobedientiam mortemq; peperit. At Virgo Maria postquam concepit fidem cum gaudio adferente sibi Gabriele Latum nuncium respondit, fiat mihi secundum verbum tuum sic ille. & Procopius Gazeus in Gen. 3. Gabriel, inquit, orationem inchoauit per Ave, & causam Latitia subdit, cum ait Dominus tecum: Eva peccando tristitiam à serpente, traxit, quoniam in peccatores transfudit: Maria gaudium, & salutem toti mortalium generi obnunciavit: humaniq; generis in peccationem, in quam deuenerat fugauit.

Procop. Gaz.

Qua scilicet
iuncta for-
mula vsus
est: Ange-
brae lin-
gua.
Luc. 1.

Neque verò illorum sententiæ astipulor, qui Angelum hebraicè cum Virgine loquentem, salutatione hebraeis consueta, quæ verbis illis, Pax tibi continetur vsus fuisse affirmant; quam S. Lucas græcè scribens per verbum *χαιρς*, expressit. In cuius rei confirmationem asterunt interpretem Siriacum euangelii S. Lucæ, qui illud *χαιρς*, Pax tibi, vertit. Cæterum plures faciendi iunt tot, tantiq; Patres citati, qui initio Angelicæ salutationis Gaudium, atque lætitiã virgini significatam disertis verbis affirmant: quamuis enim in illa salutatione hebraeorum, Pax tibi, is, qui salutatur gaudere, & bono esse animo iubeatur; tamen S. Lucas, qui in cap. 24. sui Euangelii Christi, salutationem post resurrectionem hebraicè similiter cum Apostolis loquentem græcè vertit, Pax vobis; quemadmodum S. Ioan. c. 20. sui Euangelii, si Angelus in Virgine hebraico idiomate annuntianda, eadem salutandi formula vsus esset, vtrique non, Ave, sed, Pax tibi, græcè redditorus fuisset; nam & S. Marcus cap. 14. & Græcus S. Matthæi interpres ca. 26. eodem verbo *χαιρς*, Christum à Juda, & à Christo sanctas illas mulieres Matth. 28. salutatas ponunt. Ex quibus duplicem salutandi formulam apud Hebræos in vsu fuisse colligi potest: quarum alteram, quæ apud Græcos *χαιρς*, apud Latinos, & ve, redditur, Angelus in Virgine annuntianda vsurpavit: quod magis confirmatur ex libro Tobie cap. 5. vbi in editione vulgata latina (nam in textu græco Tobie nulla salutationis formula habetur) legimus salutationem Archangeli Raphaëlis ad Tobiam seniore cæcum verbo precantis ei gaudium in hunc modum factam: *Saluatus*,

Luc. 24.

Ioan. 20.

Marc. 14.

Matth. 28.

Tob. 5.

inquit, cum, & dixit, Gaudium tibi sit semper. Et quamuis vox illa, Ave, seu, gaude, precantis, seu optantis esse possit, & affirmantis; in hac tamen salutatione Angelica ad Virginem, quemadmodum animaduertit Salmeron tom. 3. tractat. 5. Maldonatus, & Toletus in Luc. capitu. 1. annotat 45. & alii, non est precantis, sed affirmantis id, quod iam tunc Virgo beatissima habebat, & prænunciantis illud, quod mox cum iustissime acceptura erat, Gabriel enim cœlestis Paranympus gratiæ plenitudinem, qua ob meritum Incarnationis in eius utero gerendum iam prædita erat, admiratus, prius quam sua legatione fungeretur, Virgini sanctissimæ gratulandum, & honorificentissimis verbis, ac studiosè quæsitis (quasi lædum eius præconia nulla oratione consequi posset) sibi eam officiosissime salutandam existimauit. Ergo veluti Dominam seruus, ac Dei spontam, veramque Dei matrem mox futuram Dei nuncius, ac minister illis verbis: *Aue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu inter mulieres* reuerenter alloquitur: quibus verbis brevi quodam compendio eius doctes, ac laudes vtrouque completi conatus est. Hinc factum, vt Virgo humillima, & in oculis suis parua in hac in solida, & perhonorifica salutatione, qua tanta de se præconia ab Angelo prædicari audiebat, turbata sit: nam & turbata dicitur non in Angelo, cuius visioni, vt cap. 26. dicemus, assueta erat, sed in sermone eius: cogitabat quælis esset ista saluatio, quemadmodum iectè docuit Origenes homil. 6. in Luc. Chrysostomus oratione de Natiuit. Sancti Ioannis Baptistæ. S. Bonaventura in meditationibus vitæ Christi cap. 4. Lycianus in Lucam, Lyrano, & Græcus quidam Interpres in catena S. Græci Thomæ. Vnus tantum B. Laurentii lusti interpreti in sermone de Annunciat. verba audiendiamus: *Turbata, inquit, est non ex Angelico sibi aspectu, quasi insolito: quippe qua rugier visitabatur ab Angelis: sed ob excellentiam diuini præsentis, quod propria merita præcellere videbatur. Consuevit namque humilitas sicut semper stare sub se ita difficile fidem accommodare iis, quæ sunt præ eam esse consentur. hæc ille. Bernard. v. c. 10. hom. 4. supermissus est; pulchre docet Virginitatem turbatam, non tamen perturbatam. Quod turbata, inquit, est, verecundia fuit virginis: quod non perturbata, fortissimè: quod tacuit,*

Aue non est optans sed affirmans. Salmern. Maldonatus. Toletus. Cisterius in salutationem Angelicam Barrada lib. 7. 2. 7. idem dicunt. Deipora ex humilitate turbata in salutatio. Cap. 26. Origenes Chrysost. Bonavent. Lyrano. Laur. Bernard.

Et cogitavit prudentia: cogitabat autem qualis esset ista saluatio. Sciebat prudens Virgo, quia saepe Angelus sarana transfiguratus se in Angelum lucis, & quia humilis erat, & simplex, nihil tale penitus a S. Angelo sperabat. ita Bernardus. Et certe Angelus ille apud Danielem cap. 10. quem Cassianus collat. 8. cap. 13. & Theodoretus, ac Peteria in Danielem existimant fuisse Gabrielem cum se Danieli videndum obrulisset, tantum ei, eiusque comitibus terrorem incussit, ut hi in locum absconditum aufugerint. Danielis verò, qui admirabilibus Dei & Angelorum apparitionibus affluens erat, species (ut eius verbis utar) immutata est in eo, & emarcuit, nec habuit quicquam virum, & audiens Angelum jacebat consternatus, & vultus eius hærebat terræ, at Virgo beatissima propter eximiam animi fortitudinem nihil tale passa legitur.

Rationes
quare Vir-
gini gau-
dium in-
annuo.

15 Ceterum Virgini Deiparæ multiplex erat causa gaudendi, ut propterea Angelus verbum illud Ave, quod est, Gaude, in sua salutatione sibi præmittendum existimavit, non tantum ob ea, quæ subiecit, quia videlicet gratia plena, quia Dominus cum illa, quia benedicta inter mulieres, verum etiam ob ea, quæ mox adiecit. Invenisti gratiam apud Deum, ecce concipies, & paries solum Altissimi; & Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Si quidem invenit, inquit Bernardus homil. 3. in missus est, gratiam, quam ipsa quærebat, & nullus ante ipsam invenire potuit, Dei videlicet, & hominum pacem, mortis destructionem, vitæ reparationem. Ita Bernardus, & de suis castis viscibus ipsa per Saram figurata (cuius nomen Dominam sonat, genuit nobis filium Dei, verum nostrum Isaac, hoc est, iuxta nominis etymologiam, risum, & vniuersæ terræ gaudium. Quare Augustinus sermone 18. de Sanctis, *Eua, inquit, luxit, Maria exultavit, Eua lachrymas, Maria gaudium in ventre portavit, quia illa peccatorem, ista edidit innocentem.*

August.

Ad hæc Deiparæ gaudendum erat propter eximias prærogativas, charismata, atque privilegia, quæ præpotens Deus non tantum supra omnem cursum naturalem, verum etiam supra omnem communem ordinem supernaturalem in eam singulariter contulerat, quæ ipsamet cum agnosceret, ingentis gaudij materiam sibi attulisse affirmavit, cum dixit; *Ecce exultavit Spiritus meus in Deo salutari meo,*

quia respexit humilitatem Ancilla sua, ecce enim ex hoc Beata me dicent omnes generationes: quia fecit mihi magna qui potens est.

16 Gauderebat præterea, quoniam maledictio in humanum genus per Euan inuicta, moeror item, atque ærumnæ in benedictionem, gaudium, atque lætitiâ per eius partum erant commutandæ. Hinc Augustinus loco citato: *Per cuius partum, inquit, mutatur natura protoplastorum, deletur, & culpa: & infra Causam inualescentis errati miraculum noui partus euecit, & Eua plantam Maria cantus exclusit. Quin etiam à miseris, & maledictionibus, in quas propter peccatum filij Adam inciderunt, immunis extitit; omnes enim in peccatis concipimur, omnes fomitem peccati, & seuerientem membrorum legem patimur, ab omni culpa veniali omnino cauere non possumus; omnes in terram, de qua sumpti sumus, reuertimur; feminis verò in poena illud irrogatum est, ut in dolore pariant filios, neque illud silendum est, sterilitatem in veteri lege communi Iudæorum opinione adeo probro habitam, ut quemadmodum testatur sanctus Hieronymus in Isaia cap. 57. & Sanctus Augustinus quæstio. 42. in Exod. maledicta censeretur sterilis, quæ semen non faceret in Israël. hoc est (inquit Bernardus homil. 3. super missus est) opprobrio & contemptui habebatur, tanquam inutilis, & infructuosa. At verò Deipara singulari Dei privilegio ab his omnibus libera fuit; quippe quæ originalem culpam nulla ratione contraxit, fomite peccati omnino caruit, nulla culpa actuali, quamuis leuissima, inquinata est: & licet, ut filio suo similis esset, eas quas Theologi pænalitates vocant, quæ nullam inuoluunt culpæ imperfectionem, sed magnam meritum præbent materiam, subierit; ideoque mortem obierit, eius tamen corpus non vidit corruptionem, cum post triduum, ex Damasceno oratione 2. de dormitatione gloriosa, resurrexerit, & anima, & corpore nunc assumpta regnet in Coelis. appositè igitur Damascenus loco citato Deiparam cum Eua confert his verbis: *Eua, quæ serpentis suggestioni assensum præbuit, parius dolore, & mortis sententia damnatur, & in infernorum collocatur penetralibus. Hanc autem verè Beatam, quæ Dei verbo aures præstitit, & Spiritus sancti operatione repleta est, atque ad Archangeli spiritualem salutationem sine voluptate, & virili consortio Dei filium concepit, & sine dolore aliquo peperit, ac**

Quod exi-
mys dona-
ta fuerit
privilegiis
Deipara
Eua ma-
ledictione
in benedi-
tionem
conuertit.
August.

Hieron.
August.

Bernard.

Deipara
anis malo-
dictionis
expers.

Damasc.

totam se Deo consecrauit, quomodo mors deuora-
ret? quomodo inferi susceperent? quomodo corrup-
tio inuaderet corp^o illud, in quo vita suscepta est?
Huic rostra plana, & facili ad cœlum parata est

Bernard.

Quod autem ad muli-
rum maledictionem illam spectat, de ea Ber-
nardus ho. 3. super m. illus est, ad eandem cõ-
uersus Virginem eam sic alloquitur: *Benedicta*

Genes. 2.

*tu in mulieribus, qua illam generalem maledi-
onẽ euasisti, qua dictum est, in tristitia paries fili-
os. & nihilominus illam, qua secutum est Maledi-
ca sterilis in Israël. Ac singularem consecuta es*

Maria pe-

perit sine

dolore.

Isaia 66.

Damasc.

August.

parturiret, peperit, hoc est ante partus dolores

*filium enixa est: quem Isaia locum ad hoc de-
monstrandum affert Damasc. lib. 4. de fide ca.
15. De hoc etiam eleganter Augustinus loco*

*citato: præsum, inquit, illud Eua infelicitatis e-
logium, quod dicitur, in dolore paries filium, quia i-
sta in lætitia Dominum peperit: Duo siquidem*

*quàm longissimè inter se distita coniunxit: nã
& Genitricis dignitatem obtinuit, qua sterili-
tatis opprobrium eo tempore tantopere formi-
datum euasit, & virginalem pudicitiam nõ*

Deipar. de

daemons,

& haretici

ca prauita-

te triumph-

phauit.

Genes. 3.

Cap. 24.

Costerus.

Barrada.

Aue mu-

cat nomen

Eua.

examina eius exemplo uirginitatem Deo dicãrunt

ac proinde inter conjugatas, Virgo, inter uirgines

*uero de Spiritu sancto fecunda exiit. Neque ue-
ro illud tenuis lactia materiam eidẽ prauit, quod*

*cum tartareo, ac truculento dracone, eiusquẽ semi-
ne inimicitias a Deo Gen. 3. positas conuenter e-
xercuit, quod noxium eius caput plane contritura e-
rat, iuxta illud Ecclesia. elogium ante multa an-
norum (a. 31) decanatum quemadmodum capi,*

*24. dicemus Gaude Maria Virgo cunctas hareses
sola interemisti in uniuerso mundo.*

*17. Nec uero silentio hoc est prætereundũ;
nonnullos, ex quibus est noster Franciscus Co-
sterus in meditationibus super Aue maris*

stella, & Barrada libro septimo capite septimo

in voce illa. Aue, initio salutationis Angelicæ

posita, existimã rediuiuo nutu factum esse ut

*interpretes initio salutationis Angelicæ hac vo-
ce, Aue, poti^o quàm illis, Gaude, uel lætare, quæ*

tamen idẽ significant, usus sit. Cũ enim vox

am inuersis litteris per hoc ueluti anna-
gramma quoddam inuersum indicari uol-
unt Deiparam, cui ab Angelo dictum est

Aue, oppositum eorum malorum, quæ in
terrarum orbem Eua inuexerat, intulisse, at-
que aded Eux maledictionem, in Benedi-
ctionem, mœrorem in gaudium, ærumoas

in consolationem, miseriam in foelicitatem
mortem in vitam; peccatum in gratiam, pœ-
nam in gloriam per Christum, quem ipsa

nobis ex suis castis uisceribus edidit, foelici-
ter commutasse: quin etiam per hanc Angeli
salutationem inchoatam ab Aue, (quod est

Eua inuersum) dum sanctissima Virgo Ma-
ter Dei efficitur, significari uidetur in uete-
ris Eux locum, quæ hominibus exitio fuit,
Mariam humauo generi maximè saluta-
rem subrogari. Quare Bernardus sermone

in signum his uerbis eleganter expressit.
Sic nimirum trudentissimus, & clementissimus

*Artifex, quod quassatum fuerat non confregit,
sed uilius omnino refecit: ut uidelicet nouis*

*nouum formaret Adam ex ueteri, & Eua
transfunderet in MARIAM.*

18. Hinc factum est, ut ex vna parte aliqua
quidem analogia, sed longè dissimilis inter E-
uam, & Deiparam inueniatur, ita ut Eua ab

Epiphanio (ut dicemus) iudicatur figura Dei-
paræ: nam quod illa in naturali hominum
propagatione exhibuit, hoc Deipara multò

melius, multoq; præstantius in supernaturali
filiorum Dei procreatione efficit: illa enim ex
Adam formata facta est in adiutorium simile

ipsi Adæ, & dicta est cunctorum Mater uicẽ-
tium, cùm tamen cunctorum morientium ex
Ruperto lib. 3. de Trin. capit. 26. potius dicen-
da esset mater, ex hac uero formatus est Chri-
stus nouus & cœlestis Adam, eumq; pari-
endo facta est mater uerè uidentium, eorum

nimirum, qui in spiritusalem uitam denuo na-
scentur, cui carnem ex suis uisceribus præben-
do facta est ei in nostra redemptione, in adiu-
torium & ad humani generis salutem, quem-
admodum cap. 17. dicemus, multifariam est

cooperta. Quocirca Epiphanius hares. 78.
Beata, inquit, mater Dei Maria per Eua signifi-

*ficatur, qua per anigma accepit, ut mater uiuen-
tium diceretur: illa enim mater uiuentium uo-*

cata est etiam postquam auisuit terra es, & in

*terram reuertoris: post transgressionem ab illa E-
ua omnis hominum generatio deducta est in terra*

hic autem uerè a Maria hac uisa mundo geni-

In
E
ran
tib
Da

Bernard.

inter Eua
& Deipa-
ram quã-
dam analo-
gia est
dissimilis.

Rupert.

Epiphani.

12

ta est ut viventem gigneret, & fieret Maria mater viventium: Eua datum est operire corpus sensibile propter nuditatem sensibilem, Maria vero datum est à Deo, ut pareret nobis Agnū & ex gloria ipsius Agni fieret nobis salutis à velle sapientia per virtutem ipsius indumentum incorruptibilitatis. hæc ille.

Inter Eua & Deiparam antithesis. Damasc.

19 Ex altera vero parte inter Eua, & Deiparam magna invenitur antithesis; cum in illius prævaricatione, superbia, imprudentia (quam Damascenus orat. de dorm. incautā simplicitate verbis serpentis nimium credulam vocat) Gulae delectatio, perfidia, & inobedientia appareant, ac in Virgine sanctissima dum incarnationis mysterium cum Angelo tractat, oppositæ virtutes, nimirum humilitas, prudentia, quæ ad peccandum induxit vitium Adam, per quem ex Apostolo Rom. 5. peccatū in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo o. mnes peccaverunt: Hæc carnem, in qua redempti sumus, subministravit Christo, per quem homines (ut verbis utar Apostoli loco citato) reconciliationem, abundantiam gratiæ, & donationis, & iustitiæ accipientes in vitam regnabunt, quod si Eua à serpente vincitur, eiudem serpentis caput per Deiparam conteritur, quo circa de hæc inter Eua, & Deiparam antithesi egregiè Patres omnes loquuntur. Irenæus lib. 5. c. 19. Sicut Eua seducta est per angelicum sermonem (id est, diaboli) ut effugeret Deū, sic Maria per angelicum sermonem euangelizata est, ut portaret Deum, & suasa est obedire Deo, uti Virgini Esæ, Virgo Maria fieret advocata: & quem a modum astrictum est morte genus humanū per Virgine, solvantur per Virgine aqua lance distipata: virginalis inobedientia per virginalem obedientiam Tertullianus libro de carne Christi c. 17. Quod Eua credendo serpenti deliquit, Maria Gabrieli credendo deluit. & Epiphanius loco citato, Eua mortis causa facta est hominibus, Maria vero causa est vitæ, per quam genita est nobis vita, & per hanc filius Dei advenit in mundū, & ubi abundavit peccatum, ibi superabundavit gratia, & unde illata est mors, illuc processit, & vita, ut vita pro morte fieret, & qui per mulierē nobis vita factus est, mortē ex muliere inducā excluaret, & quoniam illic Eua cum adhuc es-

set virgo per inobedientiam transgressa est, & contrario per Virgine obedientia gratia facta est, annuncio adventu in carne de Cælo, & vita æterna. hæc Epiphanius. Idem oratione de Deipara: Angeli, inquit, accusabant Eua, nunc verè Mariam gloria prosequuntur; quæ multarum infirmitatem verè gloriosam reddidit; quæ lapsam Eua erexit; & Adam de paradiso delectum in cælos misit, quæ paradisum clausum aperuit, & per latronem rursum Adamum complantavit. sic ille. Et Chrysippus oratione de Deipara introducit dæmonem dum videt nos per mulierem reuocatos ad filiorum adoptionem, quam initio habebamus, hæc seccum loquentem: Mulier mecum efficit, ut in genus humanum tyrannidem occuparem, & mulier me à tyrannide deturbavit: Antiqua Esæ mo erexit in alium, Nova deiecit. hæc ille. Sophronius in sermone de Assumpt. Maria, inquit, verè gratia plena, per quam largo sancti Spiritus imbore superfusa est omnis creatura; & ideo (inquit) benedicta tu in mulieribus, id est, plus benedicta, quam omnes mulieres: ac per hoc quicquid infusum est male ditionis per Eua, totum abstulit benedictio Mariæ. hæc Sophronius Bernardus sermone 2. Pentecost. Misus est, inquit, coluber venosus à diabolo, ut venenum per aures mulieris in ipsius mentem transfunderet, & sic transfunderet in totius posteritatis originem. Misus est inserim Gabriel Angelus à Deo, ut verbum Patris per aurem Virgini in ventrem, & mentem ipsius eructaret, ut eadem via intraret, & antidotum qua venenum intraverat. sic ille. Hieronymus in epist. 22. Mors per Eua, vita per Mariam. Augustin. serm. 18. de Sanctis cum multa in hanc sententiam præclare differuisset, quæ alibi citabimus, subdit: Mater generis nostri poenam intulit mundo: Genitrix Domini nostri salutem attulit mundo: pro inobedientia enim obedientia commutatur, fides pro perfidia compensatur. & lib. 3. de symb. ad catec. cap. 4. Per feminam mors, per feminam vita; illa poculum a serpente propinatum libenter accepit, & viro tradidit, ex quo simul mereretur occidi; hæc gratia cælesti de super infusa, vitam protulit, per quam caro mortua possit resuscitari: Ecclesia quoque in quodam hymno canit.

Quod Eua tristitia abstulit,
Tu reddis almo gremio.

Denique Nyssenius homilia de humana Christi generatione, quem supra citavimus, idcirco Angelum ab Ave, quod est, Gaude, suam

Chrysp.

Hieron.
Augustin.

Nyssenius.

suam salutationem auspicatum testatur, vt
 Virginem Beatissimam Euzæ opponeret; pri-
 mum enim verbum contra Euam à Deo pro-
 nunciatum Genes. 3. fuit illud: *Multiplicabo a-
 rumnas tuas*, quoniam initium fuit mortis: at
 sanctissimæ Virgini, quæ initium exitit vitæ
 primum verbum, quod ei dicitur merito est *A-
 ue*, seu *Gaude*. Quod ipsum insinuat Procopi-
 us Gazeus supra allatus. & hæc in præsentia
 dicta sint; hanc enim ipsam de Deiparæ cum
 Eua comparationem c. 27. vberius expèdemus
 Quæ verò malâ in sua prævaricatione Eua ad-
 miserit, Tertullianus in lib. de habitu muliebri
 cap. 1. cum muliere loquens paucis verbis ita
 complexus est: *Tu es diaboli ianua; tu es arboris
 illius resignatrix; tu es diuina legis prima deser-
 trix; tu es que eum suafisti, quem diabolus ag-
 gredi non valuit; tu imaginem Dei hominem tam
 facile elisisti; propter tuum meritum, id est, mortis
 etiam filius Dei mori habuit.* hæc Tertullianus.
 Cui consonat Chrysologus serm. 79. *Mulier
 inquit, mali causa, peccati auctor, via mortis, se-
 pulchri utulus, inferni ianua, lamenti necessitas
 tota, ob hoc nascuntur lachrymis, mancipantur
 mæroribus, gemitibus addicuntur, & in lamentis
 tantum sortes sunt, quantum viribus inueniuntur
 infirma.* Hæc autem omnia per Deiparam
 vt satis liquet, emendata sunt. Hinc est, quod
 Bonauentura in specul. cap. 8. dicit: *Coruum
 Genes. 8. fuisse infidelem, quoniam emissus non
 rediit, Columbam verò fidelem sic & Eua infide-
 lissima mediatrix perditionis, Maria fidelissima
 mediatrix salutis fuit inter summum Noë, & mun-
 dū spirituale diluuiō submersū.* ita Bonauentu-
 ra. Ex quibus omnibus, si rem ipsam per vo-
 ces significatam spectemus, merito dicitur E-
 ua mutari in *Aue* (id quod litterarum inversio
 significat) ad quod spectans Ecclesia in hym-
 no illo, cuius initium est *Aue Mariæ stella* sic
 canit.

Procopius Gazeus.

Cap. 27.

Tertullian.

Chrysolog.

Genes. 1.

Epiphani.

Aue quo- modo idē

*Suimans illud Aue
 Gabriels ore
 Funda nos in pace
 Mutans nomen Eua*

Neq; hoc est nouum apud Patres, vt ex lite-
 ris in hunc, aut illum modum vel exaratis, vel
 dispositis sacra interdum mysteria colligant;
 vt videre est apud Epiphanium hæres. 62. Sa-
 bellianorū vbi de *α & ω* eleganter philosopha-
 tur & quædam infert scitu non iniucunda, quæ
 apud eundē loco citato videri possunt.

nōnulli quandam notionem, seu deductionē
 afferunt ad pietatem, & ad sensus varietatem
 magis, quā ad loiidam veræ etymologiæ tru-
 tinam accommodatā, vt scilicet ab *A* quæ parti-
 cula est priuatiua, & *V* *A*, quod miseriam tum
 apud Græcos, tum etiā apud Latinos sonat, de-
 rivetur, ita vt *Aue* idem sit, quod abique *væ*; at
 que adeo hac voce in fronte salutationis ab
 Angelo posita Deipara ab omni *væ* aliena si-
 gnificetur. ita S. Bonauentura in speculo B. V.
 c. 2. *Personemus*, inquit, illud *Aue*, quo *inuitata*
est nostra redemptio, ab omni vameruō V. Maria
in principio salutationis dicitur. Aue utique ab-
 sque *væ*, à quo fuit immunitissima. & infra. *Omnes*
dicamus ei Ave, omnes oremus, ut propter suū dul-
cissimum Aue, nos oret liberari: ab omni væ, per
Dominum nostrum Iesum Chr filium suum. hæc
 Bonauentura. Idem etiā habet S. Antonin. 4 p
 tit. 15. c. 13 § 4. Caterū rationem hanc, si vo-
 cem ipsā spectemus, vltro concedimus iuxta
 exactam etymologiæ notionem minimè esse
 deductā; *væ* enim cum diphthongo, *Aue* au-
 tem abique ea scribitur: deinde apud Latinos
A, tametsi in nonnullis vocibus, vt pote *Amēs*
 hoc est sine mente, *Auius*, sine via, particulæ
 priuatiuæ munus exerceat, vniuersitatem nō
 est particula priuatiua, sicut apud Græcos. *Lat-*
inæ verò vocis deductio ex Græco idiomate
 petenda non videtur, siquidem, vt monet He-
 ronymus lib. de traditionibus Hebraicis in Ge-
 nesim. *Nemo*, inquit, in altera lingua, quempiā
 vocans etymologiam vocabuli sumit ex altera
 & ideo Hebraicum nomen, non Græcam, verum
 Hebraicum habere debet rationem. ita Hiero-
 nymus, ex altera verò parte huiusmodi vo-
 cum accommodationes quantumuis ex pere-
 grina lingua delumptæ, si in illa ipsa re fun-
 damentum habeant, & ab auctoribus graui-
 bus usurpentur, reici nequaquam debent: sci-
 mus enim Hieronymum in fine libri secundi
 aduersus Iouinianum etymologiam Romæ,
 quæ à Romulo denominationem sortita est
 ex Græca tamen, atque Hebraica lingua af-
 fere: siquidem ad ipsam Romanam apostro-
 phem faciens: *Roma* inquit, aut *fortitudinis*
nomen est apud Græcos, aut sublimitatis, iuxta
Hebræos, serua, quod diceris, virtus te excelsum
faciat, non voluptas humilē. Quin etiā Sibyl-
 ta ex Palladio in Lusacia c. 118. Romæ, quæ
 mille, & ducentis annis pulcherrima fuerat,
 & frequentissima, deustationem per Go-
 thos illatam prædicans, & ad eius Lati-
 num

Bonauent.

S. Anton.

etymologi- a ex altera lingua quō modo peti possit.

Hieronym.

Epiphani. Iesum apoc. eos cum sena Cyro Iero. Esai. Am. Cap. Aug. Gre.

Latinum nomen, Græca tamen significatione alludens: *Fiet*, inquit, *πόμνη hoc est vicus, non Roma.* & Nazianzenus orat. 42. quæ est 2. in Sanctum Pascha, quamvis doceat nomen Pascha apud Hebræos Transitus significare; commendat tamen eorum explicationem, qui eiusdem nominis etymon è Græca lingua petentes, illud ἀπό τῆς πάσχα, quod est pati, deducunt; ideoque ab eo quod Christus passus est, Pascha appellatum existimant. verba Nazianzeni cum de nomine Paschæ ageret hæc sunt. *Hoc Pascha*, inquit, *ab Hebræis iuxta eorum linguam nominatur (quæ vox transitum sonat) historica quidem ratione propter Israëlitarum ex Aegypto in Chanaanæam Regionem fugam, & migrationem: sin autem spiritualem sensum spectemus, propter nostram ex his inferioribus ad superiora, atq; ad promissionis terram progressionem, & ascensum, quod verò in multis scriptura locis accidisse comperimus, ut vocabula quædam ab obscuriori sensu, ad apertiorum; atque à duriori sono ad elegantiorum, commodioremque immutata sint; idem hic quoque contingisse animadvertimus, quidam salutiferæ passionis nomen hoc esse arbitrati, ac deinde per littera χ in ψ & ξ in κ mutationem, hanc vocem ad linguam Græcam accommodantes, hunc diem Pascha nominarunt. Atque hæc vox postea consuetudine, atque usu confirmata est; multitudine videlicet hoc verbum, ut magis pium calculo suo comprobante. hæc tamen Nazianzenus. Neq; hic contendendo Pascha ab eo, quod est pati, derivatum; cum Hieronymus in cap 28 Matt. Phise inquit, non à passione, ut quidam arbitrantur; sed à transitu nominatur. sic ille. Sed id solum ostendo, eiusmodi nominum derivationes, atque accommodationes à Patribus interdum usurpari Epiphanius hæresi 29. nomen Iesu, quod est Hebraicum, non tantum Saluatorem, sed etiam medicum significare ex Græca etymologia docet, quod etiam Cyrillus Ierosolymitanus catechesi 10. & Basilus in asceticis tradiderunt, & nos c. 20. aliquid de hoc dicemus. & Ambrosius lib 1. de Abraham cap. 3. cum Augustino lib. quæst. super lib. ludic. 37 & Gregorio lib. 30. Moral. cap. 13. mysterium numeri trecentorum Gedeonis commilitonum (qui tamen Hebræi, & in libro Hebraica lingua conscripto recensentur) inuestigat, ex T littera, quæ apud Græcos crucis figuram exprimit, & hunc numerum significat, atque hæc quidem omnia eo spectant, ut*

ostendamus Patres interdum ex peregrina lingua aliquot mysteria scrutatos esse.

21 Et sanè si in hac voce rem ipsam penitus introspeciamus, dum Deiparæ dicitur Ave, quod est Gaude, seu lætare, omois planè uæ, seu miseræ immunis ostenditur: neque enim aliter perfectè gaudere posset, ideo enim Tobias oculis captus cum S. Raphaël in sua salutatione gaudium ei precatus esset, respondit: *quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cæli non video.* Sed si quisquam quærat à quonam uæ seu miseria libera, & immunis fuerit. Respondendum videtur à tribus præcipuè miseris eam alienam fuisse, nimirum à uæ culpæ originalis, à uæ cuiuscumque culpæ actualis, quamvis leuissimæ, & à uæ fomitis peccati, quem perpetuò extinctum habuit, ut c. 7. dicemus, quare non in congruè ab iis, qui singula huius salutationis verba festis B. Virginis accommodari docuerunt, quemadmodum & nos alibi diximus huiusmodi Ave, seu Gaude Conceptioni immaculatæ peculiariter accommodari posse tradunt; soli enim Virgini inter puros homines in sua conceptione lætandum est, cum singulari Deipriuillegio caruerit originali culpa, quæ aliis luctum meritò affert propter multiplices eius ærumnas, ac miseras, quas S. Iob tragico quodam stylo c. 3. libri sui sub variis metaphoricis vberius persequitur, & deplorat, quemadmodum plerique Interpretes cum Gregorio in illum locum tradiderunt.

Quo uæ, seu miseria carnis B. Virgo. Tob. 5.

Maria concepta sine originali.

Cap. 7.

TYPI ALIQVOT, SEV SYMBOLA, quibus Deiparæ Virginis præstantia, qua Dei mater est significatur.

DEINQUE ad Deiparæ dignitatem aliqua 22
 Ex parte declarandam, quam ex Conceptione filij Dei est adeptæ, qui in eius utero ex purissimis ipsius sanguinibus carnem suscepit, sacris litteris, ipsa Virgo in sacris litteris, & à SS. Patribus variis typis, ac nominibus metaphoricis ductis, tum ex rebus, quæ in usum hominum veniunt, tum ex rebus Deo consecratis appellatur, seu significatur. Quare Bernardus serm 3. Bernardus super Salve Regina plura nomina, quibus Deipara nominari solet, recenset his verbis. *Non solum Cælum, & firmamentum Dominæ verum intelligitur, sed aliis nominibus con-*

G 2

nonien-

uenienter appellatur, & rerum vocabulis designatur, ipsa Tabernaculum Dei, Templum, Domus, Atrium, Cubiculum, Thalamus, Sponsa, Filia, Arca diluuii, Arca testamenti, Vrna aurea, Manna, Virga Aaron, Vellus Gedeonis, Porta Ezechielis, Ciuitas Dei, Caelum, Terra, Sol, Luna, Stella matutina, Aurora, Lucerna, Tuba, Mons, Fons, Hortus, Liliu[m] conuallium, Desertum; ipsa est terra promissionis lacte, & melle manans. Stella maris; Nautis quoque, via in mari, Sagena, Vinea, Ager, Arca, Horreum, Stabulum, & Praesepe, Subingale, Apotheca, Aula, Tarris, Castra, Aces, Populus, Regnum, Sacerdotium, Onispascua, Paradisus, Palma, Rosa, Fluvius, Portus, Columba, Columba, Vestis, Margarita, Candelabrum, Mensa, Corona, Sceptum, Panis, Oleum, Vinum, Arbor, Virga, Cedrus, Cypressus, Platanus, Cinnamonum, Balsamum, Myrrha, Theus, Oliua, Nardus, Crocus, Fistula, Calamus, Storax, Soror, & Mater est; & ut breuiter concludam de hac, & ob hanc, & propter hanc totus munus factus est, & hac gratia Dei plena est, & per hanc homo redemptus est, Verbum Dei caro factum est, Deus humilis, homo sublimis, huc utque Bernardus. Similia encomia apud complures leguntur de Deipara, vt videre est apud Andream Cretensem, Epiphanium, & alios. Nos aliqua hic commemorabimus, additis Patrum testimonii, quieam ita vocare solent, adiecta interdum breui explicatione, quod etiam ad ea, quae in vniuerso hoc opere dicentur conducet, cum crebro de his, quae Virgini tribuuntur, ipsarum variis occasionibus mentio fit facienda; quare, & lectorem huc remittimus

Typi quibus Mater Dei exprim.

Typi vero, seu symbola, quibus Deipara quatenus mater Dei est, exprimitur, quaeque in praesentia explicanda suscepimus, haec sunt.

- Paradisus voluptatis.
- Ciuitas Dei.
- Domus Sapientia.
- Aula Dei.
- Thalamus sponsi.
- Liber grandis, nouus, & obsegnatus.
- Ferculum Salomonis.
- Mons Dei.
- Mensum terra.
- Fons hortorum, & puteus aquarum viuentium.
- Fons lucis.
- Caelum Domini.
- Sanctuarium Dei.

Tabernaculum sui Creatoris.
 Tabernaculum fueris.
 Templum Domini.
 Sacrarium Spiritus sancti.
 Sanctissima Trinitatis noble trichinium.
 Mensa panum propositionis.
 Vrna aurea.
 Arca testimonij.

PARADISVS VOLVPTATIS

IMPRIMIS Deipara dicitur, PARADISVS VOLVPTATIS Gen 2, quam Deus omnibus gratiae voluptatibus cumulauit, quaeque lummam hominum voluptatem, ac delicias nobis protulit, ideo sanctus Iacobus in sua Liturgia Virginem sic affatur: Tibi, quae es templum sanctificatum, PARADISVS spiritualis, &c. vniuersa creatura gratulatur. Ephraem oratione de Deipara ad eandem: Ave, inquit, PARADISE deliciarum, totiusq; amantatis, & immortalitatis: Ave lignum vitae gaudium, & voluptas. Chrysoippus oratione de Virgine: Ave, quae es HORTVS Patris. Andreas Cretensis oratione de Annuntiatione Deiparam dicit esse: Intellectualem visum salutis nostra ligni PARADISVM, quae ipsius Horti Eden colonum, Christum (inquam) Dominum intra se habet figuris in ea a umbratum, qui ineffabili quadam potentia fluminis instar viuiparum vicium tuum egressus, quatuor velut intus per Euangelium suum orbis faciem irrigauit ita Andreas. Iuem: Gaudet, inquit, sancta terra virginea, ex qua nouus Adam formatur, qui veterem Adam seruat. Damascenus orat. 2. de doima. Vug Hodie, inquit, Eden nouus Adam PARADISVM suscepit animatum, in quo sublata est condemnatio, in quo plantatum est lignum vitae, in quo operata sunt nostra nuditas. Idem oratione 1. de doima. In hoc PARADISO, inquit, non patuit serpentis aditus. haec Damascenus. Proclus Episcopus Constantinopolitanus de Deipara: Hac, inquit, spiritualis est secundi Adam PARADISVS. Ambrosius in psalmum primum: Inter multa, inquit, ligna, quae erant speciosa ad aspectum, & bona ad escam, etiam lignum vitae terra produxit in medio PARADISI, vt caetera ligna eius viriditate florent. Quid esse hoc lignum dicimus, nisi per quod nobis salus venit? & lignum hoc TERRA produxit, quia eum Virgo generauit, quae erat terra, & mox. IESVS est lignum vitae. lignum sapientia plantatum in vtero Virginis voluntate Patris. haec Ambrosius. Rupertus libr. 4. in Cant. pulchre ea, quae de Paradiso terrestri in sacra Genesi scribuntur, Virgini

23
 Genes. 1.
 Paradiso
 voluptati
 Maria
 S. Iacobi
 Ephrem.
 Chryso.
 And. Cret.
 Eccl.
 Bas.
 Pe.
 Damasc.
 Proclus.
 Ambros.
 Rupertus.

Virgini accomodat, & fusè prosequitur; quomodo nimirum Virgo sit nouus Paradisus celestis à Deo plantatus, & quo modo in ea formauerit hoiuicem, & ex ea cunctarum germina gratiarum, & cunctarum exemplaria virtutum produxerit; Christum quoque, qui est lignum vitæ, & fluuius, ex ea egressus sit, qui lætificat Ciuitatem Dei, qui inde diuiditur in quatuor Euangelia. Bernardus sermone 2. de Aduentu, cum Deiparam per virgam significari probasset, subiicit, eam esse lignum vitæ: *ò verè, inquit, LIGNVM VITÆ quod solum fuit dignum portare fructum salutis: hæc ibi.* Sanctus Bonauentura in Litanij Beate Virginis, eam ARBOREM VITÆ FRVCTIFERAM vocat, fortasse ad Arborem vitæ in Paradiso voluptatis alludens. Idem in speculo beate Virg. Cap. 5. agens de gratia Deiparæ, quæ spiritualibus delictis eam tanquam Paradisum repleuit, sic ait: *Gratia mentem, & animam Maria fecit deliciosam delictis spiritualibus tanquæ Dei viui spirituales PARADISVM, iuxta illud Ecclesiastici; Gratia sicut Paradisus in benedictionibus, verè Paradisus Dei fuit in benedictionibus multiplicium delictiarum spiritualium, de quibus etiam B. Bernardus ait: Quid ni delicias dixerim decus virginitatis, cū munerè fecunditatis, in signo humilitatis, distillantem caritatis fauim: misericordia viscera, plenitudinem gratia prerogatiua gloria singularis. hæc Bonauentura.*

Bernardus

Bonauent.

Eccles. 40.

Bernardus

Petr. Dam.

Genes. 2.

Deipara

delictis affluit.

Cant. 8.

*Altissimus, in quibus ipse reperit puritatem? nunquid in constellatione, vel semillatione stellarum quædam alia conuertuntur? in sanguinem, alia cadunt de celo, alia in tenebras obscurantur? nunquid in aere, vel igne, vel aëni? Nequaquam, quia nõ in igne Dominus; non in commotione Dominus; non in spiritu Dominus si verax est ille, qui curru igneo, & equis igneis est assumptus in Cælum Nunquid in aquis, ubi furans, & tortuosus leuiathan immoratur, aut in terra, qua sub maledicto Adæ spinas emittit, & tribulas? Non est LOCVS VOLVPTATIS, nisi uterus Virginis. Ex hoc egreditur humanitate, quia vestitus cilicio nostra mortalitatis visibilis humanis oculis apparuit, & de Virgine virgam, de libro autem generationis lineam faciens, diuinitatis hamum inuenit, quem carne operuit virginali, ut draco magis illeceus ad carnem ferrum diuini numinis subsentiret. hucusque Damianus. Sanctus Chrysostomus oratione in Annunciatione introducit Deam mittentem Gabrielem ad Virginem, eiq̃ue dicentem: *Vade ad PARADISVM meam ratione pradam. Et Sophronius de Assumptione: Verè inquit, Virgo HORTVS DELICTARVM, in quo constituta sunt vniuersa florum genera, & odoramenta virtutum, sicque conclusus, ut nesciat volari, neque corrumpi ullis insidiarum fraudibus. Fons itaque signatus sigillo totius Trinitatis, ex quo fons vitæ manat, in cuius lumine omnes vidèbimur lumen, cuius perfecta emissio vteri superiorum ciuium omnium est Paradisus, hæc ille. Quid tu ergo Deipara sit paradisi, cuius emissiones sunt Paradisi, hoc est, quæ nobis Christum genuit, qui est nostra beatitudo; quod infra vberius declarabimus.**

CIVITAS DEI.

Hæc est Ciuitas Dei psalm. 47. nimirum filij Dei qui inter tres diuinas personas peculiari quadam ratione Deus noster ob assumptam humanitatem dicitur; & ita Bernardus sermone 2. de Assumpt. vocat illam, CASTELLVM Iesv. Georgius Nicom sermone de oblatio. vocat CIVITATEM DEI animatam. Chrysostomus loco citato ex persona Dei ad Gabrielem Archangelum: *Vade, inquit, ad animatam Ciuitatem (id est Virginem sanctissimam) de qua loquitur Propheta: Gloriosa ciuitas sunt deus Ciuitas Dei: sic etiam appellatur à S. Antonino 4. part. tit. 15. cap. 3. §. 1. & 2. Est enim Deipara CIVITAS summa, à Deo singulariter munita, pulcherrima, omni virtutum, & gratiarum genere tanquam spiritualibus diuitijs amplissimis.*

Qua Virgo, & hamo capus demon.

Chrysost.

Sophron

Virgo dicitur Ciuitas Dei nostri. Psalm. 47. Bernardus Georg. Nico. Chrysost.

DOMVS SAPIENTIAE.

Virgo dicitur Domus sapientia.
Prouerb. 9. Iudaeus. Bernard.
Pet. Dam.
Hieron.
And. Cret.
Georg. Nic. Bonauen. Psalm. 92.
Genes. 28.
Cap. 7.
Isa. 2.
Ezech. 43.
Cap. 7. Bonauen.
Per Virgineum dona Spiritus S. quaram. Prou. 9.
Isa. 11.

Hæc propter Verbi inhabitationem cum carnem suscepit dicitur Domus, quam sapientia ædificauit sibi, in qua excidit columnas septem, immolauit victimas suas; miscuit vinum, & proposuit mensam Proverb. 9. De Deipara enim id explicat Iudaeus ser. 3. de Assumpt. & Bernardus sermone 9. ex paruis. *Quid est, inquit, in ea septem columnas excidere, nisi ipsam sibi dignum Habitaculum fide, & operibus preparare.* Petrus Damianus sermone de Natiuitate similiter de Virgine exponit, quam dicit esse Domum columnis septem sustentatam, septem scilicet donis Spiritus sancti dotatam. Hieronymus in Isa. 3. & lib. contra Heluidium, vterum Deiparæ vocat sacri ventris hospitium, cuius nouem mensibus habitator fuit Iesus Andreas Cretensis orat, in salutatione Angel. consecratum vocat Regis Palatium, vnicum illius, qui nusquam capitur, habitaculum. Georgius Nicom. orat. de oblat. Domum gloriosam vocat. Similiter Bonauentura in speculo c. 8. de ea vult dici psalm. 92. *Domum tuam decet sanctitudo Domine.* Et Patriarcha Iacob. Genes. 28. de eadem pronunciauit: *Non est hic aliud, nisi Domus Dei, & Porta Cæli, de quo nos fatus c. 7.* Ad hanc domum in monte Domini, atque ad eam ab omni fluuio in inundatione, & hostium incursione tutam nos inuicem inuitare debemus iuxta illud Isa. 2. *Venite, & ascendamus ad montem Domini, & ad Domum Dei Iacob:* de qua Domo pulchre Ezech. 43. *Hæc est lex Domus in summitate montis, omnis finis eius in circuitu sanctum sanctorum est;* omnia enim Virginis sanctissima sunt, quod vberius cap. 7. ostendimus. Nec illud prætereundum, quod Bonauentura docet in speculo cap. 6. agens quo modo per Virginis preces ad septem Spiritus sancti dona, quibus hæc Domus fulcitur aspirare possimus; sic enim ait: *Spiritus sanctus Mariam per Domum conuenientissimè signauit, quam sibi sapientia increata cum septem columnis septem donorum Spiritus sancti excellentissimè ædificauit. Quisq; ergo columnas Spiritus S. ceperit desiderare, ipse formam colunarum in ista Domo poterit inuenire, quæ pro columnis huiusmodi debet cum magnis desiderijs, & precibus conuenire. Similiter quicumque septiformem Spiritus S. gratiam adipisci desiderat, ipse florem Spiritus S. in virga querat; Per virgam enim ad florē, per florē ad spiritum in ipso requiescentem peruenimus. Per Mariam ad*

Christum accedimus, & per Christum gratiam Spiritus sancti inuenimus, propter quod ben. Mariam alloquens B. Bernardus, ait, Per te accessum habeamus ad filium, & benedicta inuentrix gratia, Genitrix vita, Mater salutis, ut per te suscipiamus nos, qui per te datus est nobis. huculque Bonauentura.

27 Eadem Virgo sanctissima ob eximium puritatis candorem, & insignem virtutum soliditatem ac pretium inæstimabile ab omnium asperitate, & obscuritate tersum, atq; politum psal. 44. sub domorum eburnearum nomine exprimitur, à quibus prodierunt vestimenta Messæ, id est sacratissima Christi humanitas vestimenti nomine significata, vt videre est Isa. 63. illis verbis: *Quare rubrum est iadumentum tuum?* vt Tertullianus exponit lib. 4. contra Marcionem, & apud Apostolum Philip. 2. *Habitu inuentus vt homo:* habitum enim hic significare vestimentum docet Augustinus lib. 83. quaest. 73. quod plenius cap. 8. ostendimus. Hæc (inquam) Christi humanitas sub vestis metaphorâ omnium gratiarum virtutumque præstantia, quasi pretiosorum aromatum odore redolens ex Virgine est deprompta, ait enim David in spiritu ad Christum; *Myrrha, & gutta, & castia à vestimentis tuis à*

domibus Eburneis, quare mirum non est, si hæc vestimenta ita sua uolentia domibus eburneis, id est Virgini, à qua sunt desumpta, & in quam diu fuerit reposita, tantam omnium virtutum fragrantiam impertierint. illud quoque quod sequitur: Ex quibus (nimirum domibus eburneis) delectauerunt te filia Regum in honore tuo; optime ijs, quæ de Virgine dicimus, congruunt: quasi dicat; Animas fideles, præferim Virgines, per filias Regum significatas, in his domibus, hoc est sub exemplo, & patrocinio Deiparæ degentes, delectatione, ac voluntate castissima ipsi Messæ placituras, in eius honorem sua omnia dirigentes. De magnitudine porro huius Domus. Methodius oratione in hypapante cum Virgine loquens: Celeberrimè, inquit, Propheta nos erudiens, quam prorsus sus incomprehensibilis, ait: Quam magna est Domus Dei, & ingens locus habitationis eius; magnus, & non habet finem; excelsus, & immensus. hæc ille.

AULA DEI.

28 **H**æc est Aula Dei amplissima, de qua Ecclesia: *Deus, qui virginalem Aulam Dei Beata*

Bernard

Domus eburnea Maria.

Isa. 63. Tertull.

Philip. 2. Augustin. Cap. 8.

Psalm. 41

Method. Barnab.

Virgo dicitur Aula Dei.

Officium *Beata Maria Virginis in qua habitares, eligere dignatus es, in hac Aula iubemur adorare Deum Psalm. 95. ubi eodem legitur: Adorare Dominum in atrio sancto eius: in Psalterio Romano, ex cuius versione in Breuiario de sumptis sunt fere Antiphonæ, & versiculi; habitus: Adorate Dominum in Aula sancta eius, quod in versiculis Officii Epiphaniæ crebrius canitur, quare Ambrosius de instit. Virg. cap. 7. Dei Aulam eam vocat, Mirum non est, inquit, praeter ceteros Ioannem locutum fuisse mysteria divina, cui praesto erat Aula caelestium Sacramentorum. Idem epist. 79. Aulam Regis aeterni, & epist. 82. in fine Aulam regalem nominat. Arnobius in Plat. 14. eam virginem Aulam dicit. S. Fulgentius sermone de sancto Stephano, Christum ait trabea carnis indutum, de Aula veri virginis egressum. Et Augustinus serm. 17. de Natali Domini virginalem Aulam, & in lib. de Assump. Aulam Regis aeterni vocat. Anselmus de excel. Virg. in cap. 1. & 3. appellat Aulam, in qua Deus corporaliter habitaturus erat Chrylippus homil. de Beata Maria loquens cum Christo, Surge Domine in requiem tuam; tua enim requies est virgo, & veteris tuae requies, quae tibi Cubile efficitur, & habitatio, ita Chrylippus. Bonaventura in speculo Beatae Virginis cap. 8. Maria, inquit, singulariter tam corpore, quam anima, est Aula Domini, & Ecclesia in quadam oratione sic Deum precatur, Omnipotens sempiternus Deus, qui gloriae Virginis Mariae corpus, & animam, ut dignum filij tui HABITACULUM effecisti, mereretur, Spiritu sancto cooperante preparasti, &c.*

Thalamus Sponsi.

29 *Hæc Psalm. 18. est Thalamus Sponsi, ex quo ipse Christus, tamquam Sponsus Virgo dicitur Thalamus Sponsi, & ita illam appellat Augustinus sermone 2. de Annunciatione, & sermone 14. de Nativitate Domini. Epiphanius sermone Psalm. 18. de Laud. Deiparæ, & de ea exponit locum Augustinus psalmi citatum. Chrysostomus oratio. in Annunciatione. Deum loquentem Gabrieli inducit his verbis, Abi, inquit, ad Thalamum Divinae humanitatis meae; ubi ad cubiculum ortus mei secundum carnem. Augustinus tractatu primo in primam Ioannis, illius Sponsi, inquit, Thalamus fuit veteris Virginis, quia in illo vero virginali concubitu sunt duo, Sponsus, & Sponsa, Sponsus, Verbum, Sponsa, Caro, quia Verbum*

Caro factum est. sic ille Proclus Patriarcha Constantinopolitanus de Deipara, Hæc, inquit, Thalamus est, in quo Verbum humanam carnem sibi desponsavit. Thalamum appellavit Bernardus sermone de Adventu Anselmus de excellent. Virginis capit. 1. & Andreas Cretensis in oratione in salutationem Angelicam, Gaudet, inquit, Thalamus, in quo sibi Christus humanitatem Sponsam aduenxit. Sanctus Antoninus 4. part. tit. 15. c. 21 § 1. Vterum virginalem Thalamum Sponsi vocat Cyprianus serm. de Christi Natiu. loquens de Deipara, Spiritus sanctus, inquit, sanctimonia Thalamum honorabat.

LIBER GRANDIS, NOVVS,
& obfignatus.

Hæc est liber grandis Isa. 8. quin etiam novus iuxta septuaginta, in quo scriptum est stylo hominis, Velociter spolia detrahe, etis pradare. De quo Andreas Cretensis oratione 2. de dorm. loquens cum Deipara, Tu es, inquit, Liber verè viuis eius, qui in te tacite fuit inscriptus. Verbi paterni, unico calamo spiritus. Tu sola verè es novi Testamenti volumen à Deo scriptum, quod Deus ante fecit cum hominibus. Ita Andreas. Et Damascenus oratione 2. de dorm. vocat eam volumen novum, in quo ineffabiliter Deus Verbum sine manu scriptum fuit Idem oratione 1. de Natiu. Hæcerno dicitur, qui omnia efficit Deus Verbum, quod Pater à pectore eruens, Librum novum condidit Dei lingua à spiritu, tanquam calamo quodam in ipso consecrandum; qui quidem homini litterarum perito datus est, nec tamen ab eo legitur: Neque enim Ioseph Mariam cognovit, neque ipsius mysterii potentiam. hæc Damascenus Georgius Nicomed. in oratione de oblat. Deiparæ, ad ipsam illud Isa. 29. reicit: Eam, inquit, indicavit Liber obfignatus, quem nullus legit sciens. Litterarum; præter eum, qui obfignatus est serva vii supra rationem, cum charta significavit purissima, in qua Verbum sine scriptis impressum scilicet fraudis chyrographum. hæc Georgius Ephrem. ubi Ephrem oratione de laud. Deiparæ, ad legis tabulas spectans, vocat eam tabulam scriptam, legem mortalibus afferentem, & chartam divinissimam Eusebius Cæsariensis lib. 7. de demonstr. Euangel. cap. 3. Novus, inquit, Liber de Adventu Dei, qui continet natalia Christi filij prophetis Maria, S. Antonin. 4. p. tit. 15. cap. 5. S. Antonin beatam

Proclus.

Bernard.
Anselmus.

S. Anton.

30
Virgo liber scri-
ptus Isa. 8
est Christi.
Andr.
Cret.

Damasc.

Georg.

Nico.

Ephrem.

Euseb.

S. Antonin

Ysa. 8.

beatam Virginem dicit esse librum illum gra- dem Iſaie 8. vbi ſcriptum eſt Verbum incar- natum: Illam autem prophetiſſam, quã Iſai. loco citato dicit concepiſſe filium, cui non eſt inditum: *Accelera ſpolia deſidera, feſtina prada ri, Deiparam Virginem eſſe ex Baſilio in Iſai. 8. & Nazianzeno, & aliis dicemus cap. 23.*

Baſilius Nazianz. Cap. 23.

FERCVLVV SALOMONIS.

30 Virgo Fer- culum eſt Salomonis Cant. 3.

Hec eſt Ferculum, ſeu vehiculum, in quo Regia magnificentia geſtabatur Rex Salomon, quod ipſe Salomon Cant. 3. *Fecit ſibi de lignis libani, columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum, aſcenſum purpureum, media charitate conſtraui propter filias Ieruſalem.* De Virgine enim id explicat Andreas Cretenſis oratione ſecunda de dorm. Honorius in ſigillo, & Gulielmus Peryte apud Martinum del Rio in Cant. 3. Ideo Georgius Nicom. in orat. de oblat. vocat eam vehiculum (id eſt, Ferculum Regium) ſimiliter & S. Antonius 4. part. tit. 15. cap. 44. §. 7. Meritò autem Deipara in hoc Salomonis ferculo adumbratur, quam verus Salomon Chriſtus ſapientia Patris, & pax noſtra fecit ſibi, hoc eſt in proprium uſum conſtruxit, vt in eius corde ſpiritualiter corporaliter autem in eius utero, atque vltis digniſſimis geſtaretur, ligna verò libani, ex quibus ferculum illud conſtabat, erant, ex gloſſa interlineati: *Fortia, celſa, ſpicioſa, odoriferã, impuſtrabilia, atque candida.* Et his quidem lignis ſingula res, heroicae, atque eximiae Deiparæ virtutes, quarum aliquas in cap. 21. attingemus, quibus eius ſpiritualis ſtructura conſtabat, ſignificatur. Virgine enim virtutes erant ad omnem hoſtium impetum ſuſtinendum fortes, proteſtitate ſua celo proximæ, ſpirituali pulchritudine de coræ ad ſui dilectionem, vel ipſum Deum, qui concupit ſpeciem eius, allicientes; boni exempli odore ſagranter; contra omnem cariem atque putredinem diuinitus ita munite, vt eſſent proſus inamiſſibiles. quod non niſi peculiari Dei priuilegio obtineri poteſt. Denique puritate ſua, atque candore omnibus coſpicua, & illuſtres. Columnas porro argenteas, quibus pondus ſtructurae Ferculi innititur, ſeptem fuiſſe opinari licet, ſi numerum ſpectemus earum, quas Prouerb. 9. Sapientia excidiſſe ſcribitur, cum ſibi domum ædificauit, eaſque ſancti Spiritus dona nitidiſſima intelligemus, quæ ex D. Thoma 2. p.

Anat. Oret. Honorius. Gulielmus Mart del Rio. Georg. Nico. S. Anton. Cant. 3.

Gloſſa interl.

Cap. 21.

Pſalm. 44

Prou. 9.

S. Thoma.

2. q. 68. art. 1. dantur, vt quis promptius moueatur à Spiritu ſancto, quæ dona repercuſſa argenti inſtar ſonum edunt auribus gra- tiſſimum hæc autem dona tribulationis igne in Deipara illuſtriora ſunt reddita, iuxta illud pſalm. 11. *Argentum igne examinatum, probatum terra, purgatum ſeptuſplum.* Huius ter- culi reclinatorium fuit aureum, & per illud accipi poteſt tum Deiparæ uterus, qui regio decore tanquam auro fulgebat, in quo nouem menſibus Chriſtus eſt reclinatus: tum etiam ipſa anima Virginis, in qua per gratiam perpetuò reſedit Chriſtus, & ſagranter charitate tanquam auro fuluo nimis rutilat. Aſcenſus eſt purpureus, ſiquidem virtute ſanguinis Chriſti, cuius efficaſiam præſtantiſſimo modo Virgo eſt conſecuta, meritorum ſuorum verticem in ſublime ſupra omnes erexit: quare cap. 8. de ea dicitur, *Qua eſt iſta, qua aſcendit de deſerto delitiis aſſuens innixa ſuper dilectum ſuum.* Fuit quoque Aſcenſus eius purpureus, quoniam ad altiſſimam in cælis ſedem aſcendit non abſque labore, atque ſui mortificatione, vt cap. 12. dicemus, pluri- ma pro Chriſto patiendo, cuius animam iuxta Simeonis vaticinium in Chriſti morte doloris gladius ita petraſſit, ut Bernardus, & complures alii, eam pluſquam martyrem appellare non dubitent, quemadmodum cap. 21. oſtendemus, quin etiam, vt ex quadam reuelatione reſert S. Bonauentura in meditat. vitæ Chriſti cap. 3. *Nullam gratiam, donum, vel virtutem habuit Virgo ſanctiſſima à Deo ſine magno labore, continua oratione, ardenti deſiderio, profunda deuotione, multis lacrymis, & multa aſſuſione, excepta gratia, qua primum in uero ſanctificata fuit.* hæc ibi. Denique Aſcenſus purpureus indicat regiam dignitatem, cuius poteſtatis inſigne eſt purpura, ad quam dignitatem fuit euecta, facta Regina Cœlorum, & Angelorum, ac reliquorum omnium Domina. Media denique huius ferculi charitate conſtrauit propter filias Ieruſalem, interna enim miſericordiæ viſcera huius Virginis tanta erga omnes dilectione ſagranter, vt charitate conſtrata ſint, ita vt nemo ſit, qui ſe abſcondat à calore eius. *Non enim* (inquit Bernardus ſerm. 1. de Aſſump.) *dubitare poteſt, omnino in aſſectum charitatis tranſiſſe Maria viscera, in quibus ipſa, qua ex Deo eſt charitas, nouem menſibus corporaliter requieuit, præcipuè tamen erga filias Ieruſalem, eos nimirum, qui ad cœleſtium*

Pſalm. 11

Cap. 8.

Cap. 12.

Cap. 21.

Bernard.

Cap. 12.

Bernard.

Cap. 12.

Bernard.

Bernard.

caelestem Ierusalem affectu, & desiderio aspirant:
 hi enim in hoc serculo amplissimum praesidi-
 um, atque patrocinium experiuntur, cum hæc
 mater sit viuens, & omnium Aduocata.
 quæ omnia vberius cap. 16. 27. & 30. perse-
 quemur. Quod si intelligas media huius ser-
 culi confrata esse eis, quæ ad eius charitatem,
 & amorem alliciunt; sanè tot, tantaque sunt
 in Virgine sanctissima, quæ nos ad eius dile-
 ctionem inuitant, de quibus c. 34. agemus, ut
 nullus fere sit, etiam si in peccatis versetur,
 qui aliquo affectu erga Virginem non feratur.
 Atque hæc de Salomonis serculo, in quo Dei-
 para significatur, dicta sint.

MONS DEI

Virgo dici 31 **H**æc propter suam in prærogatiuis sub-
 imitatem super terrenos affectus af-
 surgens Cælo proxima eminens omnibus cons-
 picua, quam sibi Deus singulariter elegit:
 Mons est Dei, Psalm. 67. In quo beneplacitum est
 Deo habitare in eo, et enim Dominus habitabit
 in sinum. Ita illam appellant Andreas Creten-
 sis oratione 2. de dorm. & oratione de An-
 nunciat. additque eam esse Montem adum-
 brantem, de quo Abacuch 3. Georgius Nic-
 com. orat. de oblat. Virginis, & Damascenus
 orat. 1. de dorm. dicit esse Montem pinguem,
 & orat. 2. de Natiuitat. Montem Dei. S. Grego-
 rius super 1. Reg. 5. eam Montem in vertice mō-
 nium Isa. 2. dictam putat, quia super Angelo-
 rum choros meritorum verticem erexit. S.
 Bernardus tom. 3. serm. 11. art. 1. cap. 2. quem
 capite superiori citauit.
 De hoc Monte Dan. 2. sine manibus ab-
 ne manib. scissus est lapis, id est, Christus Dominus sine
 viri opera. Id enim ita explicat Irenæus libr. 3.
 contra hæreses cap. 28. Iustinus Martyr in
 dialogo cum Triphone, Chrysippus Presbyt.
 Damasc. Ierol. hom. de beata Virgine, & Damascenus
 orat. 1. de Natiuitat. & orat. 1. de dorm. Hie-
 ronimus in epistol. 22. & in Dan. 2. Andreas
 Cretensis, & Georg. Nicom. locis citatis. Augu-
 stinus in concione ad Catechumenos contra
 Iudæos, Paganos, & Hæreticos. Epiphanius
 sermone de Virgin. Laud. Theodoretus in
 Daniele, Rupertus libro 1. in Dan. cap. 6.
 Rupertus. Hefychius homil. de laud. Virg. Beatus Lau-
 rentius Iustinianus sermone de Annunc. San-
 ctus Bernardus loc. citat. Noster Pererius in
 Iustinian.

Dan. lib. 2. quin etiam S. Hieronymus epist.
 22. animaduertit, ideo lapidem hunc dici ab-
 scissum sine manibus, quia manus accipiuntur
 pro opere nuptiarum, iuxta illud Cant. 2.
 Laus eius sub capite meo, & dextera illius am-
 plexabitur me. Christus porro est lapis firmis-
 simus de Virgine abscessus probatus 1. Petr. 2.
 Pretiosus, & angularis, qui facit utraque unum,
 & cui omne spirituale ædificium innititur, qui
 contriuit statuam illam Nabuchodonosoris
 per visum obiectam, quæ quatuor præcipuas
 Monarchias, Chaldaeorum, Persarum, Græ-
 corum, atque Romanorum significabat; siue,
 ut ait Augustinus tract. 1. in primam Ioannis
 epistolam, qui confregit omnia regna terra-
 rum, id est, dominationes Idolorum, & dæ-
 moniorum, & factus est Mons magnus, &
 impleuit vniuersam terram, eique data est o-
 nis potestas in Cælo, & in Terra.

Cant. 2.
 Christus
 cur lapis
 dicatur.
 1. Petr. 2.
 Virgo di-
 citur mōs
 unde ex-
 cessus est
 lapis sine
 manibus.
 August.

MEDIUM TERRÆ.

32 **H**æc Psalm. 73. appellatur Medium Psalm. 63
 terræ. Ita Bernardus sermone 2. in Bernard.
 festo Pentecostes: Tunc, inquit, operabatur sa-
 lum nostram in medio terra, in vtero videlicet, terra Dei-
 Virginis Maria, qui mirabili proprietate terra para-
 medium appellatur: ad illum enim tanquam ad
 medium, sicut ad Arcam Dei, sicut ad rerū cau-
 sam, sicut ad negotium seculorum respiciunt, &
 qui in Cælo habitant, & qui in inferno, & qui
 nos præcesserunt, & nos qui sumus, & qui sequū-
 tur, & nati natorum, & qui nascuntur ab illis;
 Illi qui sunt in Cælo, ut resarciantur, & qui in
 inferno, ut eripiantur; & qui præcesserunt, ut
 Propheta fideles inueniantur, qui sequuntur, ut
 glorificentur, & infra: In te Angeli lassitiam, iusti
 gratiam, peccatores veniam inueniunt in ater-
 num, merito in te respiciunt oculi totius creatu-
 ra, quia in te, & per te, & de te benigna manus
 omnipotentis quæ quia creaturae recreauit, ha-
 stenus Bernardus.

FONS HORTORVM, ET PVTEVS
 Aquarum viuentium.

33 **H**æc est Cant. 4. Fons hortorum, & Phi- Cant. 4.
 us aquarum viuentium quæ fluit Fons hor-
 impetu de Libano, quibus sanctorum animæ erant, &
 omnes quasi caelesti Regis horti amoenissi- Putius
 mi, illi quidem, ac regio cultu, manoque con- aquarum
 siti, vberissime irrigantur, ac fecundantur: Maria.
 H 2 & quo.

& quoniam quadruplex potissimum est aqua vsus, sicut extinguere; foedes abluere, irrigare hortos; cibos denique decoquere. Sane Deipara aquam illam viuentem, hoc est, Christum Dominum ex suo utero protulit, in eoq; diu gestaunt, seruauit ac demum virgineo nixu inde eum in omnium utilitatem fudit, per quem tanquam per aquam vehementissimus nostræ concupiscentiæ ardor refrigeratur; putridissimæ criminum nostrorum maculae eluuntur; cor nostrum quod Psal. 101. veluti fœnum aruit ad germinandum, flore quæ ac fructus producendos fœcundatur; opera denique nostra insulsa illa quidem, ac cruda, nec digna, quæ diuinis epulis inferuntur, ita excoquantur, vt vel ipsi Deo gratissimi saporis sint. Hinc ergo fit, vt Deipara, ex qua talis aqua scaturit. *Fons hortorum, ac puteus aquarum viuentium*, iure optimo dici possit. Quod si aquæ viuæ nomine Spiritus sanctus intelligatur, quo typo eum Christus Dominus Ioan. 7. illis verbis expressit. *Qui credit in me flumina de ventre eius fluent aqua viua*; quod Evangelista exponens subiicit, *Hoc autem dixit de spiritu, quem accipientes erant credentes in eum*, quandoquidem sancto etiam Spiritu, vt est in eius sequentia, quadruplex ille aquæ effectus tribuitur; dicitur enim *in afflu tēperies*, lavare sordida, rigare arida, fouere frigida & quodammodo decoquere; in Sap. 9. per Spiritum sanctum correctæ sunt semitæ eorum, qui sunt in terris, & quæ Deo placent didicerūt homines, rectè quoque hac ratione Deipara, quæ, vt infra dicemus, ab ecclesia, & à Patribus Spiritus sancti Sacramentum appellatur, & cuius meritis, ac precibus, quemadmodum cap. 28. ostendemus, in homines eiusdem Spiritus sancti gratia copiosè, ac veluti perenniter denuatur, fontis, ac putei nomine censerit, ac nuncupari poterit.

Hinc SS. Patres, cum ratione Christi, qui ex eius utero prodijt, tum etiam ratione Spiritus Sancti Charismatum, quæ eius intercessione abundè in nos promanant, fontem eam appellant. Methodius in hypapantem, Deiparam sic affatur, *Salus humanitatis filius Fons, salus humanitatis umbraculum*. Sanctus Epiphanius oratione de Deipara. *Aqua inquit, gratia plena qua sitientes perennis fontis dule edime satias*. Sanctus Ephraem orat. de laud. Deip. ipsam fontem gratiæ & totius conuolationis appellat. Chryostomus,

Psalm. 101.

Ioan. 7.

Officium Eccles. Sap. 9.

Cap. 28.

Maria fons à sanctis Patribus nuncupatur. Basil. h. d.

Epiphanius.

Ephraem.

Chryostomus.

Aue, inquit, quæ es Puteus semper viuentis aquæ. Sophronius inter opera Hieronymi sermone de Assumptione, agens de Deipara sic, inquit, exiuit Christus ex Virgine, vt esset, sicut Ezechiel faretur porta omnino clausa, vnde canitur in eisdem Cantica de ea, *Hortus conclusus, Fons signatus; Emissiones sua Paradisus; verè hortus deliciarum, in quo consita sunt vniuersa florum genera, & odoramenta virtutum; si q. conclusus, vt nescias violari, neque corrumpi vlla insidiarum fraudibus.* Fons itaq; signatus sigillo totius Trinitatis, ex quo fons vita manat, in cuius lumine omnes videbimus lumen, quia iuxta Ioannem, ipse est, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum; cuius profusa emissio vniuersa superiorum cœlium omnium est Paradisus, hæc Sophronius. Ilde fontis ieiunio quarto de Assumptione, eam Fontem signatum, & Puteum aquarum viuentium vocat. Damascenus oratione secunda de dormit. Sepulchrum Deiparæ alloquens: *Vbi est, inquit, Fons ille, ex quo vita orta est* Rupeitus in Cantica, Deiparam ait esse Fontem hortorum, id est fontem Ecclesiarum. Sanctus Bernardus tom. 1. concione 6. art. 2. cap. 1. Deiparam docet esse Fontem hortorum, & Puteum aquarum, cuius non deficiunt aquæ Iai. 58. propter gratiarum plenitudinem, quæ est in Virgine; Quo circa Deipara merito figurata dicitur in fonte illo Paradisi, qui Genes. 2. irrigabat vniuersam superficiem terræ, & ex Paradiso diuiditur in quatuor capita, & Cantic. 4. dicitur. *Fons signatus*, tum propter perpetuam virginitatem, vt omnes hęc Patres obseruant, quæ capit. 32. afferemus: tum quia nullus in ea cattareo serpentis patuit aditus, quemadmodum animaduertit Sophronius verbis citatis; de quo nos capit. 7. Deipara quoque in somnio illo Masdochæ per Esther figuratur; dicitur enim Esther *Esther 16. 10. Paruus fons, qui creuit in flumem, & in lucem solemque conuersus est, & in aquas plurimas redundauit. Esther est, quam Rex accepit uxorem, & voluit esse Reginam hinc factum est, vt à Damasceno term. 1. de Natiuitat. & ab aliis vocetur Fons lucis, de quo infra cap. 21. quæ re intelligi quoque potest figurata in aquis illis, quæ totæ 15. appellantur Fons solis; Iosue. 1. qui etiam Hieronymus in epist. ad Fabiam in Iordane fluuio significatam Deiparam vult. *Quadragesima duo, inquit, mansiones, per**

Sophronius.

Ezech. 44. Cant. 4.

Psalm. 101. Ioan. 1.

Ilde fontis.

Damascenus oratione.

Rupeitus.

S. Bernardus.

Iai. 58.

Genes. 2.

Cantic. 4.

Cap. 32.

Cap. 7.

Esther 16.

Damascenus.

Cap. 21.

Iosue. 1.

Hieronymus.

qua *Israeliticus* *populus* *venit* *ad* *Iordanem*,
sunt *quadraginta* *duo* *generes* *Abraham* *ad*
Christum, & *mox* *sub* *quo* *numero* *Domini*, *ac*
que *Saluator* *à* *primo* *Patriarcha* *peruenit* *ad*
Iordanem, *qua* *pleno* *gurgite* *fluens* *aquis* *spiritus*
santi *re* *Iundabat*, sic *Hieronymus*.

Aquaductus 35 Huc accedit, Deiparam merito *Aquaductus*
gratia *coelestium* *gratiarum* *vocant* *Ecclesiast.*
24 *ubi* *ex* *eius* *persona* *hæc* *dici* *intelliguntur*:
sicut *à* *quodam* *ex* *in* *Paradiso*, *dixit*, *rigabo*
horum *meum* *plantationum*, & *inebriabo* *prati*
mes fructum. Quare *Bernardus* *integrum* *ser-*
monem *de* *Aquaductu* *habuit*, *ubi* *Deiparam*
esse *Aquaductum* *diuinarum* *gratiarum* *eie-*
gantem *ostendit*, & *post* *multa*: *Propterea*, *in-*
quit, *tam* *et* *tempore* *humano* *gener* *fluente* *gratia*
desuerunt, *quod* *ne* *dum* *intercederet* *is*, *ut* *quo*
loquimur *tam* *desuerabilis* *Aquaductum*, *sic*
ille.

Hinc *humani* *generis* *hostis* *æquè* *inse-*
ffimus, *ac* *callidissimus* *sub* *Holofernis* *per-*
ona *Iudith* 7. *Aquaductum* *ad* *Bethuliam* *ca-*
piendam *obstruere* *nititur*, *nimirum*, *ut* *fide-*
lem *animam* *in* *suam* *redigat* *potestatem* *ad*
Deiparam *persequium*, *ac* *clinetelam* *aditum*
præcludere *conatur*, *cui* *tamen* *fortiter*, *ac* *stren-*
uè *resistere* *debemus*.

Deiparam *quoque* *significauit* *Cisterna* *illa*
iuxta *portam* *Bethlehemi* *sita*, *cuius* *aquam*
2. Reg. 23. *David* *cum* *esset* *in* *præsidio* *contra*
Philistæos *casti* *ametatus* *concepit*, *alla-*
tam *quæ* *à* *tribus* *viris* *fortibus*, *qui* *in* *Philisti-*
orum *castra* *irruerant*, *libavit* *Domino*;
Atque *id* *satis* *appositè* *interpretatur* *Metho-*
dios *orat*, *in* *hypapantem*, *ubi* *Deiparam* *his*
verbis *alloquitur*: *Tu* *Bethlehemitica* *illa* *Cister-*
na, *quam* *uelut* *vista* *refocillatitatem* *David* *desi-*
derauit, *ex* *qua* *immortalitatis* *posulam* *cunctis*
amanauit, *sic* *ille*. *Et* *verò* *sicut* *Cisterna* *aqua-*
rum *est* *receptaculum* *subterranæum*, & *am-*
plum, *quod* *aquam* *de* *caelo* *pluuiam* *excipit*;
eam *que* *purissimam* *seruat*; *pars* *etiam* *ratione*
Deipara *uberis* *coelestium* *donorum* *imbres*,
& *immensam* *gratiæ* *copiam* *in* *suâ* *anima*,
quasi *in* *vase*, *humilitate* *profundissimo*, & *ca-*
pacitate *amplissimo* *excipit*, & *absque* *ullo*
peccati *pulvere*, *ac* *cæno* *resinet*, *omnes* *que*
eius *participes* *suâ* *intercessione* *efficit*. *manet*
verò *illa* *iuxta* *Bethlechem*, *quæ* *domum* *pa-*
nis *sonat*, *quia* *panem* *de* *caelo* *verum*, *quo* *ve-*
scimur, *nobis* *dedit*. *huc* *referri* *potest* *illud*
quod *obseruat* *S. Antonius* 4. *part.* *tit.* 15.

Deipara *quare* *per* *Cisternam* *significa-* *itur*.

cap. 2. *Deiparam* *figuratam* *esse* *in* *Bersabee*
Saiomonis *matre*, *cuius* *nomen* *idem* *est*, *quod*
Puteus *septimus*, *propter* *gratiarum* *omnium*
quæ *a* *quarum* *nomine* *significatur*, *plenitu-*
dinem *septimi* *putei* *numero* *expressam*, *quæ*
in *Dei* *parente* *continetur*, *quamuis* *vulgata*
legat *non* *Bersabee*, *sed* *Bethsabee*, *quod* *idem* 3. *Reg. 16.*
est, *quod* *Domus* *iuramenti*, *quod* *Deipara*
etiam *facile* *accommodatur*.

36 *Quantum* *verò* *huic* *sacro* *fonti* *debea-*
mus, *facile* *quis* *intelliget*, *si* *perpendat*, *non*
solùm *eius* *aqua* *nostratum* *animarum* *hotos*
irrigari, *verum* *etiam* *ex* *eo* *fonte* *nostrum* *Para-*
ditum *emanasse*, *quod* *pulchre* *Canticor.* 4. *fi-*
g *ificatur* *illis* *verbis*: *Hortus* *conclusus* *fontes*
in *fontibus* *Hortus* *conclusus* *fontes* *signatus*. *Emi-*
siones *tuæ* *parauisus*: *quæ* *verba* *tr. 6. 1. 1. 1.*
phronius *imene* *de* *Assumptione*. *Cusus* *in-*
quit, *emissio* *ueteri* *superiorum* *civium* *omnium*
est *Paradysus*, *idque* *iure* *optimè*; *Virgo* *enim*
sacratissima *ex* *tuò* *virginico* *utero* *Deum* *pro-*
tulit, & *hominem* *Christum* *Domnum*, *in*
quo, *ut* *docent* *Theologi*, *omnis* *nostra* *beati-*
tudo, *quam* *in* *caelis* *expectamus*, *tum* *essen-*
tialis, *tum* *præcipua* *accidentalis* *continetur*;
iuxta *illud* *Ioan. 10.* *Per* *me* *si* *quis* *in* *uiderit*, *Ioan. 10.*
saluabitur, & *ingredietur*, & *egredietur*, & *pas-*
caua *inueniet*. *Atque* *ex* *causa* *suit* *cui* *rationi*
tamenti *Limbam* *subeunt* *diceretur* *à* *Christo*; *Luc. 23.*
Hodie *metum* *eris* *in* *Paradiso*; *quod* *ib.* *Para-*
disus *fit*, *ubi* *Christus* *claram* *tuæ* *diuinitatis*
uisionem *præbet*. *Nostra* *quoque* *beatitudo*
torrentis *metaphora* *apud* *significatur*, *Psal. 36.*

37. *Inebriabuntur* *ab* *uberitate* *domus* *tua*; &
torrente *voluptatis* *sua* *potabis* *eos*, *hic* *autem*
torrens *ex* *eo* *fonte* *profluxit*, *propterea* *enim*
Psal. 126. *David* *mercedem* *nostram* *quam*
post *somnum* *moris* *expectamus*, *circumscru-*
bere *videtur* *per* *fructum* *humus* *ventris*: *Cam-*
dederit, *inquit*, *dilectis* *suis* *somnum*, *ecce* *heredi-*
tas *Domini* *est* *merces*; *fructus* *ventris*, *quod*
cap. 15. *explicite* *expendemus*; *quamuis* *illud* *Cap. 15.*
(fructus) *apud* *septuaginta* *fit* *genitiui* *casus*, &
idem *valet* *ac* *si* *diceset*, *Hæreditas* *Domini* *est*
merces, *quæ* *est* *ipse* *fructus* *ventris*, *hoc* *est*
Christus *fius* *matris* *suae*. *huc* *spectasse* *vide-*
tur *Bonauentura* *cum* *in* *Litanis* *B. Virginis*
eant *deliciarum* *Dei* *DAIPARAM*, & *cael. hie*
curis *PINCERNAM* *vocatis*. *Quo* *circa* *eum* *de*
Christo *sacratissima* *Virginis* *filio* *causa* *est*. *Offic. East*
elefig.

Ex *Deipa-*
maria *no-*
stræ *Paradi-*
si *ant.*
4.
Josephoni

Psal. 36.

Psal. 126.

Cap. 15.
70. Inter-
pretatio

Bonauent.
cael. hie
Offic. East

*Se nascens de utero secium,
 Conuescens in edulium,
 Se moriens in precium,
 Se regnans dat in primum.*

Ideo & nos eidem Deiparæ immortales gratias agamus, habeamusque hoc nomine, quod Christum nostrorum scelerum pretium, nostræ refectiois cibum, nostræ gloriæ præmium ex suo sacratissimo utero in omnium utilitatem protulerit. quod S. Antonius 4. par. tit. 15. cap. 17. §. 4. agens de Misericordia, quam Deipara hominibus exhibuit, non minus piè, quàm verè his verbis docuit: *Maximum etiam effectum misericordia nobis impendit, quia nobis miseris, & captiuis. & mendicis famelicis in viaticum; laborantibus in primum; infirmis in medicamentum. & cum ipso dedit nobis regnum caelorum. & omne bonum.*

S. Anton.

Cant. 4.

Hæc S. Antonius: quæ cum ita sint, exclaimare possumus, ac Deiparæ dicere: *Hortus conclusus; fons signatus, Emissiones tuæ Paradisus.*

FONS LUCIS.

37
 Virgo dicitur Fons lucis.
 Epiph. 10.
 Epiph. Helychius
 Chrysipp.
 Damasc.
 Method.
 Cap. 21.

HÆC est fons lucis, de quo Esther 10. *Paruus, inquit, Fons, qui crevit in fluvium, & in lucem, solemque conuersus est, & in aquas plurimas redundauit. & ita eam vocant Epiphanius oratione de laudibus Virginis, Helychius homil. 2. de S. Maria; & Chrysippus homil. de Deipara, & Damascenus orat. 1. de Natiuitate Virginis. Methodius oratione in hypapantem. Epiph. oratione de Deipara, quorum verba cap. 21, vbi de hoc plenius agetur, referemus.*

COELVM DOMINI.

Virgo Coelum Cæli Domini.
 Psalm. 113.
 S. Iacob.
 Chrysost.
 Epiph.

HÆC est Psal. 113 dicitur: *Coelum Cæli Domini, Coelū enim appellatur à S. Iacobo in Liturgiâ à Chrysostomo serm. de laudib. Virg. & Epiphano serm. de laudib. Virg. & ab aliis vt diximus ca. 3. vbi copiosè ostendimus, qua nam ratione Deipara coelum appelletur.*

SANCTVARIVM DEI, TABERNACULVM SUI Creatoris, Tabernaculum foederis.

Exod. 15.
 Eccles. 24.
 Virgo dicitur Sanctuarium Dei

HÆC est Sanctuarium Dei Exod. 15. Tabernaculum sui Creatoris Eccles. 24. Tabernaculum foederis Exod. 31. factum iuxta exemplar in monte monstratum: *Quando (vt*

verbis vtat Bernardi) *Patribus caelitus promissum, & mysticis praefigurata miraculis, oraculis ac Tabernaculis fuit praenunciari prophetis S. Athanasius serm. Tabernaculum de Deipara dicit: Verbum in ea suum Tabernaculum posuisse Andreas Cretensis sanctissimum Verbi omnium Creatoris Tabernaculum eam appellat. Chrysostomus orat. de Annuntiatione Sanctuarium Dei paratum vocat, & Exod. 10. Habitaculum diuino Verbo dignum. Damascenus orat. 1. de Natiuitate vocat viuum, & statio- ne præditum Dei Tabernaculum, de quo Andr. Psalm. 45. Sanctificauit Tabernaculum suum Cret. Altissimus. Idem orat. 1. & 2. de dormit. eam Tabernaculum illud vocat, ex quo vita principium duxit. Similiter & Georgius Nicom. orat. de oblat. vocat Tabernaculum, quod est capax essentiae immaterialis, quod nostrum, quod ceciderat, erexit Tabernaculum. Augustinus lib. de Assumpt. D. Thomas 3. par. q. 27. art. 2. argum. sed contrà, de Virgine exponit Psal. 45. Sanctificauit Tabernaculum suum Altissimus, & Psal. 18. In sola posuit Tabernaculum suum. Anobius in Psal. 14. Damascenus verò oratio. 1. de dorm. vult eam figuratam in Tabernaculo Abrahæ; loquens enim cum Virgine: Nam Tabernaculum, inquit, Abrahæ te apertissime indicabat: etenim verbo diuino in ventre tuo tanquam Tabernaculo habitans, humana natura subiecit panem, hoc est sui primicias, ex puris tuis sanguinibus obtulit à diuino igne quodammodo coctas, panemque essentias, atque in diuinis personis existentes, & ad veram corporis animati anima rationali, atque intellectualem substantiam venientes. ita Damascenus. Idem orat. 1. de Natiuitate. Cedat, inquit, illud spiritus Tabernaculum, quod Moyses in deserto ex pretiosa, atque omnis generis materia construxit, atque etiam ante istud Patris Abrahami Tabernaculum visuo, & ratione prædico Dei Tabernaculo. Hoc enim non actionis duntaxat, ac potentia diuina conceptaculum fuit, verum essentia ratione ipsiusmet personae filij, ac Dei. sic Damascenus. Huic Tabernaculo optimè conuenit illud, quod de Ecclesia dicitur Isa. 4. Et 1/a. 4. Tabernaculum erit in umbraculo dei ab aestu, & in securitatem, & absconsonem à turbis, & à pluuia: In Deipara enim tutissimum perfrugium habemus ab aestu tentationum, omniq; alia periculorum procella, iuxta illud Psalm. 26. Quoniam abscondit me in Tabernaculo suo, in die malorum protexit me in abscondito Tabernaculi sui.*

TEMPLUM DOMINI, SACRARIVM Spiritus sancti sanctissima Trinitatis nobile ericinium.

modum Virgo sanctissima sanctitatem consecratur, sanctumque, & admirabile, ac summo Deo dignum Templum existit. Idem orat. 1. de Natiuitate Virg. Templum Dei sanctum, quod Princeps Salomon (id est, Christus) construxit, & habitauit, non auro & inanimatis lapidibus ornatum, uirum auri loco spiritu fulgens, pro lapidibus autem pretiosis margaritam ingentis pretij Christum habens: quin etiam orat. 2. de dorm. Virg. Sepulchrum euidem Deiparæ vocat, Diuinum templum. Petrus Damianus serm. 3. de Natiuitate. Hæc prodijt ex utero matris, quæ Templum fieri meruit diuinitatis. Anselmus inuocatione Virginis, Templum misericordiæ vocat cum Augustino serm. 2. de Assumpt. Bernardus serm. 1. de Assumpt. Nec in mundo dignior locus fuit uirginis ueri Templo, quo Maria Dei filium suscepit. S. Antoninus 3. part. tit. 21. c. 4. §. 1. accommodat Virgini illud Psal. 47. Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui, id est, Virginis Deiparæ: & quoniam templum locus est immunitatis, & uenerationis, ac oblationum, hinc infert peccatores magnam in Virgine immunitatem sperare, eamque uenerari, ac per eam suas oblationes Deo offerre debere S. Brigitta lib. 3. reuelatio. c. 6. habet quomodo Virgo dicatur, Templum Salomonis, eidemque applicat proprietates illius templi, uide superiori capite quomodo uirtutes Virginis præclarissimæ per lapides pretiosos, & expensas ingentes in templo Salomonis factas adumbratur. Et quemadmodum in templo Salomonis duo erant altaria, ut animaduertit Augustinus serm. 225. de tempore: In illo, inquit, quod foris erat animalium eadebatur sacrificium, in illo uero altari, quod intus erat Thymiamatis offerabatur incensum: ex quo colligit Augustinus Deum à nobis (qui mysticè templum Dei sanctum ex Apostolo 1. Cor. 3. esse debemus) duplex sacrificium querere, unum ut simus casto corpore, aliud ut mundo corde, ut in exteriori altari, id est, corpore nostro afferantur opera bona in corde odore iuauitatis redoleat cogitatio sancta, & in illo altari iugiter quotidianus ignis ardeat, quod ignem charitatis, quem in corde habere debemus, significat, hæc ex Augustino. Ita in Virgine sanctissima, quæ templum fuit Domini, duo hæc altaria perfectissime inueniuntur, unum Thymiamatis, in quo per orationem intus, alterum sacrificiorum;

Pet. Dam.

Anselm.

Augustin. Bernard.

S. Anton. Psalm. 47.

S. Brigitta 3. Reg. 6.

Augustin. 1. Cor. 3.

7. Reg. 6. 3° Hæc per Templum Domini 3. Reg. 6. Virgo est figuratur, & ita eam uocat Ecclesia in Antiphona: Magnum, inquit, hereditatis mysterium, Templum Dei factus est uterus noscens uirum, & alibi, Templum Domini, Sacrarium Spiritus sancti: quæ uerba desumpta sunt ex Hieronymo lib. aduersus Heluidium, ubi eam Templum Domini corporis, & Sacrarium uocat Spiritus sancti: Et in hymno ex Sedulio. Domus pudici pectoris, Templum repente sic Dei. S. Jacobus in Liturgia uocat Templum sanctificatum. Epiphanius serm. de Deipara: O B. Maria Cælum, Templum, & thronus diuinitatis: & iterum Templum appellat impollutum. Chrysostomus in sua Liturgia animatum Dei Templum nominat. Ambrosius epistol. 82. uocat corporale Dei templum, in qua corporaliter habitauit plenitudo diuinitatis. German. Patriarcha Constantinopolitanus oratione de oblat. Deipar. In templo intuemur, inquit, quemadmodum Templum Domini animatum templo in animo dicitur. Augustinus serm. 17. de Natiuit. Domini loquens de incarnatione sic ait: Per fidem Christus in templum pudoris, hoc est sanctissimam uirginem intrauit. Cyrillus Alexandrinus homil. 6. contra Nestorium Templum indissolubile: similiter & Georgius Nicom. orat. de oblat. Virg. quasi dicant, non erat dissolubile, quale erat templum Salomonis, de quo intelligebant Iudæi illud: soluite templum hoc, à Christo tamen prolatum de templo corporis sui. Petrus Chrysolog. serm. 144. Virgo, inquit, factum est magnum Deitatis Templum, quæ erat: pusillum humanitatis hospitium. Ildesontus in sermonibus de Assumpt. uocat eam serm. 1. Dei Templum, in quo pro salute hominum omnium Deus homo immolatus. & sermo 3. Templum Diuinitatis. & serm. 6. meritò Domini Templum, Spiritus sancti sacrarium, & appellatur, & creditur. & serm. 9. Tabernaculum gloriæ, Templum cælestis. Andri. Cretensis in salutationem Angelicam, illam magnificum diuinæ gloriæ Templum, Hesycius serm. 3. de Deipara Templum Cælo maius appellant. Damascenus lib. 4. de fide orthodox. cap. 15. Ad hunc, inquit,

S. Jacob. Epiphani.

Chrysost. Ambros.

German. Patriarch.

Augustin.

Cyrl. Alex. Georg.

Ioan. Pet. Chry.

Ildesontus

And. Cret.

Hesycius. Damasc.

in quo per sui mortificationem se ipsam extra Deo immolabat igne charitatis flagrantissima semper succensa. Hinc est quod Cant. 3. Deipara comparatur *virgula sumi ex aromatis* *bus myrrha. & thuris*, quæ mortificationis, & orationis sunt symbola, quemadmodum cap. 21. plenius dicemus. Sanctus Antoninus loco citato Mensam panum propositionis, & reliqua, quæ in templo erant Deiparæ virtutibus eleganter accommodat, quod nos cap. 21. asseremus.

39 Illud tamen silentio minimè prætereundum; Deiparam non tantum ratione filij Dei, qui ex eius utero carnem suscipere, in eoque nouem menses degere est dignatus, Dei templum, & sanctuarium appellari; verum etiam ratione Spiritus sancti, de quo filius Dei in Matris utero ex sacris litteris conceptus dicitur, quod Angelus Virgini præsignificauit illis

verbis: *Spiritus sanctus superueniet in te, peculiari ratione Sacrarium Spiritus sancti, & Sedem Spiritus sancti reuerenter nominari; si enim ex Apostolo 1. Corint. 6. membra ipsa iustorum templum sunt Spiritus sancti, qui est in eis: quin etiam à S. Thoma 3. part. q. 25. art. 6. organa eiusdem Spiritus sancti per eos operantis esse perhibentur; quanto potiori iure Deiparæ corpus Templum, & Organum sancti Spiritus, & insuper eam, in cuius utero Christi corpus Spiritus sancti virtute est formatum, eiusdem Spiritus sancti Sacrarium dicemus unà cum Ecclesia in quadam Antiphona. & Ildesonso ferm. 3. & 4. de Assumpt. quare Hieronymus libro contra Heluidium, qui Deiparæ perpetuam virginitatem negabat, contra hanc eius impietatem sic exclamatur: Tu Templum Domini corporis succendisti, tu contaminaisti Sacrarium Spiritus sancti? & in eodem libro eam vocat Sedem Spiritus sancti, & S. Cyprianus in ferm. de Christi Natiuit. Nec recesserat, inquit, à venerabili pectore matris Spiritus sanctus ad verbum Gabrielis elapsus; possidebat Domum suam, & Templum, quod sibi consecrauerat adornabat, seruabat Sacrarium suum, & sanctimonia Thalamum honorabat.*

hæc Cyprianus. & Bernardus sermone 4. de Assumpt. *Qua, inquit, vel Angelica puritas diuinitati illi audeat comparari; qua digna fuit Spiritus sancti Sacrarium fieri, & Habituaculum filij Dei. Ildesonus ferm. 6. de Assumpt. Qua, merito, inquit, Domini Templum, Spiritus sancti Sacrarium, & appellatur, & creditur.*

Quoniam verò, ut Saeni loquuntur Theologi, sanctissimæ Trinitatis opera ad extra sunt indiuisa, idcirco corporis Christi conceptio licet Spiritui sancto, qui est amor Patris, & Filij tribuatur, cum opus fuerit ex maximo Dei amore; & licet solus filius sit incarnatus, à tota tamen sanctissima Trinitate, ut docent Theologi cum S. Thoma 3. part. q. 32. art. 1. & 2. in utero Virginis peracta est. Quare Ecclesia in quadam collecta ait: *Patrem aeternum gloriosa Virginis corpus, & animam, ut dignum filij sui habitaculum esset mereretur Spiritu sancto cooperante preparasse, eaque de causa Deipara teste S. Thoma opusc. 8. dicitur: totius Trinitatis nobile Triclinium.* quo titulo eam compellat S. Bonauentura in laude B. Virginis rhythmica, quæ in tomo 2. opusculorum habetur, idque singulari ratione præ aliis iustis. Nulli enim sanctiorum asseri potest, quod Gabriel Angelus soli Deiparæ tribuit. *Virtus, inquit, Altissimi obumbrabit tibi. Quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei, Spiritus sanctus superueniet in te.* quare Bernardus ferm. 3. super missus est, in illa verba: *Dominus tecum, docet, non solum In, sed etiam Cum Maria, fuisse Dominum Patrem, cuius filium concepit, & Dominum filium, quem carne sua induit, & Dominum Spiritum sanctum, de quo concepit, qui cum Patre & Filio, eius uterum sanctificauit. Idemque Bernardus ferm. 3. de Annunciatione affirmat, Deiparam gratiâ plenam, singularem, & generalem gratiam accepisse: *Sola, inquit, generalem gratiam singulariter accepisti, nam sola præ omnibus gratiam inuenisti Singularem, quod sola hanc inuenisti plenitudinem. Generalem, quod de ipsa plenitudine accipians uniuersi sic Bernardus.**

Mensa Panum Propositionis.

Hæc est illa Mensa panum propositionis Exod. 15. quæ Levit. 24. dicitur: *Mensa purissima; fuit enim Virgo sanctissima instar illius mensæ omni puritate mundissima ex lignis setim, virtutibus mirum præclarissimis constans: cur autem eximie Virginis virtutes lignis setim comparentur, infra, ubi de Arca, dicemus: fuit etiam auro purissimo inaurata, charitate videlicet seruenti fulgida, duplici cinæta corona, altera quam vocant auream, quæ gloria essentialis, quæ in Dei clara visione, & amore est posita, significatur, quam in celo*

caelo Deipara prae omnibus puris creaturis maximam est assecuta: altera vero, quae aureola nuncupatur, quam triplicem cumulatissimè Deipara est adepta Virginitum nimirum aureolam, Doctorum & Martyrum, vel aliquid Martyrum aureola praestantius propter gladium doloris, qui in Christi passione eius animam petrantissimè, de quibus cap. 6. vberius

Episcopus orat. de Annunt. Virgo non Manna, ut illa vna aurea, sed coelestem panem, qui fidelibus in cibum, & potum exhibetur, vtero complexa est. Ephrem ora. de laud. Virg. eam nominat vinam pulcherrimam, quae verum Manna gestat, similiter & Georg. Nicom. orat. de oblat. Virg. & Damasc. orat. 2. de dor. qui in orat. 2. eam dicit dulcem Mannae vnam.

Ephrem.
Georg. Nicom.
Damasc.

ARCA FOEDERIS, SEU ARCA testimoni.

42 Hæc est Arca foederis, seu Testimonii quae Exodi 25. sic dicta est, quod in ea tabulae legis, per quam Deus Exod. 34. cum Iudæis foedus percusserat, & in qua restatum erat, quid ab iisdem fieri vellet, asseruarentur, iure autem optimo Deiparam hoc symbolo adumbratam docent plerique SS. Patrum, cum mirificè in illam quadrent, quae de foederis Arca scribuntur; quod prius, quam à nobis demonstraretur, afferendi sunt Patres, qui eam per Arcam significatam volunt. Et quidem Ecclesia in quodam hymno de ea sic canit:

Arca foederis dicitur Dei-para.
Exod. 25.
Exod. 34.
Offic. Eccl.

*Beata mater munere,
Cuius supernus artifex,
Mundum pinguilo continens,
Ventris sub Arca clausus est.*

Methodius orat. in hypapantem vocat eam Arcam animatam nostri legislatoris Dei. Athanasius serm. de Deipara, eodem nomine eam appellat. Ambros. serm. 81. Deiparam Arcam foederis, in qua tabulae testamentierant comparat. Ephrem orat. de Deipara, Arcam veram eam nominat. Epiphanius serm. de Deipara: *Aue, inquit, gratia plena, gloria Arca spiritualis.* Chrysostomus in Liturgia Deiparam, sic alloquitur: *Omnium Deus incarnatus in te sacrosancta Arca, ut dixit iustus David.* Andreas Cretensis orat. 2. de dormit. inuitat omnes ad Deiparae venerationem: *Ecce enim, inquit, Dei gloria noua Arca, in qua est Vna aurea, & virga Aaron, qua germinauit, & tabula Testamenti, & rursus: Tabernaculum legis exemplar accepit Arcam supermundanam, cuius figura erat Arca legalis.* Idem orat. de Annunc. ad Deiparam: *Salua sis, inquit, noua gloria Arca, in qua Dei spiritus delapsus quiescit, Arca, in qua noua sanctificatio gloria.* Hesychius Presbyter Ierosolymitanus homil. 2. de Deipara afferens verba illa Psalmi: *Surge in requiem tuam tu, & Arca sanctificationis tuae.* Si tu, inquit, & loquitur eam Christo, *es gemma, & illa est Arca.* Georgius Nicom.

Method.
Athanas.
Ambros.
Ephrem.
Epiphani.
Chrysost.
And. Cret.

Cap. 6.
Ioan. 6.

Method.

Epiphani.

Georg. Nic.

Damasc.

Psal. 12.

Cap. 6.

VRNA AVREA COELESTE
Manna continens.

41 Hæc Exod. 16. est Vrna aurea in Arca foederis asseruata suauissimum illud coeleste Manna continens, ita illam appellant Epiphanius serm. de lau. Virgin. Andreas Cretensis serm. de dormit. & ora. de Annuntiatione, *Salua sis, inquit, Vrna aurea, qua eum fers, qui dulce Manna reddit ac mel à petra ingrato Ysraëli elicuit.* Et Basiliius Seleuciæ

Virgo dicitur Vrna aurea.
Exod. 16.
Epiphani.
And. Cret.
Basil. Seleucia Ep.

- Georgius.** Nicomediensis orat. de oblat. Deipar. Arcā sanctificationis eam vocat. Ildesons. serm. 1. de Assumptione agens de Virgine: *Arca*, inquit, dicitur noui testamenti, in qua *verus Deus* versatus non in figura, & in anigmata, sed in veritate.
- Damaso.** 43. Damascenus carmine de Annuntiatione eam appellat *viuam Dei Arcam*, quam prophetarum manus non tangit. Idem orat. 2. de dormit. sic ait: *Hodie sacra, & animata Arca Dei uiuentis, qua suum in utero concepit creatorem requiescit in templo Domini, quod nullus est exstructum manibus, & Dauid exultat eius parens & in eo choros ducunt Angeli, & quæ sequuntur. & infans Iubilemus in Arca Domini toto animo, & muri cadent Ierichuntini contrariarum inquit, potestatum infesta munitiones: & orat. 1. de Natiuit. Agnoscat, inquit, Arca undiq; auro confecta, & Manifer a illa Vrna aurea & Candelabrum, & Mensa, ac denique vetera omnia qua nihil habent, quod cum hac (id est cum Deipara) comparari possit: etenim exemplaris aduersionis typo ornata sunt; hoc est, ut rectè animaduertit Billius in illum locum Damasceni Arcam, Vinam, Candelabrum, & cætera eiusdem generis eo nomine in honore fuisse, quod Virginis sanctissimæ typum gerebant. Bernardus serm. de B. Virg. qui habetur tom. 2. suorum oper. vult Arcam fæderis significasse Arcam gratiæ sanctitatem Mariæ. Lyranus in morali expositione super Exod. cap. 25. singula, quæ in arca erant B. Virginis accommodat. Bonauentura in Speculo cap. 9. ad Deiparam refert illud 3. Regum 8. *Intulerunt Sacerdotes Arcam fæderis Domini in locum suum.* Idem Bonauentura in Speculo cap. 2. de Deipara explicat illud Psalm. 131. *Surge in requiem tuam, tu & Arca sanctificationis tua.* S. Bernardus Senensis tom. 3. serm. 17. articulo 1. capi. 3. Deiparam vult esse Arcam sanctificationis cui consentit S. Antoninus 4. parte. tit. 15. ca. 2. & cap. 14. §. 4. B. Laurentius Iustinianus sermo de Natiuit. Virg. *An non, inquit, Maria testamenti Arca verissima diuinis manibus fabricata, auro vestita mundissimo, virtutum gemmis ornata, ac imputribilibus lignis spiritualiter facta, testamenti tabulas, frondentem virgam, & suauissimum in se manna continuit?**
- Forma arca B. Virg. figurabat.** 44. Quod verò ea, quæ spectabant ad Arcam aptissime in Deiparam vniuersa conueniens, facile ostenditur ex iis, quæ in sacris litteris Exod. 25 præsertim Exodi. 25. c. de Arca habentur, quæ

quidem omnia ad capita ferè septem reuocari possunt. Primum Arca eorum omnium, quæ in veteri testamento diuino imperio fabricata, & in Tabernaculo, vel in Templo collocata sunt, cuiusmodi fuere Mensa panum propositionis, Candelabrum aureum, Altare thymiamatis, & similia, præstantissimum quid fuisse sanè videtur; quippe quæ dignissimum, hoc est sancta sanctorum adepta locum. Secundò, constructa erat ex lignis setim, quæ in Arabiæ deserta enascuntur, & quidem pulcherrima sunt fortissima, imputribilia, leuia, atque candida, teste Hieronymo in Isaïæ cap. 41. & Hieron. in Iosèis cap. 3. Tertiò, deaurata erat auro mundissimo intus, & foris. Quartò, Corona aurea illi inerat per circuitum. Quintò, annulos habebat quatuor aureos in angulis, vectesque duos de lignis setim auro conuictos, quibus ferebatur. Sextò, operiebatur Arca Propitiatorio, seu oraculo de auro mundissimo; si autem dicebatur, quod cum inde cum Moyse loqueretur Deus, oracula, seu responsa diuina reddebat, ac populo propitius reddebat. Septimò duo quoque Cherubim (qui ex Hieronymo in Ezechielis cap. 10. plenitudinem scientiæ sonant) aurei productiles ex vtraque parte oraculi versis vultibus se mutuò aspicientes, expansis alis vtrumque iatus propitiatorij tegebant; & quoniam inde supra propitiatorium, ac de medio duorum Cherubim responsa dabat Deus, propterea super Cherubim federe dicebatur Psalm. 79. *qui sedes super Cherubim.* Idem Psalm. 98. & Isaï. 37. Erant præterea in Arca, teste Apostolo Heb. 9. Vrna aurea, & Virga Aaron, quæ frondebat & tabulæ testamenti, seu legis Dei digito scriptæ.

45. Atque hæc quidem omnia mysticè in Deipara sanctissima cumulatissimè reperiri, quamuis inficiari possit nemo; nos tamè pro instituti nostri ratione simplici dumtaxat explicatione, ac locorum, quibus copiosè hæc probamus, significatione, qua ratione Deiparæ accommodari possint breuiter ostendemus. Principio quidem Deipara cum in diuina prædestinatione inter omnes puras creaturas dignitate sit prima, quod c. 14. vberius demonstrabitur, & multiplicibus donis, ac priuilegiis præ cunctis sit euecta, quod ex hoc cap. & superiori, ac sequenti liquiddè apparet; præstantissimum quoque locum, tum in militati, tum etiam in triumphanti Ecclesia consecutam perspicua

Cap. 2. Bernar. d. spieus consecutione conuincitur, de quo c. 12. quo circa Bernardus serm. 1. de Assumpt. Nec in terris locus dignior vteris virginis templo, in quo filium Dei Maria suscepit: nec in caelis regali solio, quo MARIAM hodie Mariæ filius sublimauit.

Ligna setim vritutes sunt Deipara. Secundò ligna setim pretiosa, ac imputribilia, ex quibus Arca constabat, Deiparæ virtutes heroicas illas quidem, & in summo, ex quibus virtutibus spiritualis eius animæ structura conficitur, nobis ob oculos ponunt: in iis porro virtutibus eminentissimis Deiparæ etiam dum erat in vita, omnes puras creaturas longè præibat: Angeli enim, vt verbis vtar S. Antonini 4. part. tit. 1. c. 17. §. 4. habent virtutes inamissibiles, sed non meritorias præmij essentia. Viatores homines sancti habent virtutes meritorias, sed amissibiles, (quod intellige de iis, qui in gratia non sunt confirmati, qui tamè à peccatorum ventralium putredine non suere immunes) Beata autem Maria habuit cum Angelis virtutes inamissibiles, & cum Sanctis viatoribus meritorias, & sic etiam excellentius cunctis eas habuit. Ita S. Antoninus. Accedit eodem quòd omnis corruptionis, atque spiritualis putredinis culpæ, quamuis leuissimæ expers omninò, immunisque sic fuit, vt lignis setim incorruptibilibus constare merito dici possit. De Virginis verò virtutibus præclarissimis c. 21. vberius differemus.

S. Anton. Quòd si ligna setim ad corpus etiam Deiparæ referre velimus; dicimus cum Galatino lib. 7. de arcanis c. 4. & 12. per ea ligna imputribilia significari sanctissimæ Virginis corpus non vidisse corruptionem; siquidem post mortem tertia die animæ iterum vnitum in caelum commigravit: quin etiam Suarez tom. 2. in 3. part. disput. 2. sect. 2. ex sententia omnium, qui de B. Virgine scripserunt, affirmat, Deiparæ corpus fuisse in sua specie, & textu maximè perfectum: quia enim ex illo corpore Christi corpus formandum erat, ad Dei prouidentiam pertinuit accommodare medium finis, & materiam aptam præparare: Deinde debebat Christum, eiusque Genitricem non solum moribus, sed etiam corporis perfectione, & affectibus esse inter se quàm simillimos; hæc enim similitudo, & ad conciliandum amorem, & ad maiorem perfectionem pertinet; quod S. Brigittæ reuelatum est lib. 1. cap. 50. & 51.

Galatin. Quòd si ligna setim ad corpus etiam Deiparæ referre velimus; dicimus cum Galatino lib. 7. de arcanis c. 4. & 12. per ea ligna imputribilia significari sanctissimæ Virginis corpus non vidisse corruptionem; siquidem post mortem tertia die animæ iterum vnitum in caelum commigravit: quin etiam Suarez tom. 2. in 3. part. disput. 2. sect. 2. ex sententia omnium, qui de B. Virgine scripserunt, affirmat, Deiparæ corpus fuisse in sua specie, & textu maximè perfectum: quia enim ex illo corpore Christi corpus formandum erat, ad Dei prouidentiam pertinuit accommodare medium finis, & materiam aptam præparare: Deinde debebat Christum, eiusque Genitricem non solum moribus, sed etiam corporis perfectione, & affectibus esse inter se quàm simillimos; hæc enim similitudo, & ad conciliandum amorem, & ad maiorem perfectionem pertinet; quod S. Brigittæ reuelatum est lib. 1. cap. 50. & 51.

Cap. 21. Suarez. Quòd si ligna setim ad corpus etiam Deiparæ referre velimus; dicimus cum Galatino lib. 7. de arcanis c. 4. & 12. per ea ligna imputribilia significari sanctissimæ Virginis corpus non vidisse corruptionem; siquidem post mortem tertia die animæ iterum vnitum in caelum commigravit: quin etiam Suarez tom. 2. in 3. part. disput. 2. sect. 2. ex sententia omnium, qui de B. Virgine scripserunt, affirmat, Deiparæ corpus fuisse in sua specie, & textu maximè perfectum: quia enim ex illo corpore Christi corpus formandum erat, ad Dei prouidentiam pertinuit accommodare medium finis, & materiam aptam præparare: Deinde debebat Christum, eiusque Genitricem non solum moribus, sed etiam corporis perfectione, & affectibus esse inter se quàm simillimos; hæc enim similitudo, & ad conciliandum amorem, & ad maiorem perfectionem pertinet; quod S. Brigittæ reuelatum est lib. 1. cap. 50. & 51.

S. Brigittæ. Corpore Christi, 46 Ad rogabit quispiam, cum quadruplex sit ex Philosophorum, ac Medicorum sententia humani corporis constitutio, quàm com-

plexionem vocant, phlegmatica nimirum, cholericæ, melancholicæ, & sanguineæ, quodnam ex his temperamentum Christi corpus sanctissimum.

sanctissimum ex virginis sanguinibus Spiritus sancti opera formatum, sortitum sit, vt hinc Deiparæ etiam complexionem, quæ ex diuina prouidentia Filio quàm simillima præparabatur, intelligamus. Ad quod respondendum videtur Christum Dominum sanguineæ complexionis temperamento præditum fuisse; tum quòd hæc constitutio omnium optima est, cum calore, & humido abundet, quibus, teste Aristot. lib. de long. & breu. vitæ c. 3. & Galeno in Aphorism. commen. 13. vita potissimam continetur, ac fouetur: tum quòd plurimum sanguinis, quem pro nobis funderet, habere voluit: tum denique quòd hæc etiam ratione nos magis amauit, seq̄ue nobis magis amabilem reddidit, quæ duo huic complexionis peculiariter tribuuntur. Quare in Canticis cap. 5. sanguineæ complexionis color ei tribuitur, quo se sorori sponsæ castissimo amore, cuius ibi fit mentio, eum diligenti, maximè amabilem exhibebat, sic enim legimus *Qualis est dilectus tuus ex dilecto* (hoc est dilectissimus) *o pulcherrima mulier! Dilatus meus candidus, & rubicundus, electus omnibus:* Quòd licet mysticum puritatis, & charitatis colorem præcipuè significet, corporalem etiam speciosi præ filiis hominum spõsi constitutionem satis nobis indicat. Cuius rei figura præcessisse videtur iu Dauid, qui 1. Reg. 17. congressurus cum Goliath non abre-

Aristot. Galenus. t. Reg. 17. Adolecens fuisse visus, & pulcher aspectus, quo nobis ob oculos poneret Christum, cuius Sachana hoste læuissimo, eumque sua morte superandum ex amore, quo nos prolequebatur, cuius symbolum erat rubicundus ille color Dauid, processisse. Hinc multi, teste Suarez loco citato, colligunt Deiparam propter optimam corporis complexionem cum magna animi moderatione coniunctam nunquam in verum, ac proprium morbum incidisse: quare Sophronius in epistola synodica, quæ habetur in 8. Synodo act. 11. dicit: Virginis corpus ab omni contagione fuisse liberum, eiusque carnem immaculatam, & purissimam vocat. Et hoc ipsum confirmatur ex similitudine, quam habet cum Christo: etenim Christus non habuit

Canis. Quare in Canticis cap. 5. sanguineæ complexionis color ei tribuitur, quo se sorori sponsæ castissimo amore, cuius ibi fit mentio, eum diligenti, maximè amabilem exhibebat, sic enim legimus *Qualis est dilectus tuus ex dilecto* (hoc est dilectissimus) *o pulcherrima mulier! Dilatus meus candidus, & rubicundus, electus omnibus:* Quòd licet mysticum puritatis, & charitatis colorem præcipuè significet, corporalem etiam speciosi præ filiis hominum spõsi constitutionem satis nobis indicat. Cuius rei figura præcessisse videtur iu Dauid, qui 1. Reg. 17. congressurus cum Goliath non abre-

t. Reg. 17. Adolecens fuisse visus, & pulcher aspectus, quo nobis ob oculos poneret Christum, cuius Sachana hoste læuissimo, eumque sua morte superandum ex amore, quo nos prolequebatur, cuius symbolum erat rubicundus ille color Dauid, processisse. Hinc multi, teste Suarez loco citato, colligunt Deiparam propter optimam corporis complexionem cum magna animi moderatione coniunctam nunquam in verum, ac proprium morbum incidisse: quare Sophronius in epistola synodica, quæ habetur in 8. Synodo act. 11. dicit: Virginis corpus ab omni contagione fuisse liberum, eiusque carnem immaculatam, & purissimam vocat. Et hoc ipsum confirmatur ex similitudine, quam habet cum Christo: etenim Christus non habuit

Suarez. Hinc multi, teste Suarez loco citato, colligunt Deiparam propter optimam corporis complexionem cum magna animi moderatione coniunctam nunquam in verum, ac proprium morbum incidisse: quare Sophronius in epistola synodica, quæ habetur in 8. Synodo act. 11. dicit: Virginis corpus ab omni contagione fuisse liberum, eiusque carnem immaculatam, & purissimam vocat. Et hoc ipsum confirmatur ex similitudine, quam habet cum Christo: etenim Christus non habuit

Sophron. & Synodo. Hinc multi, teste Suarez loco citato, colligunt Deiparam propter optimam corporis complexionem cum magna animi moderatione coniunctam nunquam in verum, ac proprium morbum incidisse: quare Sophronius in epistola synodica, quæ habetur in 8. Synodo act. 11. dicit: Virginis corpus ab omni contagione fuisse liberum, eiusque carnem immaculatam, & purissimam vocat. Et hoc ipsum confirmatur ex similitudine, quam habet cum Christo: etenim Christus non habuit

Ad rogabit quispiam, cum quadruplex sit ex Philosophorum, ac Medicorum sententia humani corporis constitutio, quàm com-

Basilius.
Athanas.
S. Thom.
Caietan.

mo:bum, ex D. Basilio in regulis brevioribus interrogata 177. & Athanasio lib. de Incarnatione Verbi, & S. Thoma 3. par. q. 14. art. 4. Idque egregie docet Caietanus tom. 2. opusc. c. 13. de spulmo B. Virginis. *Dissonum*, inquit, *ratiōi est B. Virginem agnitūdem aliquam p̄ssam esse quia similis debebat credi filio per omnia quantum fas est.* ita Caietanus. Idem habet, & Galatious lib. 7. cap. 10. quicquid dicat

Salatin.
Abusilens

Abulensis quæst. 13. in cap. 12. Leuit. vbi absque fundamento contrarium ex parte sentit.

Virginis
charitas
par aurum
arca ex-
primitur
Cap. 9.
Cap. 21.
Missale
Remanum

47 Tertio, aurum mundissimum, quo Arca intus, & foris circumtecta erat, ardentem Virginis caritatem indicat, qua Deum intus & ximos foris prosequabatur, de qua cap. 9. & 21. vel etiam vitam intus contemplatiuam, & foris actiuam significat; in vtraque enim Deipara egregie enituit, de quo cap. 21. vt propterea in eius Assumptione euangeliū legatur, vbi Martha, & Maria Magdalena virtutū huius vitæ typus commemorantur, vel etiam sanctitas Deiparæ innuitur, quæ interiori, & exteriori cultu Deum venerabatur; de ipsa enim

Psal. 44.

Psal. 44. *Omnis gloria eius filia regis ab intus, extrâ verò proximos bono vitæ suæ odore, & exemplo edificabat, ideoque balsamum aromatizans dicitur, de quo cap. 21. vtrumque enim vero spiritali corde esse debet, vt sicut anima consistamus, & corpore, ita internas animi virtutes cum externis actionibus bonis iungere satagamus, quo solidus internæ sanctitatis fructus externis actibus admixtus hominem omni ex parte absolutum ostendat. Vel denique eximiam Deiparæ pulchritudinem, tum animæ, tum corporis nobis ob oculos ponit, de cuius pulchritudine aliquantò plenius mox agemus.*

Cap. 25.

Quarto, corona aurea in circuitu, quæ est Regiam insigne, ipsam, cum sit vera Dei genitrix, Sanctorum omnium, & Angelorum Reginam, ac totius mundi Dominam ostendit, quod supra in hoc capite demonstrauimus. 48 Quinto, Anni quatuor aurei cum vectibus duobus auro conuestitis significant Deiparæ promptitudinem, qua facili à Spiritu sancto mouebatur, maiorem certè quàm animalia illa Ezechiel. 1. quæ vbiicumque erat impetus spiritus, illuc gradiebantur: si enim ex Apostolo Roman. 8. *Qui spiritu Dei aguntur, ij sunt filij Dei:* quanto magis Virgo beatissima in cunctis suis actionibus maiorem Dei gloriæ semper spectabat, & Dei spiritu agebatur,

Aurea co-
rona sum-
mmum, Vir-
ginis im-
perium.
Aureis
annulis
Mariæ
prompti-
tudo affi-
milatione.
Ezech. 1.
Rom. 8.

quæ Dei erat singulariter filia, sponsa, ac Parens? nec incongruè dici potest per quatuor annulos, & duos vectes, & per aurum, quo vectes erant circumtecti, septem sancti Spiritus dona significari, quibus anima ex D. Thoma p. 12. quæst. 68. promptus ex impetu Spiritus sancti ad opera virtutum mouetur. Dubitari enim à nemine potest, quin his septem donis præ cunctis cumulatiuè persusa Deipara fuerit, ut non incongruè Bernardus, atque alij columnis illis septem, quas Sapientia excidit Prover. 9. cum edificauit sibi domum, septem dona Spiritus sancti significari existimant, quibus Deipara cum produceretur, prædita fuit.

Sexto, Propitiatorium aureum est ipsa Deipara, quæ mortalium omnium Patrona charitatis auro rutilans Deum contra hominum scelera iuste successum placare, ac propitium reddere neutiquam cessat. Quare Methodius oratione in hypapantem sic eam affatur. *Tu propitiatorium, per quod Deus humanam naturam indutus mortalibus apparuit.* S. Ephrem oratione de laudibus Virg. ipsam Propitiatorium uniuersæ terræ vocat. & Andreas Crentensis oratio. 2. de dormit. eam commune Propitiatorium, & commune reconciliatorium appellat: ceterum de hoc fusc cap. 26 ubi per eam Dei misericordiam in nos effundi ostendimus, compluresque eius rei typos afferemus. & c. 30. ubi eam Aduocatam, ac Mediatricem ad intercedendum Sanctorum testimonijis, multisque exemplis demonstrabimus.

Septimo, duo Cherubim ex auro productiles, qui erant in Arca, plenitudinem scientiæ, quam Cherubim nomen importat, in Deipara ostendunt. *Maria enim (inquit Bernardus serm. Signum magnum) iure Solo prohibetur amicta, quæ profundissimam diuinam Sapientiam, quam credi potest, penetravit abyssum, ut quantum sine personali unione creatura conditio patitur, luci illi inaccessibili videatur immersa.* hæc ille. Dionysius Carthusianus super illud Cant. 5. *Ego dormio, & cor meum vigilat, sapientiam Deiparæ infusam vocat splendidissimam, & exuberantissimam.* Et S. Bernardus tom. 2. serm. 51. art. 1. cap. 2. *Tanta, inquit, sapientia clarissimè à Deo super infusa est Virgini, quod hæc septem perfectè intelligebat secundum quosdam. Primo, naturam creaturam rationalem. Tertio, naturam creaturam spiritualem. Quarto, naturam increatam diuinalem. Quinto, omnia, quæ*

S. Thom.

Bernard.

Prover.

Propiti-

torium

aurum

S. Ephrem

And. Crent.

Cap. 16.

Cap. 30.

Cherubim

sciētia plenitudinem

ostendunt.

Bernard.

Apost. 12.

Dionys.

Carthus.

S. Bernard.

arum.

Cap. Sing.

quæ

quæ erant fugienda, & spernenda. Sexto, omnia, qua erant sequenda, & amplectenda. Septimo, per quem modum, & ad quantum gradum omnia essent odiosa, vel diligenda. hæc S. Beatus dicitur.

Offic. Eccl. Neque hoc cuiquam mirum videri debet: si enim S. Ioannes Euangelista in ultima coena super pectus Domini recubens fluens Euangelij, ut in eius festo canit Ecclesia, de ipso sacro Dominici pectoris fonte potavit: quanto maiorem sapientiae copiam habuisse existimanda est Deipara, quæ novem mensibus Christum in utero gestavit, & totos triginta tres annos eius doctrina est imbuta; quemadmodum c. 9. dicemus: quocirca & Apostolorum, Euangelistarumque Magistra fuit, de quo cap. 19. Ad hæc cum Lyrano in morali expositione Exod. 25. dici potest duos Cherubim assistentiam Angelorum Beatæ Virgini famulantium significare: qua verò ratione Angeli omnes, & peculiariter septem illi præcipui, qui diuino throno assistunt, Deiparam venerentur, eique reuerenter obsequantur cap. 26. exponemus.

Cap. 25. Per Man-
na, &c. Christus Dominus significatur.
Coloss. 2. Coloss. 2. sunt omnes thesauri Sapientiae & scientiae abconditi per legem, Diuinitas verò per virgæ domini symbolum aptè exprimitur. Vel etiam dici potest in tribus illis tria quoque præclarissima quibus Deipara prædita est, significari; in Manna enim Deiparæ misericordiam dulcissimam, qua materno affectu apud filium homines defendit, atque excusat, de qua nos cap. 26. commodè indicatur. In legis tabulis diuinæ legis seruandæ studium, atque amor, quo ipsa aded tenebatur, ut cum Dauid psal. 30. dicere possit: Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei, quod nonnullis exemplis cap. 37. ostendimus. In virga denique Regia potestas, ac dominium enitet, quo à filio cunctis est prælata creaturis; hæc etiam virga, Isai. 30. percussus pauebit Assur, hoc est eius potestate tartarei draconis caput conteretur, de quo cap. 24.

Cap. 24. Singula, quæ in Arca

Cap. 16. psalm. 30. Cap. 37. Isa. 30. Cap. 24.

Cap. 16. psalm. 30. Cap. 37. Isa. 30. Cap. 24.

Cap. 16. psalm. 30. Cap. 37. Isa. 30. Cap. 24.

Cap. 16. psalm. 30. Cap. 37. Isa. 30. Cap. 24.

ijs nonnullatantum recensemus.

Primò quidem de Arca 3. Regum 8. habemus illatam eam fuisse à Sacerdotibus in locum suum, in Salomonis templum, mirum intra sancta sanctorum, quod Bonauentura in speculo B. Virginis eius Assumptiõni accomodat, qua Deipara super omnes Angelorum choros dignissimo loco à summo Sacerdote Christo Domino est collocata, cui consonat illud psalm. 131. Surgo Domine in requiem tuam, & Arca sanctificationis tua, per hanc autem Arcam sanctificationis à Christo in requiem æternam exceptam Deiparam intelligunt Chrysostomus, Andreas Cretensis, Hesychnius, Damascenus, Georgius Nicomediensis, Bonauentura, S. Bernardinus, & S. Antoninus locis supra citatis: ut propterea illud Apocalyp. 11. Et apertum est Templum Dei in Cælo, & visa est Arca testamenti eius in Templum eius, de Deipara rectè explicari possit, quemadmodum c. 20. dicemus.

Secundò ex propitiatorio Arce Deus responsa se daturum pollicitus est Moyfi Exod. 25. & 1. Regum 14. Saul consulere volens diuinum oraculum, Sacerdoti dicebat: Applicam Deitatem & Deus per Deiparam hominum Aduocatam nostras preces exaudit, ut capit 50. dicemus, & per eam suæ misericordiae responsa reddidit, de quo cap. 16.

Tertio in deserto filij Israël cum ad terram promissionis contenderent Numer. 9. Ad imperium Domini profecti erant, & fugebant in tabernaculum, & tentoria, & Num. 10. Profecti sunt de monte Domini viam trium dierum, Arca autem fœderis Domini præcedebat eos per dies tres prouidens castrorum locum: ita & nos ad Imperium Domini omnes nostras actiones componamus, Deiparam verò tanquam Arcam Dei inuocemus, ut sua intercessione nobis locum manendi prouideat, nosque in hoc anticipati ad Cælum itinere dirigat.

51. Quantò cum filij Israël transituri essent Iordanem, ut ad terram promissionis peruenirent, Sacerdotibus, qui Arcam fœderis portabant, Iordanem ingressis, diuisæ sunt squæ Iordanis, & populus per arenam alueum transiit: eodem modo aquæ tribulationum huius mundi Deiparæ patrocinio ita diuiduntur, & extenuantur, vt inoffenso pede diuino auxilio sulti per eas transire valeamus.

conseruata B. Virg. 46. commodantur. 3. Reg. 8. Bonauent

Psalm. 131

Chrysost. Cretensis Hesychnus Damasc. Georg. Nicom. Bonauent. S. Bernardinus.

S. Antonin. Apoc. 11. Cap. 20. Exod. 21. 1. Reg. 14. Cap. 30. Cap. 16.

Numer. 9. & bernaculum, & tentoria, & Num. 10. Profecti sunt de monte Domini viam trium dierum, Arca autem fœderis Domini præcedebat eos per dies tres prouidens castrorum locum: ita & nos ad Imperium Domini omnes nostras actiones componamus, Deiparam verò tanquam Arcam Dei inuocemus, ut sua intercessione nobis locum manendi prouideat, nosque in hoc anticipati ad Cælum itinere dirigat.

Exod. 14.

dicebat Moyses: Surge Domine, & dispensur inimici tui, & fugiant qui oderunt te, à facie tua: cum autem deponeretur aiebat: Revertare Domine ad multitudinem exercitus Israel: Quæ **S. Bernard** verba explicat S. Bernardinus Senensis tomo 3. serm. 11. art. 1. c. 2. de Deipara, quam vult in Arca Moysi præmonstratam. *Hic enim, inquit, verbis Num. 10. mysticè innuitur, quod quando elevata fuit Virgo gloriosa ad cælestia regna, Demons potentia imminuta est, & dissipata: unde pro illa dici potest illud Ecclesiastici: Superborum, & sublimium colla propria virtute calcas. hæc S. Bernardinus, cui addere possumus verba illa Moysis, cum deponeretur Arca, ostendere Dei misericordiam ad nos cum hac myttica Arca reuertit.*

Iosue 6. Damasc. Sexto, muri Ierichuntini Ios. 6. Arca Domini circumlata clangentibus tubis corruerit, quod Damascenus orat. 2. de dor. his verbis de Deipara exponit: *lubilemus in Arca Domini Dei toto animo, & muri cadent Ierichuntini, contrariarum, inquit, potestatum infesta munitiones.*

2 Reg. 5. Septimo, Arca Dei à Philistæis capta 1. Reg. 5. Idolom Dagon euerit, ei que caput ac manus præcidit. Azotios, reliquosq; populi Dei hostes percussit, & multis plagis affecit, quod mysticè fit cum per Deiparam demonis caput, viresque atteruntur, vt eos, qui Deiparæ pietatè exercent, ab hostibus seruet incolumes, quod multis exemplis c. 20. planum fiet.

Cap. 20. Octauo, percussio Ozæ super temeritate, qua extendit manum ad Arcam Dei, vt teneret eam 2. Reg. 6. nobis satis indicat quanta cum reuerentia Deiparam tractate debeamus, ad quod spectat Damascenus carmine de Annunc. cum Deiparam appellat: *Virgam Dei Arcam, quam profanorum manus non tangit.*

6. Reg. 6. Nonò 1. Reg. 6. de vicijs Bethsamitibus, ed quod vidissent Arcam Domini, percussit Dominus de populo septuaginta viros, & quinquaginta milia plebis, vt inteliigamus quamlibet in Matrem Dei irreuerentiam, tametsi alijs videatur levis, non futuram in multam, quod compluribus exemplis in tractatu de Miraculis aperte ostendimus.

DEIPARAE EXIMIA TVM CORPORA, tum anima pulchritudo.

Quæ de Deiparæ præstantia exposuimus symbola, ea sunt, vt ipsius, & corporis, & anime pulchritudinem satis nobis indicare videatur; quare operæ pretium duxi in præ-

sentia de vtraque Virginis forma, aliqua in medium afferere: & quamquam pulchritudo, formaque corporis exterior bonum est cadu- **Pulchritudo de dæmon Dei.** c. 20. de qua quidam sic cecinit.

Forma bonum fragile est, quantumq; accedis ad annos **Ovid.**

Fit minor, & spatio carpitur ipsa sua.

Quæ etiam ex B. Etio lib. 3. de Confolat. profs. 8. triduanæ febris igaiculo potest dissolu- **Berlin.** u; eaque de causa à Nazianzeno orat. 31. Tempus ac morbi ludibrium appellatur; Dei tamen donum est, quod ex August. lib. 15. de Ciuit. Dei c. 22. Quamuis sit temporale, carnale, & infimum bonum, propterea tamen illud Deus largitur etiam malis, ne magnum bonum videatur bonis, quo fit, vt eiu. modi **Nazianz.** Dei quale quale donum in Deipara quoque extitisse Patrum complures constanter affirmant. & rationum monumenta persuaideant, quod ex iis, quæ dicemus planum fiet.

Et vt inde ducatur initium, vnde pulchritudinis ratio petitur, ea ex Alberto apud S. Antonin. 4. par. tit. 15. c. 11. in debita corporis quantitate, & qualitate, in eleganti membrorum dispositione, & proportione, & in coloris venustate sita est: quibus omnibus cum Deipara, vt dicemus, prædita egregiè fuerit, conlequens etiam est, eam præstanti corporis forma, & insigni pulchritudine ornatam pariter fuisse. **Augustin.** Iam huius rei Patrum testimonia afferamus. Nazianzenus in Tragedia, Christus patiens, **S. Anton.** sic cecinit ex persona Nuntii:

Eheu, pudicas inter, & pulcherrimas, Atq; venerandas prima, Virgo eadem, & parvam Maria.

Et rursum ex persona Chori.

O Virgo, forma quæ nitore cæteras Præis, pusilla nobilis, qua basilans Infantem in utero (vt tu refers) tuo Deum, Thesaurum eodem basilasti maximum.

S. Ephrem oratione de Deipara eam **Ephrem.** nam pulcherrimam vocat, quæ cæli manna gestat. Epiphanius oratione de Laudibus Virgin. ad eam sermonem dirigit his verbis: **Epiphani.** *Qua solo Deo excepto cunctis superior existis, Formosior es ipsi Cherubim, & Seraphim, & omni exercitu Angelico.* Andreas Cretensis oratione de dormit. Deiparam sic alloquitur: **Andreas Cretensis.** *Eximia pulchritudo, à Deo sculpta statua, rectè descripta, Vni Archetypi Image.* Georgius Nicom. orat. de oblatione Deiparam sic affatur: **Georg. Nicom.** *O pulcherrima pulchritudo omnium pulcherrimum; O Dei geni-*

genitrix pulcherrimum omnium summum ornamentum.

Richardus de sancto Victore in Cantica cap. 26. docet amoris ignem, & interio- rem candorem, exterius in Virgine lucere, ut quæ puritatem Angelicam habuit, vultum etiam Angelicum haberet; ei-que accommodat illud Cant. 4. *Tota pulchra es amica mea*, Albertus Magnus. Magn^o nō minùs piè quàm solidè ac sapièter ut solet in libro de B. Virg. apud Dionysium Carthusianum lib. 1. de laudib. Virg. art. 3. *Quemadmodum*, inquit, corpus Christi quod Deus supernaturaliter per se ipsum formavit est perfectissimum, atque pulcherrimum in natura, Christus quod fieri potuit secundum statum via: sic corpus Virginis ad hoc immediatè ord. natum fuit pulcherrimum secundum statum via, quod natura cherrimus per se operans facere potest, idè dicimus: quod sicut Christus fuit speciosus forma prae filiis hominum sic Virgo pulcherrima fuit inter filias hominum, & quod ipsa habuit summum, & perfectissimum, quod potuit esse in mortali corpore femineo secundum statum via, operante natura. hæc Albertus. Bona ventura in Litanis eam his verbis inuocat: *Sancta Maria foeminarum pulcherrima*. Idem in speculo cap. 14. cum ageret de fructu Virginis, id est Christo, quem (ut eius verbis utar) ait non solum esse delitiosum odore, sed delitiosiore specie, & decore, citat illud Leuit. 4. *Sumitque dia primo fructus arboris pulcherrima Primus dies*, inquit, animam illuminans est fides; & certè si sumera debemus fructus arboris pulcherrima, arbor pulcherrima est Maria: pulchra quidem in solis oris pulchrior autem in floribus cordis, pulcherrima vero in pulcherrimo fructu ventris, de quo Bernardus infer. sic: *Si, inquit, fructus illi mortis non solum suavis fuit ad vescendum, sed etiam, teste scriptura, delectabilis aspectu: quanto magis huius vitalis fructus viuificè decorem debemus inquirere illum (inquam) in què desiderant Angeli prospicere. Pulcher utique fructus Christus est, qui speciosus forma prae filiis hominum est: si autem plenius cognoscere volumus fructus huius pulcherrimam, requiramus ipsam pulcherrimam eius matrem, & dicamus illud Cantic. 5. *Qualis est dilectus tuus ex dilecto ò pulcherrima mulierum?* & ecce ipsa respondens statim dicit, *Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus: ipse candor lucis æternus. Candidus quidem est divinitate, rubicundus autem humanitate:**

candidus quoque conuersatione, rubicundus seu passione. Ecce quam pulcher fructus: propter hoc bona de ipso dicit Augustinus, pulcher in caelis, pulcher in terris, pulcher in Patre Verbum, pulcher in Matre Caro, & Verbum, hæc autem pulcherrima arbor Maria non solum habet pulcherrimum fructum ventris, sed etiam pulcherrimos habet fructus matris, de quibus Apostolus ad Galatas, Galat. 4. scribens ait: *Fructus autem spiritus est charitas gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo fides modestia, continentia, castitas*. hæc tenus Bonaventura. Carthusianus. 54. Dionysius Carthusianus lib. 1. de laudib. Virg. artic. 35. *A planta*, inquit, *pedis usque ad verticem capitis nihil penitus fuit in Virgine, neque in corpore, neque in anima indcens, reprehensibile, indecorum, imò totum fuit diuina Sapientia circino formatum, pulcherrimè circumcisum ab omni superfluitate plenissimè, ac speciosissimè operatum. Nempe, sicut Christi humanitatem propter personalem cum Deo unionem decuit omni perfectione natura, & gratia in termino excellentia præfulgere, ita ipsius genitricis personam post unigeniti sui humanitatem oportebat in omnibus sic ornari. quoniam post hypostaticam in Deo conuersionem non est alia tam vicina, ut vnio matris Dei cum Deo filio suo. hæc Dionysius. Idem art. 36. existimat Virginis sanctissimæ cultum splendore quodam illustratum, eiusque carnem suauem odorem spirasse. Virgo, inquit, quo abundantioribus diuinorum charismatum infusionibus suis præuenia, eo fulgebatur, hæc ipsa exuberantia magis in eius resulso vultu, & corpore ac visu, & quo quotidie in omni gratia, ac virtute, & in omni luce contemplationis Theorica, & spirabat mystica Theologia splendore, in puritate interna, suauem, & sanctitate Angelica excellentius profecit, eo interior illa, ac diuina sinceritas luminosa euidenti in eius facie apparebat, atque, ut quidam etiam magni Doctores dicunt, visibiliter radiabat. Addit etiam Carthusianus, *Cur non putetur inquit, credibile, quod virginis eius caro dulcem sit sortita odorem? Hoc ipsum de Deiparæ pulchritudine docet sanctus Antoninus 4. part. 3. Antonini Color Deiparæ in cute, & in capillis, ac oculis, cuius verba hæc sunt: *Beata Virgo ex Alberti sententia in colore cutis in capillis, fuit alba, & rubra mixtum, in capillis autem, & oculis nigra, & temperata, sicut & eius filium speciosissimum credimus coloratum. Ratio S. Antonini ea est, quoniam nobilissimus color est albus,***

Augustinus
Galat. 4.0
Carthusianus
Vultus Deiparæ fulgebatur, eius odor ille, & spirabat mystica Theologia splendore, in puritate interna, suauem, & sanctitate Angelica excellentius profecit, eo interior illa, ac diuina sinceritas luminosa euidenti in eius facie apparebat, atque, ut quidam etiam magni Doctores dicunt, visibiliter radiabat. Addit etiam Carthusianus, Cur non putetur inquit, credibile, quod virginis eius caro dulcem sit sortita odorem? Hoc ipsum de Deiparæ pulchritudine docet sanctus Antoninus 4. part. 3. Antonini Color Deiparæ in cute, & in capillis, ac oculis, cuius verba hæc sunt: Beata Virgo ex Alberti sententia in colore cutis in capillis, fuit alba, & rubra mixtum, in capillis autem, & oculis nigra, & temperata, sicut & eius filium speciosissimum credimus coloratum. Ratio S. Antonini ea est, quoniam nobilissimus color est albus,

Galenus albo, & rubro, qui à Galeno in complexionem temperatam constituitur, corpori bene disposito convenit, & hic fuit in Virgine, de cuius filio **Cant. 5.** dicitur, *Dilectus meus candidus, & rubicundus*; quamquam si mysticè, id de anima intelligatur, candor designat puritatem, Rubor autem charitatem, quæ virtutes puras, & charitas fuerunt in Virgine in summo. Capilli verò Deiparæ, ex Alberto, & Constantino medico fuere temperatè nigri: quoniam perfectissima corporis humani dispositio, quæ prædita fuit Deipara, exigit cerebrum calidum, & siccum; à calore enim oritur velocitas apprehendendi; à siccitate verò firmitas retinendi; ex tali autem cerebri dispositione color niger in capillis, & in oculis oritur: oculi porro nigri sunt clariores ad videndum, ac proinde nobiliores, propter sensuum utilitatem. quare in Canticis, ubi spiritualis pulchritudo per exteriorum compositionem deturbatur, sic habemus cap. 5. *Comæ ut sicut elata palmarum, nigra quasi coruus.* hæc ex sancto Antonino, & Alberto iisdem fere verbis; quamvis Epiphanius apud Nicephorum, quem infra afferemus, velit colorem Beatæ Virginis fuisse triticeum, capillos verò flavos.

Abulensis. 55 Abulensis quoque paradoxo 2. capit. 101 Deiparæ pulchritudinem astruit ea ratione; *Quoniam pulchritudo, inquit, attestatur super bonam complexionem, quæ est signum & causa efficiens boni ingenii, cum phantasmata rectè disposita intelligimus subserviant.* Recentiores quoque hoc idem de pulchritudine Virginis affirmant, & rationibus confirmant Canisius libro primo de beata Virgine, cap. 13. Suarez tomo 2. in 3. part. disputata sect. 2. Barrada libr. 6. cap. 5. Denique sancta Brigitta in serm. Angel. cap. 13. *Quæ a modum, inquit, Deus & Angeli de Virginis anima venustate gratulabantur in Cælis, ita etiã gratissima eius corporis pulchritudo omnia eam cernere cupientibus, utilis fuit, & consolatoria in terris.* & libro 5. post interrogat. 9. Christus Dominus singula suæ genitricis membra laudibus extollit, & mysticè eorum pulchritudinem declarat, & libro 1. cap. 51. Matri suæ hæc dixisse scribitur: *Angeli considerant alter alterius pulchritudinem, & pulchritudinem omnium animarum, & omnium corporum admirantur: sed anima tua pulchritudinem vident esse super omnia, quæ creata sunt, & corporis tui honestatem excellere omnes homines, quæ creata sunt, & sic omnes Angelos, & om-*

nia, quæ creata sunt, excellit pulchritudo tua. hæc ibi.

56 Ceterum insignem corporis Deiparæ delineationem, ac formam Epiphanius Presbyter Constantinopolitanus accuratè nobis ob oculos ponit apud Nicephorum, libr. 2. histor. cap. 23. Epiphanius autem fides merito haberi potest; is enim in græcis auctoribus excurrendis magno se studio usum affirmat, ut de vita Deiparæ non tantum credibilia, sed vera etiam, ac firma profereat teiectis quibusdam malæ fidei auctoribus; Nicephori verba ex Epiphanio hæc sunt; *Sacratissima Deipara mores, formæque & statura eius modus talis (inquit Epiphanius) fuit, erat in rebus omnibus honesta, & gravis, pauca animadum, eaque necessariam loquens, ad audientium facili; & per quam affabilis, honorem suum, & venerationem omnibus exhibens, statura mediocri (quamvis sine que eam aliquantulum mediocrem longitudinem excessisse dicant.) decenti dicendi libertate aduersus homines omnes vsa est sine risu, sine perturbatione, & sine iracundia maxime. Colore fuit triticum referente, capillo flauo, oculis acerbis, subflauis, & tanquam oleæ colore pupillas in eis habens; supercilia ei erant inflexa, & decenter nigra; Nasus longior, labia florida, & verborum iuauitate plena; & acies non rotunda, & acuta, sed aliquantio longior; Manus simul, & digiti longiores: erat denique fastus omnis expertus, simplex, minimeque vultus fugiens, nihil mollietis secum trahens, sed humilitatem præcellentem colens, Vestimentis, quæ ipsa gestauit, coloris nativi contenta fuit, ita quod etiam nunc sanctum caput eius velamen ostendit, & ut paucis dicam, in rebus eius omnibus multa diuinitus inerat gratia.* hæc Epiphanius apud Nicephorum: cui consonat Cedrenus in compendio historiæ; Anselmus quoque eadem habet. Et verò imago Deiparæ à S. Luca coloribus expressa, quæ Romæ in S. Maria Maiore piè colitur huic Epiphaniij descriptioni minicè congruere videtur.

57 Huc etiam ipeccat Maiestas gloriæ, quæ Deipara cum adhuc inter mortales degeret, ostensa dicitur magno Dionysio Areopagitæ, de quo Carthusianus in 1. sentent. dist. 16. quæst. 2. cum de missione Spiritus sancti ageret, quærit utrum huiusmodi gloriæ manifestatio in Deipara diuinitus facta appellari possit: vidualis sancti Spiritus missio, atque hæc subiicit: *In opusculo, inquit, quod de laudibus e-*

Maria pulchritudo creaturas omnes antecellit. Canisius Suarez. Barrada. S. Brigitta.

Deipara forma & mores. Nicephorus Epiphanius.

Carthusianus. Dionysius Areopagita.

Dionysius Areopagita.

Cedrenus Anselmus.

Summa 3. Virg. in ore maiestatis. Carthusianus.

lectiss.

leiffima Maria edidimus & scripturis fide dignis retuli, & probavi, quod Divinus Dionysius quadam vice terram sanctam intrauit, & Ioannem accessit Apostolum rogans, ut eum ad sanctissima Virginis Christi fera praesentiam, & conspectum introducere dignaretur, quo facto illustrissima, ac honestissima Virgo in tanto splendore sublimitate, & gloria ostensa fuit magno Dionysio, quod praestupore ruens in terram defecit: & reuersus ad se dixit: Nisi ex ratione, & fide cognoscerem invisibilem Deum, non aliam putarem Deitatem, quam Virgineo hanc sublimen. An vero apparitio, ac manifestatio illa, que utique facta fuit ad declarationem eximia sanctitatis, dignitatis, ac gratia praclarissima Virginis, debeat dici visibilis missio Spiritus sancti, disputantibus desero: Mihi tamen videtur, quod immo, & forsitan, ut pie credendum censetur frequenter ita offensa est, atque circumdata lumine copiosissimo improvide inuenta praesertim cum & alia quadam viri (que sexus persona sic circumdata luce superna ut visibili inardum inuenta, ac visa legantur. hanc Carthusianus, qui in ser. 2. de Nat. Virg. citat Epistolam Dionysij Areopagiti, ubi hoc totum narrat. Hanc vero Epistolam, quod ad hanc, quae tractamus, faciat hic totidem verbis ascribendam duximus.

SERVVS, ET NOVISSIMVS
uncius Dionysius electissimo vasi caelestis Pauli Praeceptoris, & Principi. S.

NON credidi (confiteor) coram Deo, Princeps mi maxime extra Deum summum, & optimum esse, haberi etiam, neque ab hominibus posse percipi, quam ego ocula non tantum mentis sed corporis vidi perspexi, atque proprijs oculis intuius sum Deiformem, atque supra omnes caelicos spiritus sanctissimam Matrem Christi Iesu Domini nostri, quam mihi benignitas Dei, & clementia Salvatoris, & gloria maiestatis Deiformis Virginis Matris eius. Quoniam cum a Ioanne vertice Euangelij, & Prophetarum, qui in corpore habitans quasi sol fulget in caelo, ductus fui ad Deiformem praesentiam altissima Virginis, tantus me immensus diuinus splendor circumfulsit exterius, & plenius irradiavit interius; tanta etiam in me omnium odoramentorum super abundantis fragantia, ut nec corpus infelix, nec spiritus posset totius, ac tanta felicitatis insignia sustinere. Defecit cor meum, defecit spiritus meus tanta gloria maiestate oppressus. Te-

stor qui aderat in Virgine Deum, si tua diuina mente concepta non me docuissent, hanc verum Deum esse credidissent, quoniam nulla videri posset maior gloria Beatorum, quam felicitas illa, quam ego infelix nunc, tunc vero felicissimus degustaus. Gratias ago summo, atque optimo Deo, diuinaque Virgini, & eminentissimo Apostolo Ioanni, & tibi Ecclesia vertici, atque Principi triumphanti, qui mihi talia clarissime, & clementissime praestitisti. Vale. haec tenus Epistola Dionysij, de cuius auctoritate an sit Dionysij, non est nostrum in praesentia decernere, sanè Epistolae Dionysij Areopag. ad Ioan Apostolum meminit Adrianus. Papa in 2. Epistola ad Carolum cap. 36.

58 Nunc ad alia, quibus Deiparae pulchritudo demonstratur accedamus: & in sacris quidem literis saepissime tum Deipara ipsa, tum etiam ea, quae Deiparae typum gerunt à pulchritudine commendantur; quae tamen spirituales animae eius pulchritudinem praecipue significant, corporalem tamen eiusdem speciem, atque decorem nobis etiam indicant. nam teste Ambrosio lib. 2. de Virginitate, ipsa corporis Deiparae species simulachrum fuit mentis figura probitatis: satis igitur erit locus ostendere, praesertim Cantorum, in quibus sub typo sponsae Deiparam peculiariter intelligi ex patrum sententia alibi diximus. Igitur Cant. 1. ex persona Deiparae pronunciat: *Nigra sum, sed formosa filia Ierusalem*: quae verba Ecclesia saepe in officio eiusdem repetit, rursus dicitur: *Pulcherrima inter mulieres*. Cant. 1. & 5. rursus Cant. 1. *Pulchra sunt gena tua sicut turturis, collum tuum sicut monilia*; & iterum: *Ecce tu pulchra es amica mea: Ecce tu pulchra es, oculi tui columbarum*. & Cant. 2. *Surge amica mea, & mox: Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis, vox enim tua dulcis, & facies tua decora*. Cant. 4. *Quam pulchra es amica mea quam pulchri es, singulaeque corporis sponse partes, oculos, capillos, dentes, labia, genas, collum, vbera praeclearis quibusdam symbolis ex instituto commendat, denique concludit: Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te*. Cant. 6. *Pulchra es amica mea, & suavis, & decora, sicut Ierusalem*; & iterum: *Pulchra ut luna*. Cant. 7. *Quam pulchri sunt gressus tui, & iterum: Quam pulchra es, & quam decora charissima in delictis, eiusque statua, vbera, guttur peculiariter extollit: quare Psal. 44. *Astis Regina à dextris tuis*; de qua mirum non est si subijcitur infra: &*

Pulchritudo Deiparae

Ambrosio

Cant. 1.

Cant. 1. & 5.

Cant. 2.

Cant. 4.

Cant. 7.

Psal. 44.

COM-

Bonauent. *concupiscit ex decoram tuum.* Bonauentura in speculo c. 3. illud Sap. 7. quod de deuma Sapientia effertur; *est enim hac speciosior sole,* de Deipara dici posse affirmat. Idem c. 14. quem admodum supra diximus. illud Leuitic. 24. *Sumetis fructus arboris pulcherrima,* Christum intelligit Deiparæ pulcherrimæ fructum.

Ad hæc Deipara in typis quibusdam insigni decore, ac pulchritudine præditis, quos in hoc capite eidem accommodauimus, figuratur; hoc est Genes. 2. in Paradiso ad eod pulchro, ut à voluptate nomen acceperit: In ferculo eiusdem Salomonis, Cant. 3. In arca auro mundissimo intus, & foris circumtectâ: In Throno eiusdem Salomonis eburneo, de cuius magnificentia, & pulchritudine 3 Regum. 10. pronuntiatur, *Non est factum tale opus in uniuersis Regnis.*

Maria 59 Hæc ipsa Deiparæ pulchritudo confirmatur ex similitudine perfectissima, quam habuit cum Christo; quem ex Psalmo 44. fuisse *speciosum forma præstans hominum.* utpote à Spiritu sancto formatum, omnes docet; Chrysostomus hom. 18. in Matth. Augustinus, & Cassiodorus in Psalmo 44. Ambrosius lib. 1. de Virg. Hieronymus libr. 1. in Matth. Bernardus serm. 1. in festo Assumpt. inter genitum autem, & generantem similitudo intercedit, nisi ex aliquo accidente impediatur; & hæc est ratio

Alberti Magni verbis supra allatis, & Caietani tomo 2. opusc. 13. de psalmo B. Virg. Quin etiam perfectio complexionis naturalis, qua Deipara, ut supra diximus cum de Arca ageremus, fuit prædita, idem ostendit; & est ratio **Abulensis.** Abulensis loco citato; ex optima enim complexionem, & membrorum dispositione oritur corporis pulchritudo.

Ex his rectè inferimus mulieres illas, quæ in diuinis oraculis à pulchritudine laudantur, typum gessisse pulchritudinis Deiparæ. eiusmodi fuit Gen. 12. *Sara uxor Abraha pulchra nimis.* & Genes. 24. *Rebecca decora nimis, uxor Isaac pulcherrima, & incognita viro.* & Gen. 29. *Rachel Virgo decora facie, & venusto aspectu.* & 1. Regum 25. *Abigail uxor Nabal mulier prudentissima, & speciosa.* & Iudith vidua elegantis aspectu nimis, cui Dominus, Iudith 10. ad Holofernem debellandum contulit splendorem: & hanc, in illam pulchritudinem ampliauit, ut incomparabili decore omnium oculis appareret. & Regina Esther Assueri vxor, de qua sic legimus c. 2. *Erat formosa valde, & incredi-*

Esther, 2.

bili pulchritudine, omnium oculis gratiosa, & amabilis videbatur. & Iob 42. de filiabus Iob, *non sunt inuenta, inquit, mulieres speciosæ, sicut filia Iob in uniuersa terra, quæ ipso nomine præferebant aliqui ad uenustatem pertinetis, prima enim dicebatur Dies, altera Casia, tertia Cornu stibij.*

60 Cæterum eximia Deiparæ pulchritudo tanta cum morum, actionumque grauitate, ac honestate erat coniuncta, tanta ex ieiunijs, & assidua contemplatione erat sui corporis moderatio; tantus sanctitatis odor, qui ex ea fragrabat, ut accedente singulati Dei dono, ut ait sanctus Thomas, ipsam intuentes ad pudicitiam excitarentur; quod complures grauissimi Patres affirmant. Ambrosius in libr. de Institut. Virg. cap. 7. loquens de Deipara. *Tanta, inquit, erat eius gratia, ut non solum in se uirginitatis gratiam seruaret, sed etiam his, quos uideret, integritatis insigne conferret; uisitauit Ioannem Baptistam, nec immerito mansit integer corpore, quem in tribus mensibus oleo quodam sua presentia, & integritatis unguentis dormi Mater exersuit.* Aletius 3. part. iux theologix quæst. 9. num. 2. art. 5. *Beata Virgo, inquit, suo aspectu concupiscentia motus extinxit.* Sanctus Thomas in 3. part. dist. 3. quæst. 1. artic. 2. quæst. huncula 1. ad 4. *Gratia, inquit, sanctificationis in beata Virgine non tantum repressit in ipsa motus illicitos, sed etiam in alijs efficaciam habuit, ita ut quamuis esset pulchra, à nullo unquam potuit concupisci.* Bonauentura in tertio dist. 3. art. 2. quæst. 3. Iudæorum quorundam assertionem docet, Virgine tamen pulcherrimam, à nullo tamen uero concupitam. Idem docet Gabriel in 3. dist. 3. quæst. 2. art. 3. dub. 1. Henricus de Hostia apud Cathusianum lib. 2. de laud. Virg. art. 2. *Maria, inquit, plena gratia optima compagine naturalis, singularissima pulchritudinis corporalissimæ, & morum in exteriori etiam eius effigie gratia diuinitatem copiose, efficaciterque lucebat, quod eius aspectus carnalium astus extingueret, peccatorum corda compungeret, mundanorum hominum desideria ad celestia eleuaret.* sic ille. Gerson quoque, in serm. de Concep. Virg. idem cum S. Thoma docent.

61 Cæterum Cathusianus uerba illa Cantic. 2. *sicut lilium inter spinas,* ad hæc, quæ dicimus, confirmanda eleganter in eum locum Canticorum artic. 8. exponit, uultum reliquas foeminas pulchras ueluti spinas pungeret intuentes, Deiparam uero sicut lilium

sua

sua

sua

sua

sua

Cant. 2. sua pulchritudine nemini offensionis fuisse; verba Carthusiani hæc sunt: *Quamuis fuerint multe Virgines sanctæ, tamen respectu Virginis beatissimæ, quasi spina fuisse videtur, in quantum aliquid culpa habebant: quæquam in se fuerint munda, non tamen fuit in eis fomes prorsus extinctus, fuerunt & alijs spina, quæ ex earum incultu concupiscentia pinguentur. Porro Deipara Virgo ab omni culpa fuit prorsus immunis, fuit fomes in ea plene extinctus, & iam intensa castitate erat repleta, quod inuentum corda sic penetravit sua inestimabili castitate virginica, quod à nullo potuit concupisces, imò potius extinxit ad horam illorum libidinem. hæc Carthusianus. His omnibus libet adiungere miraculum quoddam de beatissima Virgine admirabili pulchritudine, cuiusdam clericici transtulimus. 4. **Clericus** quidam illo-
Proptuarium B. Mariae Verg. Speculum exemplorum.
Pulchritudinem Mariae deuotus afficit.
Cant. 4.
Cant. 7.
lot in Promptuario miraculorum Beatæ Virg. exemp. 79 habetur; nos autem ex Speculo exemplorum distinctio s. § 69. huc ydem planè verbis transtulimus. *Clericus quidam illor-
Maria deuotissimus crebris eam precibus fideliter exorabat, ut sibi suam pulchritudinem ostendere dignaretur; quæ in scripturis sacris sapientis commendatur, ut est illud Cant. 4. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te, &c. Item Cant. 7. Quam pulchra es, & quam decora, charissima in delicijs tuis, &c. Cuius præ petitioni mater misericorditer annuens, per Angelum ei mandauit, quod tali hora sibi appareret: sed tamen sciret inconueniens, & indignum esse oculis, quibus eam videret, postea terrenum aliquid cernere: Cum autem responderet clericicus se non curare si post eius visionem fieret cæcus, tamen Angelo disparente cepit anxie cogitare, quia si visum penitus amitteret, eum mendicare de cætero oporteret, excogitauit ergo consilium uno oculo clauso, alterum ianctum ad eam videndam aperire. Apparente autem sibi B. Virgine tempore assignato, inestimabilem claritatem, & pulchritudinem vidit, & cupiens plenius eam videre etiam oculum, quem recluserat clausum aperuit: sed visio tunc repente disparuit. Cum ergo oculo, quo eam viderat, esset orbatus, altero saluo manente, ipse lachrymans eo quod oculo perperisset, se cepit vehementer arguere dicens: Vixi totus fuisse oculus, ut eam viderem plenius: Cum autem denud Dominam nostram insistentem exoraret, ut se adhuc semel ostenderet; quia propterea eam residuum oculum libenter amitteret, iterato piissima Virgo Maria ei apparuit, & sua visione ineffabiliter eum consolata, & residuum oculum sibi seruauit, & prius amissum restituit. hæc ibi.**

62 Sed iam de spirituali Deiparæ pulchritudine, quæ illi corporeæ longè præstat, aliqua breuiter perstringamus. Cum enim hic animæ decor in virtutum omnium splendore, ac diuinæ gratiæ præsentia sit positus, cumque nos toto hoc opere præsertim c. 13. & 21. de Deiparæ gratiæ immensitate, de quæ eius heroicis virtutibus agamus, non est cur in præsentia, pluribus hac in re immoietur; nonnulla tamè attingemus. Et verò omnis animæ formositas, ac pulchritudo ex Deo oritur, qui per gratiam in anima mansionem facit, quod eleganti similitudine Augustinus tractatu 32. in Ioann. explicat: *Sicut animus, inquit facit decus in corpore, sic Deus in animo. & mox: Decus ergo corporis animus, decus animi Deus.* Quantum verò hæc interior animæ pulchritudo cæteris humanis rebus antecellat Gregorius libro ultim. moral. in illud lob 42. *Non sum inuicentia mulieres speciose, sicut filia lob in uniuersa terra.* pulchritudine declarat his verbis: *Electorum quippe anima omne humanum genus, quod in terra secundum hominem conuersatur, sua pulchritudinis decore transcendunt, quantoque se exterius affligendo despicunt, tanto se verius intus componunt.* Hinc est enim quod sancta Ecclesia quæ electorum pulchritudine decoratur psal. 44 dicitur concupiscit Rex speciem tuam, de qua paulo post subditur: *Omnis gloria eius ab intus, nam si foris gloriam quareret, intus speciem, quam Rex concupisceret, non haberet.* sic Gregorius.

63 At verò Deipara diuina gratia, & singularibus eius donis præcunctis puris creaturis cumulatifsimè est ornata, ut propterea Cant. 1. & 5. pulcherrima mulierum appelletur: quoniam ex Alano, & Hilgino in Cantica ipsa priuilegijs spiritualibus præ cæteris est ornata: ea enim sacrarum litterarum testimonia, quæ supra ad corporis Deiparæ pulchritudinem ostendendam attulimus: Mulieres quoque quæ pulchritudinis Deiparæ typum gerere diximus, animæ eius formositatem præcipuè nobis ob oculos ponunt. Quare Rupertus libro tertio in Cantico. in illud cap. 4. *Quam pulchra es amica mea oculi tui columbarum;* septem Deiparæ virtutes in septem corporis membris significatas esse animadvertit; propter quas à sponsa laudatur, & formola ab Angelis, & hominibus iure optimo reputatur: *O pulchritudo, inquit, admirabilis, quam sic ammiratur, & collaudat pulcherrimus auctor pulchritudinis; septem*

Anima pulchritudo rebus omnibus preferenda. Cap. 18 Cap. 21.

Augustin.

Gregorius

Psalm. 44.

Anima B. Virg. pulcherrima. Cant. 1. & 5. Alanus. Hilgino.

Rupertus. Epi. 55. Psal. 209.

draconis consideravit, oculos, capillos, dentes, labia, genas, collum, & ubera, & pro singulis dilectis singula decantavit digna collaudationis capitula, laudatur in oculis simplicitas, in capillis cogitationum suarum munditia, in dentibus innocentia, in labijs doctrina; in genis verecundia; in collo humilitas, in uberibus tuis admiranda cum fecunditate virginitas. hæc Rupertus quæ singula fufius ipse explicando persequitur. Ideo Augustinus ierimone sexto de tempore de Deipara in hunc modum loquitur. Videamus, quæ est illa Virgo tam sancta, ad quam Spiritus sanctus venire dignatus est, quæ tam speciosa, quam Dominus elegit sponsam, quæ tam copiosa, cuius renovationem totius orbis exceperat, quæ tam casta, ut possit Virgo esse post partum: Hæc est immaculata concubiniu, fecunda partu, Virgo, & casta perpetua. Hæc est sponsa Christi, gentium Magistra, sic Augustinus. Bernardus homilia 3. super missus est. Merito, inquit, concubitus Rex decorem virginis: Pecerat enim quidquid longè antea præmonita fuerat à Patre suo David, dicente sibi: Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obtinere populum tuum, & domum Patris tui: & si hoc feceris, concupiscet Rex decorem tuum, Audiuisti quippe, & vidisti, non ut quidam, qui audientes non audiunt, & videntes non intelligunt, sed audiuisti, & credidisti, vidisti, & intellexisti, & inclinasti aurem tuam ad obedientiam, & cor tuum ad disciplinam, & oblita est populum suum, & domum Patris sui, quia nec populum suum augere proli successione, nec demum patris sui relinquere curavit heredem, sed quidquid honoris in populo, quidquid de paterna a domo rerum terrenarum habere potuisset, omnia arbitrata est, ut stercora, ut Christum lucrifaceret. Nec sefellit eam intentio, quando & Christum sibi filium vendicavit, nec propositum pudicitia violavit. hæc Bern.

64 His subijciam piam quandam Idiotæ contemplationem de iis, per quæ formositas Deiparæ significatur, quam in lib. contemplationum de B. Virg. cap. 3. ponit: Speciositas, inquit, tua, beatissima Virgo Maria, designatur per septem speciem, quæ in sacra scriptura invenitur, est namq; species olivæ, de qua scribitur. Quasi olivæ speciosa in campis est species columbæ, de qua canitur, Vidi speciosam sicut columbam: est species libani, de qua dicitur, Species eius ut libani: est species Cæli, de qua legitur, Species Cæli cum visione gloria, est species ignis in nocte, de qua scribitur, Operibat Tabernaculum quasi species ignis: est species arcus, de qua scribitur, Vidi

arcum, & benedic eum, qui fecit illum, valde enim speciosus est, est etiam species solis, de qua scribitur, Est enim speciosior sola. Species olivæ consistit inter cetera in viroris amantiss, sic tua species, O beatissima Virgo Maria, consistis inter alia in fide, sinceritate, & sicut viror pacifera olivæ delectat oculum corporis, sic fides tua, quæ pacem inter Deum, & hominem reperit, delectat oculum mentis. Species columbæ consistit in simplicitate, pulchritudine oculorum mutatione, & varietate circa collum, sic tua species, o beatissima Virgo Maria, consistit in humilitate, pulchritudine sanctorum cogitationum, & doctrina varietate, quæ in cello intelligitur, quia doctrix fuisse Doctorum, & magistra Apostolorum, unde & beatus Lucas, cui inter ceteros Evangelistas descriptio Domini incarnationis attribuitur, Evangelij seriem à te Maria didicisse traahitur. Species libani consistit in continua virgullorum fecunditate, & delectabilium florum candore, & significat, o gloriosissima Virgo Maria, candorem tuæ fecundæ virginis, quia tu es de qua dicitur, Egre ditur Isa, virga de radice Jesse, & flos de radice eius ascendet, & requiescet super eum spiritus Domini. De tua autem supereminenti virginitate iusto dici potest, quod scribitur, Pulchritudinem candoris eius admirabitur oculus. Species cæli est in visione gloria, & significat in te sanctissima Virgine Maria contemplationis sublimitatem, de qua cæli conscribitur, Species mulieris exhilarat speciem visioni, per quod intelligitur quæ possit altitudinem contemplationis acceptam esse, & placentem in conspectu divina pulchritudinis. Species ignis consistit in ardore, & splendore, in te autem, o beatissima Virgo Maria, fuit ignis charitatis ardenti, & splendens ante Deum, & nos miseros peccatores protegens, & sicut tu Regina Virginum nominaris, sic charitas illa tua Regina virtutum appellatur, quia virtus nomen amittit, quæ charitati non famulatur. Arcus cælestis fit ex radijs solis in humida nube, & significat incarnationem filij, cui super benedictis in coetone enim sol iustitia, qui est splendor Patris ingressurus in mundum ascendit super nubem locum, id est, sibi univise mundissimam carnem sine pondere peccati; quod factum est in tua carne in tuo virginali utero, & sic facta est visibilis imago solis iustitiæ cum profusionis gratiarum plenitudine, ut sit visibilis imago solis cum sit arcus, sed non nisi in die profusionis pluvia. Species solis consistit in splendentium radiorum emissionem, & significat

Augustin,

Bernard. Psalm. 44.

Luc. 8.

Philip. 3.

Idiotæ.

Septem

speciebus

pulchritu-

do Deipa-

ra figura-

tur.

Eccles. 24.

Cant. 2.

Cant. 3.

Eccles. 43.

Num. 9.

Eccles. 43.

Sap. 7. Maria & cetera

Dicitur columba

Species libani Mo

Eccles. 41

Species cæli

visione gloria

Eccles. 41

Species ignis

ardenti

Species arcus

calestis

visione gloria

Species cæli

visione gloria

Species ignis

in te Advocata nostra virgine Maria largā gratia effusionem in omnes, qui ad te se conuertunt, qua es sole speciosior, & emissione gratiarum fecundior. Tua ergo spes, Virgo Maria, in corporis castitate, in conscientia puritate, in exteriori conversatione, & in diuinorum contemplatione consistit. Munda igitur cor meum immundum, & inquinatum, o piissima Virgo Maria, & tuis precibus mihi obtine speciē spirituales, per quam in seruitio tuo, & super benedicti filii tui placeam tibi in vitam sempiternam. Amen hac vique Idiota.

Ex his omnibus, quæ hactenus hoc capite differuimus aliqua ex parte conijcere licebit, altissimam dignitatem, quam Virgo in sua Anuntiatione cum filium Dei cōcepit est assecuta.

ALTITUDO GLORIÆ, AD quam Beat. Virg. Deipara in sua Assumptione est euecta.

CAPVT VI.

SVMMA RIVM.

Deipara super omnes sanctos chorum facit separatum. num. 4.

Deipara magno exco. flu. omnes sanctos superat in gloria. num. 7.

Deipara plus gratia, & gloria ipsa una obtinuit quam reliqui Sancti, & Angeli simul. num. 11.

AM vero in eius gloriosa Assumptione quis explicare queat præcellsum gloriæ gradum supra omnes puras creaturas, ad quæ Virgo sanctissima est prouecta? Quis illas inquit Bernardus, astimes gemmas? quis stellas nominet, quibus Maria regium diadema compactum est? & ser. 1. de assumpt. Nec in terris locus dignior usuri virginis templo, in quo solum Dei Maria suscepit: nec in caelis regali solio, in quo Mariam hodie Maria solum sublimauit. Et mox. Quis cogitare sufficiat, quam gloriosa hodie mundi Regina processerit, & quanto deuotionis affectu tota in eius occursum celestium prodierit legionū multitudo, quibus ad thronum gloria canticum sit deducta, quam placidum, quam serenam facie, quam diuinis amplexibus suscepta a filio, & super omnē exaltata creaturam, cum eo honore, quo tantā Mater digna fuit; cum ea gloria, qua tantum de-

cuit filium: & iterum: Christi generationem, & Maria assumptionem quis enarrabit? quantum enim gratia in terris, tantum & in caelis obtinet gloria singularis: quod si oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, qua præparauit Deus diligentibus se, quod præparauit gentibus se: & (quod omnibus est certum) diligentibus pra omnibus quis loquatur? hæc S. Bernardus.

Et S. Bernardus tom. 3. serm. 1. art. 1. cap. 1. agens de sanctitatis eminentia supra Angelos, & Virgines, quam Deipara adhuc viuens est adeptā, illud Genes. 7. Multiplicata sunt aqua, & eleuauerunt Arcam in sublimē à terra, B. Virgini accommodat: Multiplicatio, inquit, aquarum in Arca denotat gratiarum plenitudinem in Maria, qua eleuauerunt Arcam, in qua saluatum est uniuersum semen generationis electa in sublimē à terra; id est, ab omni terrenitate, & amore infesto; dixit autem (in sublimē) quia ad hanc puritatem, & munditiam nulla pura creatura ascendit, nec Angeli, nec Virgines: nam Angeli habent munditiam tantum in mente, Virgines mente, & carne: sed gloriosa Virgo Maria cum quadam utriusque perfectione super omnem creaturam est eleuata in sublimē hæc S. Bernardus. Ex magnitudine porro gratiæ magnitudinem gloriæ rectè colligimus: sanè S. Elisabeth post ingentia, & innumerabilia dona Virgini in Verbi Incarnatione collata, quando vera Dei genitrix est effecta, quorum aliqua superiori capite pro tenui nostra facultate attingimus; adhuc alia nec communia, nec uulgaria, ut ex uerbis, & modo ipso dicendi constat, eidem diuinitus conferenda prædixit: siquidem Spiritu sancto repleta exclamauit uoce magna, & inter alia ei dixit: Beata qua credidisti, quoniam perseverauerit ea, qua dicta sunt tibi à Domino. quæ in eius saltem assumptione magna ex parte cōpleta esse nemo est, qui abigat. Verum, ut ad capita quædam hæc reuocemus; ostendam primò Beatissimam Virginem omnes, siue Angelos, siue Sanctos in gloriæ beatitudine excedere: secundò eam in celo chorum per se separatam super omnes constituturē. tertio gloriæ eius magnitudinem esse immonsam, quatiò denique ipsam vnā plus gloriæ assecutam, quàm omnes simul Sanctos, & Angelos. Ex quibus omnibus perspicuè apparebit huius diuini Throni sublimitas inestimabilis.

2 Et quod attinet ad primum de fide est sanctissimam Virginem Deiparam Beatitudinis.

S. Bernardus diuina.

Genes. 7. B. Virgo per Arcam Noe figurata, eleuatur à multitudine gratiarum qua per aquas significatur.

Luc. 8.

Virginis gloria superat gratiam Sancti, & Angelorum omnium.

Virginitas gloria in Assumptione nobis inexplenabilis, Bernard.

UNIVERSITÄTS- BIBLIOTHEK PADERBORN